

MASARYKOVA UNIVERZITA

Fakulta sportovních studií
Katedra centrum univerzitního sportu

Historie a současnost Horolezeckého oddílu Vítkovice

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:
Mgr. Taťána Straková, Ph.D.

Vypracovala:
Natálie Marynčáková
Učitelství pro ZŠ a SŠ

Brno, 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, na základě literatury, osobních rozhovorů a dalších pramenů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Brně, dne: :.....

podpis:.....

Bc. Natálie Marynčáková

Na tomto místě bych chtěla poděkovat lidem, kteří se na vzniku mé práce podíleli a bez jejichž přispění by tato práce pravděpodobně nevznikla. Na prvním místě děkuji Mgr. Taťáně Strakové, Ph.D. za odborné vedení mé práce a poskytnutí cenných rad. Dále bych chtěla poděkovat osobnostem Vítkovického oddílu Daně a Jaromírovi Volným, Lence Kapustkové, Jiřímu Romanovskému, Josefu Lukášovi, Ludvíku Palečkovi a Radovanu Markovi, kteří mi ochotně poskytli materiály týkající se historie oddílu a trpělivě odpovídali na otázky při osobních rozhovorech. Vedle nich také děkuji Karle Zábojové, která mi poskytla materiály k životopisu Zdeňka Záboje, a všem ostatním, na které jsem se během tvorby práce obrátila, a díky nimž tak mohla být dovedena ke své finální podobě. Velký dík patří mým i manželovým rodičům za obětavé hlídání dětí a všestrannou podporu. Závěrem děkuji mým prarodičům Slávce a Honzovi Markovým, kteří stáli u zrodu myšlenky zaznamenat dějiny našeho oddílu, na které tímto tiše vzpomínám.

ÚVOD	7
1 LITERÁRNÍ REŠERŠE	9
2 METODY A PRAMENY K HISTORII HO VÍTKOVICE	14
2.1 Metody získávání informací	15
3 HISTORIE HOROLEZECTVÍ VE SVĚTĚ A V EVROPĚ	20
3.1 Počátky objevování hor	20
3.2 Počátky ženského horolezectví	21
3.3 Alpské horolezectví	22
3.4 Himalájské expedice	24
4 HISTORIE ČESKOSLOVENSKÉHO HOROLEZECTVÍ	26
4.1. Slovinské planinské družstvo	26
4.1 Československé horolezectví v meziválečném období	29
4.2 Počátky slovenského horolezectví	29
4.3 České a Slovenské horolezectví v letech 1939–1945	31
4.4 Československé horolezectví po roce 1945	33
4.5 Změny po komunistickém převratu v únoru 1948	33
4.6 První významné výstupy v zahraničí	35
4.7 Zlatá éra pískovcového lezení	35
4.8 Tragická smrt československých horolezců v Peru	36
4.9 První himalájské úspěchy v 70. letech	36
4.10 Vývoj horolezectví po roce 1989	37
5 POČÁTKY HOROLEZECKÉHO ODDÍLU VÍTKOVICE	41
5.1 Nejstarší turistické a lyžařské spolky v Ostravě	41

5.2	Reorganizace sportovních spolků v roce 1953	42
5.3	Okolnosti založení oddílu	42
5.4	První výpravy a činnost oddílu	44
5.5	Vzpomínka na Zdeňka Záboje	45
5.6	Horolezecké vybavení v počátcích oddílu	48
6	ŠEDESÁTÁ LÉTA, ROZRŮSTÁNÍ ODDÍLU A PRVNÍ EXPEDICE	51
6.1	Rozrůstání členské základny, činnost oddílu	51
6.2	Vysoké Tatry	56
6.3	Zahraniční zájezdy	59
6.4	Expedice Andy 1968–1969	61
6.5	Shrnutí	71
7	HO VÍTKOVICE V SEDMDESÁTÝCH A OSMDESÁTÝCH LETECH	73
7.1	Oddílový život	73
7.2	Horolezecké výkony v číslech	75
7.3	Josef Kulhavý – Hvězda	77
7.4	Zahraniční výjezdy	78
7.5	Severní stěna Eigeru – Japonská direttissima	81
7.6	Himalájské expedice – Nandá Déví	84
7.7	Špicberky 1987	98
7.8	Diskuze	101
8	VÍTKOVICKÝ ODDÍL PO ROCE 1989	107
8.1	Politické a strukturální změny	107
8.2	Cestovatelský boom po roce 1989	107
8.3	Oddílová činnost pokračuje	108
8.4	Himalájské expedice Leopolda Sulovského	108

9	SOUČASNOST ODDÍLU	112
10	DISKUZE	114
10.1	Bezpečnost horolezectví dnes a v minulém režimu	114
10.2	Srovnání možností specializace v horolezeckých disciplínách	115
10.3	Výstava „Historie HO Vítkovice, 1953–2016“	116

ZÁVĚR

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

SEZNAM OBRÁZKŮ

SEZNAM TABULEK

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHY

RESUMÉ

Úvod

Práce pojednává o historickém vývoji ostravského horolezeckého oddílu Vítkovice od doby jeho vzniku v roce 1953 až po jeho dnešní činnost. Práce si klade za cíl vytvořit ucelený obraz o minulosti i současnosti horolezectví v Ostravě a zahrnout lezeckou činnost regionálního charakteru do širších historických souvislostí.

Jedná se o teoretickou, historiografickou práci s prvky kvalitativního výzkumu, jejíž hlavní metodologickou orientací je analýza dokumentů archivního charakteru. V úvodu se práce opírá o dosavadní dostupnou literaturu týkající se horolezectví. Hlavním obsahem práce je však historie samotného oddílu. V textu se setkáme s výpověďmi pamětníků formou polostrukturovaných rozhovorů, dobovými fotografiemi, novinovými články, úryvky z oddílových kronik, autorských deníků a horolezeckých časopisů. Práce se zaměřuje na významné oddílové expedice, které přinesly horolezeckému světu řadu prvovýstupů. Dále pojednává o některých oddílových osobnostech známých i za hranicemi regionu a v neposlední řadě přináší realistický obraz fungování sportovního oddílu v dobách minulého režimu a následně po roce 1989. Nejsou zde opomenuta témata, která se týkají omezování lidských práv a svobod jedince žijícího v totalitním státě a využívání horolezeckých úspěchů jako nástroje komunistické propagandy. Přínos práce je rovněž shledáván v doplnění mozaiky historie horolezectví na Ostravsku, která dosud nebyla komplexně zpracována.

Práce je členěna do devíti kapitol, sestávajících ze tří tematických celků. První část poskytuje obecný nástin historie horolezectví ve světě a v tuzemsku od nejstarších zmínek o pronikání člověka do hor až po současné horolezectví, které je roztržštěné na mnoho horolezeckých a alpinistických disciplín. Druhá, stěžejní část práce (v kapitolách 4–7), popisuje historii Horolezeckého oddílu Vítkovice. Text se odvíjí chronologicky, od vzniku oddílu v 60. letech 20. století přes jeho rozkvět v letech 70. a 80. a porevoluční cestovatelskou „horečku“ po otevření hranic až po postupný útlum oddílové činnosti. Poslední kapitoly práce otvírají diskusi na téma „horolezectví minulosti a současnosti“, shrnují východiska a

podmínky k dnešní horolezecké činnosti na Ostravsku a vyzdvihují význam znalosti naší horolezecké minulosti pro současného lezce.

1 Literární rešerše

Historií světového i československého horolezectví se v minulosti zabývala řada autorů. Archiválie nalezneme v podobě nejen bibliografické, ale i v internetových databázích, metodických učebnicích, horolezeckých průvodcích, časopisech, věstnících a ročenkách horolezeckých oddílů, dále také v kronikách a osobních denících horolezců. Následná rešerše je prezentací knižních publikací i elektronických zdrojů, skrze něž se seznámíme jak se současným stavem horolezectví v České republice, tak s jeho historickými archiváliemi.

Níže uvedené zdroje výrazně posloužily ke vzniku zejména prvních dvou částí práce, zabývajících se historií horolezectví ve světě a historií československého horolezectví. Tyto kapitoly obecně nepřinášejí nové poznání, jejich význam tkví v ukotvení regionální historie horolezectví na Ostravsku do širšího historického kontextu. Jelikož je horolezectví velmi specifickou sportovní disciplínou, vyvíjelo se v mnoha částech světa velmi podobně. Počátky horolezectví nebyly masovou záležitostí, díky čemuž se horolezci vzájemně nepřímo znají. České horolezectví patří mezi ty s nejstarší tradicí, což je dáno blízkou geografickou polohou vůči Alpám, kolébkou světového horolezectví. Díky této „blízkosti“ byli Češi od počátku zainteresovaní do horolezeckého dění a jejich úroveň horolezectví byla navzdory politickým omezením velmi vysoká. Mnoho Čechů se vyznamenalo svými prvovýstupy ve světových velehorách a nejedno takové prvenství náleží i horolezcům z ostravského oddílu vítkovických železáren. Než tedy přistoupíme k samotné historii oddílu Vítkovice, je potřeba nastínit souvislosti, které zavedly impuls k jeho vzniku, ale i objasnit změny a problémy ve vývoji světového a československého horolezectví, které se odrážely i v mikrosvětě jednoho oddílu.

Stěžejním dílem historie evropského horolezectví je obsáhlá publikace francouzského spisovatele **Ballu, Y. (1997). *Horolezci, z historie evropského horolezectví od konce 15. století po osmdesátá léta našeho věku*. Praha: Brána.,** vydaná roku 1986 ve Francii (česky vyšla v překladu Jiřího Žáka). Kniha je nejenom podrobným historickým zmapováním a jedinečnou „encyklopedií“

alpského a pyrenejského horolezectví, ale i poutavým a velmi dramatickým vyprávěním o lidském překonávání sebe sama v příkrých a mrazivých stěnách divokých hor. Text pojednává například o prvních výstupech na Mont Blanc v 18. století, o úchvatných prvovýstupech v Chamonix či se zaměřuje na vliv romantismu na vnímání krásna ve vztahu k horám. Autor shromáždil jedinečné materiály, jako jsou fotografie, dokumentace, korespondence či tabulky horolezeckých výstupů od roku 1786, které mapují historický vývoj horolezectví od nejstarších dob až do roku 1990. Doplnkem k této publikaci je dílo **Rebecca Brown, (2005). *Horolezkyně, z historie světového ženského horolezectví od roku 1808 do šedesátých let 20. století.* Praha: Brána.**

Světovým horolezectvím se zabývá velmi široce pojatá publikace: **Dieška, I. (1984). *Horolezectví zblízka.* Bratislava: Šport.** Autor se zabývá alpským horolezectvím jakožto kolébkou tohoto sportu, avšak neopomíná ani přínos nealpských oblastí k rozvoji světového horolezectví. Podrobněji se věnuje zejména horolezectví v Alpách, Rusku, Americe a Československu. Text je doplněn o přehledové tabulky prvovýstupů a fotografie významných osobností a hor. V prostřední části publikace nalezneme (dnes již poněkud zastaralý) přehled horolezeckých disciplín a soutěží. Zajímavá je však závěrečná část, nazvaná „*Malý horolezecký zeměpis*“, která nabízí poměrně obsáhlý přehled všech významných světových lezeckých oblastí včetně jednoduchých map a pláneků.

Doplňujícím materiálem k této publikaci je cenná „studnice“ faktografických údajů, o několik let později vydaná encyklopedie: **Dieška, I., Širl, V., & Šišovská, B. (1989) *Horolezectvo – encyklopédia.* Bratislava: Šport.** Publikace čítá bezmála 3000 hesel, která skládají mozaiku prvovýstupů, osobností, metodických i horopisných pojmů a dalších pojmů, vztahujících se k horolezectví do 80. let minulého století.

K dalším významným historickým pramenům se můžeme dopátrat prostřednictvím internetových stránek **Českého horolezeckého svazu (ČHS).** Jedná se o spolek založený v roce 1990, který po revoluci navázal na činnost někdejších zastřešujících horolezeckých organizací na území ČR. Jeho hlavní činností je podpora horolezectví ve všech jeho formách a disciplínách, vytváření

podmínek pro rozvoj tohoto sportu na rekreační i špičkové úrovni a spolupráce s orgány ochrany přírody zaměřená na vyjednávání podmínek pro provozování horolezectví ve skalních oblastech ČR. ČHS je členem tří mezinárodních sportovních federací: UIAA, IFSC, ISMF¹, dále je také členem Českého olympijského výboru a České unie sportu. Na stránkách ČHS se dozvíme veškeré aktuality týkající se horolezectví v ČR, jako například informace o závodech, kurzech a školeních instruktorů či aktuální možnosti provozování skalního lezení na území ČR. ČHS poskytuje svým členům služby **specializované knihovny**. Knihy je možné zapůjčit osobně na ústředí v Praze, nebo poštou. K výběru poslouží online databáze na stránkách horosvazu. V roce 2009 vznikla pod ČHS **historická komise**, jejímž úkolem je archivovat dokumenty týkající se historie českého horolezectví. Veškeré materiály, které se již podařilo shromáždit nebo zpracovat, nalezneme online v digitální podobě na stránkách ČHS v rubrice **Historie horolezectví**. (*Český horolezecký svaz*. Retrieved from <http://horosvaz.cz>, accessed November 6, 2014).

Dalším elektronickým zdrojem je komerční web **Lezec.cz**, který je hlavním mediálním partnerem ČHS a na svém, příspěvkům veřejnosti otevřeném webu, publikuje články, týkající se aktuálního dění ve všech oblastech horolezectví. Na „Lezci“ se dočteme o všech aktualitách z oblasti tréninku, výživy, metodiky, o konaných závodech, nových přeletech a prvovýstupech, nově vzniklých lezeckých stěnách apod. Historie je zde pouze okrajovým tématem v rámci vzpomínkových článků. Web Lezec není sice moc přehledným zdrojem, je ale velkou sběrnou informací, dohledatelných pomocí fulltextového vyhledávače. (*Lezec*. Retrieved from <http://lezec.cz>, accessed November 6, 2014).

Velmi přehledný a informačně nosný zdroj online materiálů nalezneme na adrese **Skalnioblasti.cz**. Jedná se o systematickou evidenci skalních objektů a lezeckých cest na území ČR se zaměřením na informace o aktuálních lezeckých podmínkách na pískovcových skalách i o aktuálních a dočasných omezeních

---

¹ **Mezinárodní alpinistická federace** (Union Internationale des Associations d'Alpinisme - [UIAA](#)), **Mezinárodní federace sportovního lezení** (International Sport Climbing Federation - [IFSC](#)), **Mezinárodní skialpinistická federace** (International Ski-Mountaineering Federation - [ISMF](#)).

lezení na skalách ČR. Účelem Skalních oblastí (SO) je také systematická podpora činnosti správců skal a platforma pro všeobecnou komunikaci lezecké veřejnosti o tématech týkajících se skal ČR, jejich údržby a dění kolem nich. Součástí SO je také propracovaná rubrika věnovaná **historii horolezectví**. Zde můžeme nahlédnout do poměrně obsáhlé bibliografie vydané beletrie, časopisů, horolezeckých průvodců, samostatných novinových i webových článků a videí o historii lezení na skalách ČR. Seznámíme se také se sbírkou historických vrcholových knih a protokolů o prvovýstupech. Rubrika dále obsahuje i galerii lezců, webový časopis s články o historii lezení na českých skalách a časovou osu prvovýstupů na našem území. (*Skalní oblasti*. Retrieved from: <http://skalnioblasti.cz>, accessed November 6, 2014).

Člověk, který se pohybuje v horách, musí být znalý mnohých způsobů postupu: za pomoci fixního jištění (žebříky, lana, řetězy), či vlastního vybavení (karabiny, skoby, cepíny), i různých pohybových dovedností, pomocí kterých překonává všemožné terénní nástrahy. S vývojem a rozšiřováním horolezectví, spojeným se stále rostoucí obtížností výstupů, se ruku v ruce vyvíjela i **horolezecká metodika**. Technická vybavenost a způsob jištění výrazně ovlivňuje obtížnost výstupu a tím potažmo i hodnotu prvovýstupu v horách. Například dosažení vrcholu hory s použitím kyslíku a aklimatizace v postupových táborech je ve srovnání s výstupem „alpským stylem“² (s jehož provozováním započal Reinhold Messner) výstupem mnohem méně hodnotným. Stejně tak výstupy za pomoci metody technického lezení, jež dosáhla svého vrcholu v letech 60. až 70., nemůžeme srovnávat s výstupy, prováděnými volným lezením³ (Kublák T., 2008). Práce se touto tematikou zabývá pouze okrajově, a to v souvislosti s historickým vývojem a jejím ovlivňováním samotného sportovního výkonu v daných obdobích. Internetovými zdroji, zabývajícími se tímto odvětvím jsou weby Horolezeckaabeceda.cz a Horolezeckametodika.cz.

Horolezecká abeceda (HA) je společnost sdružující instruktory, lektory, autory publikací a další horolezce zabývající se metodikou. Tomáš Frank, Tomáš

---

² Alpský styl: způsob čistého lezení ve výškovém terénu bez fixních lan, výškových táborů, kyslíku a podpůrných členů či nosičů.

³ Problematika technického a volného lezení je pojednána na straně 22-23.

Kublák a kolektiv vydali knižně stejnojmennou publikaci. Kniha je zaměřena na podrobnou charakteristiku a metodiku alpinistických disciplín. Najdeme zde také kapitolu o počátcích organizovaného horolezectví u nás (Frank. T., Kublák, T., Rotman, I., Koutecký, B., Lienerth, R., Pala, J., & Boček, J. 2007, pp. 583-591). Na serveru HA je pro nás zajímavá rubrika „**Horské kalendárium**“, kde nalezneme články o různých významných legendách našeho i světového horolezectví. Dalším svědectvím vývoje horolezecké metodiky je zde uvedený stručný **přehled historických titulů o horolezecké metodice**. Na stránkách Horolezecké metodiky zase upoutá naši pozornost článek o **vývoji horolezeckých technik** (Kublák, T., 2008).

2 Metody a prameny k historii HO Vítkovice

Historie Horolezeckého oddílu Vítkovice spadá do období od konce 50. let 20. století⁴ až po současnost. Minulost oddílu se odehrávala na pozadí dvou rozdílných režimů a spolu s měnicími se osudy lidí v průběhu desetiletí, měnil se i samotný sport a možnosti jeho provozování. Historie oddílu trvající 63 let je zaznamenána ve střípcích, které bylo třeba posbírat a poskládat dohromady v jeden obraz a ten vsadit do rámu. Aby byl obraz celistvý a rám pevný, bylo zapotřebí zvolit vhodnou metodologii. S prameny bylo pracováno pomocí historiografických postupů a vzhledem k charakteru práce bylo využíváno některých metod kvalitativního výzkumu.

Práce byla zpracovávána v pěti etapách historického bádání podle Hrocha (1985):

- Volba tématu a stanovení problému
- Studium a kritické zhodnocení dostupných pramenů: Hendl (1997) uvádí metody pro vyhodnocování textů, které se používají v kvalitativním výzkumu a lze je použít i v historickém výzkumu:

globální vyhodnocení – slouží k získání přehledu o dokumentu a aktivaci kontextových znalostí o dokumentu

kvalitativní obsahová analýza podle Mayringa – popis charakteru materiálu, způsob vzniku, text zpracováváme pomocí shrnutí (redukujeme na podstatné významy) a explikace (dodání materiálu u problémových míst).

- Zjištění okruhu pramenů – zhodnocení historické hodnoty dokumentů, informační kapacity, ověření pravosti, kritika pramenů. Zde bylo použito výzkumné metody triangulace - porovnávání dat z více zdrojů popisujících jednu skutečnost. Tím dochází ke zvýšení objektivity práce, což vede k ověření pravdivosti informací a

---

⁴ Pokud se dále v textu objevuje časový údaj typu 60., 70., 80. léta apod., jsou tím myšleny dekády 20. století.

napomáhá uvádět získané informace do širších souvislostí (například konfrontace výpovědí více pamětníků o jedné skutečnosti, či porovnání informací z výroční zprávy a záznamů z osobních horolezeckých deníku.) (Hendl 1997).

- Rekonstrukce historických procesů, hledání základních jevů, skutečností a vztahů, jejich zákonitostí a souvislostí – interpretace minulosti, snaha o objektivitu, zahrnutí do historického kontextu.
- Publikace – zpráva formulující výsledky bádání, což je samotný text práce.

2.1 Metody získávání informací

Informace byly získávány dvěma základními způsoby: metodou analýzy primárních i sekundárních písemných pramenů a metodou analýzy polostrukturovaných rozhovorů a diskuzí s pamětníky.

2.1.1 Rozhovory

Rozhovory byly vedeny polostrukturovaně, nestrukturovaně i formou diskuze (například na téma volného a technického lezení v 70. a 80. letech). Analýza dat získaných z rozhovorů je prováděna na základě transkripce audiozáznamů. Rozhovory nejsou přepisovány celé a doslovně, cílem práce totiž není pracovat se „čtením mezi řádky“, jako je tomu u kvalitativního výzkumu. Cílem rozhovorů bylo jednak získat faktografické údaje, jednak interpretovat v textu práce části rozhovorů pro dokreslení historie prostřednictvím autentických výpovědí pamětníků. Těžištěm informací práce jsou písemné prameny, které mají historicky vyšší vypovídající hodnotu. Rozhovory zde slouží především jako doplňující zdroj informací. Výpovědi pamětníků pomáhají uvádět do kontextu kusé informace získané studiem písemných pramenů a také historii „oživovat“ autentickými vzpomínkami. Jejich prostřednictvím také vzniká další zdroj k ověřování písemných údajů metodou komparace.

2.1.2 Písemné prameny

Základním kamenem badatelské práce byla analýza archivních dokumentů: výročních zpráv o činnosti oddílu, novinových článků, oddílových kronik, deníků některých členů oddílu aj. Některé informace byly získány formou internetových zdrojů. Část historie oddílu je zaznamenána i bibliograficky.

2.1.3 Archivní prameny

Těžištěm informací byly archivní dokumenty (fondy a sbírky), které jsou uloženy ve třech archivech: v hlavním Archivu města Ostravy, Archivu Vítkovice a Archivu sportu a tělesné výchovy Národního Muzea v Praze.

Prvním dokumentem, pojednávajícím o nejstarší historii sportovních spolků na Ostravsku, je archivní soubor **Tělocvičná jednota Sokol Vítkovice (1895–1957)**, uložený v Archivu města Ostravy. Fond obsahuje informace o spolcích založených na přelomu 19. a 20. století a podává přehled o existenci prvních turistických a lyžařských oddílů v Ostravě. Většina těchto oddílů bohužel zanikla během 2. světové války nebo krátce po ní, členové se však mnohdy přidružili k jiným spolkům. Některé spolky pouze změnilý název a strukturu, členská základna však zůstala stejná. Někdejší členové těchto oddílů se objevili později i mezi horolezci. Těmto spolkům, které v minulosti vytvořily podmínky pro vznik oddílu Vítkovických horolezců, je věnována krátká kapitola v úvodu historie samotného oddílu.

Nosným zdrojem informací, zejména faktografických a statistických údajů, které velkým dílem posloužily ke zmapování oddílové historie, jsou 3 fondy Tělovýchovné jednoty nacházející se v Archivu Vítkovice.

Nejstarším archivním souborem je sbírka **TJ Baník Vítkovické železářny Klementa Gottwalda, Ostrava-Vítkovice (1953-1957)**, který obsahuje písemnosti k činnosti jednotlivých sportovních oddílů. Jedním z nich je právě HO Vítkovice. Jsou zde materiály z výročních konferencí (pouze z r. 1954 a 1956), zápisy ze schůzí výboru jednoty a osobní karty některých původních členů oddílu z let 1953–1957. Druhým fondem je **TJ VŽKG, Ostrava Vítkovice z let: 1957-**

1975. Zde opět nalezneme výroční zprávy, zprávy o plnění závazků, či korespondenci týkající se příprav na Expedici Andy 68. Třetí fond, **TJ Vítkovice, Ostrava-Vítkovice z let: 1973–1991**, obsahuje opět výroční zprávy o činnosti oddílu (zejména z let sedmdesátých). Z pozdějších let některé zprávy zcela chybí.

Vítkovický archiv také uchovává originály původních vydání **Týdeníku „Jiskra“ Vítkovických železáren a strojíren KG**. Zde byla vyhledána řada článků o významných expedicích oddílu. Některé články obsahují rozhovory s účastníky výprav, jiné zase přímo otiskují autorské texty samotných horolezců.

Nejrozsáhlejším archivním pramenem, který zpracovává téma horolezectví, jsou inventáře **Archivu tělesné výchovy Národního Muzea v Praze**. Zpracovalo ho oddělení novodobých českých dějin v soubornou sbírku tělesné výchovy a sportu (Bartůňková, 2008). Fond **„Horolezectví“** zahrnuje tiskoviny, novinové články a další písemnosti. Část písemností obsahuje ročenky různých klubů, kopie článků a seznamy horolezců, materiály výboru Horolezeckého svazu, materiály komise mládeže a komise masového rozvoje horolezectví, informace o horolezeckých výpravách a další písemnosti. Práci velkou měrou posloužily zde uložené dokumenty o Vítkovické expedici do peruánských And z roku 1968. Důležitým dokumentem, z něhož bylo čerpáno při rekonstrukci výpravy na Nandá Déví, je podrobná zpráva „Himalaya (Ostrava) 1978“. Ve sborníku se nachází i pár dobových novinových výstřižků o himalájské expedici Leopolda Sulovského z roku 1996.

2.1.4 Bibliografie

Jedním z pramenů pro vznik této práce byla publikace Leoše Horky **„Nandá Déví 1976*1981“** vydaná roku 1989. Druhou knihou o dobrodružství Vítkovických horolezců je svědectví z Eigeru od Bohuslava Žárského: **„Stěna“** z roku 1982 (viz obrázek 1). Doplnkovým zdrojem je také biografie **„Horolezec Leopold Sulovský“**, zpracovaná Danielem Krzywou, z roku 2003.

Obrázek č. 1 Přebal vydání knih Stěna a Nandá Déví (<http://www.databazeknih.cz/knihy/nanda-devi-120590>, <https://knihy.abz.cz/prodej/horolezec-leopold-sulovsky>).

2.1.5 Písemnosti osobní povahy

Dalším z cenných pramenů, zaznamenávajících oddílovou historii, jsou osobní horolezecké deníky samotných členů oddílu a dvě oddílové kroniky: první zachycující počátky oddílu v letech 1958 – 1959 a druhá, fotografická kronika, z let 1965–1968 (viz příloha 2). Další kroniky se bohužel nedochovaly.

2.1.6 Internetové zdroje

Množství informací ze světa i z minulosti horolezectví se nachází na různých serverech zabývajících se touto tematikou. Doplňujícím zdrojem byly samotné webové stránky oddílu (<http://horolezci.cz/vitkovice/>). Dále byly dohledány některé rozhovory se členy oddílu (Martin Novák na Eigeru, časopis *Adventure*), či článek o výstupu na Eiger z Horského kalendária (*horolezecka.abeceda.cz*). V archivu ostravské televize Polar jsou záznamy z diskuzního pořadu „Na luftu“, ve kterém byli členové oddílu několikrát hosty (polar.cz/porady/na-luftu). Historie horolezců žijících na Ostravsku se široce prolíná s minulostí

ostatních českých oddílů, na jejichž internetových stránkách nalezneme střípky ze života některých vítkovických horolezců, např. Zdeňka Záboje, který dříve působil ve zlínském horolezeckém oddíle (<http://khszlin.sophics.cz/history.htm>).

2.1.7 Akademické práce

V akademickém zpracování jsou k dispozici studijní bakalářské a diplomové práce, které se však věnují povětšinou aspektu sportovnímu. Z hlediska historie a vývoje horolezectví nepřinášejí tyto práce nic nového, neboť čerpají z podobných zdrojů, které byly zmíněny již výše v rešerši. Výjimkou je kvalitní zpracování bakalářské práce Brdíčkové K., *Scénář výstavy – Historie horolezectví (2008)* z jejíž práce bylo čerpáno v úvodních kapitolách.

3 Historie horolezectví ve světě a v Evropě

Cílem této kapitoly je stručně nastínit vznik a vývoj horolezectví. Následující řádky mají především sloužit jako úvod k české historii a její ukotvení v širším kontextu. Přestože od prvního pronikání člověka do hor uplynuly již tisíce let, hory jsou stále místem, kde mnohdy lidské síly i přes dlouholeté snažení a technický pokrok k dosažení příkrých horských vrcholů nestačí. Horolezectví se tak stává překrásnou metaforou marného usilování člověka o vyrovnání svých sil s nespoutanou a všemocnou přírodou.

3.1 Počátky objevování hor

První zmínky o objevování hor člověkem sahají až do doby před naším letopočtem. Hory měly odedávna pro člověka mystický a náboženský význam. Na jejich vrcholech přebývali bohové mnohých světových náboženství. Lidmi dostupná místa ve vysokých horách jsou proto často zdobena náboženskými symboly, které dodnes budí úctu, a každému člověku připomínají nepopsatelnou posvátnost a duchovno těchto míst. I přes strach lidí z nepoznaného jsou z minulosti dochovány důkazy o životě lidí ve vysoko položených horských oblastech. Ze skalních kreseb v Alpách, Tasili, Ťan-šanu a maleb na Kavkaze a Nové Guinei, se dovídáme o osidlování hor člověkem již v dávné minulosti (Dieška, 1984, p. 9). Horské národy využívaly a utajovaly vysoko položené horské průsmyky, které je chránily před vpády nepřátel. Dalšími prameny o pohybu člověka v horách jsou opisy vojenských výprav, počínaje již expanzí Alexandra Makedonského, ve 4. století př. n. l. (tamtéž). Tyto zmínky však vypovídají o účelovém pohybu v horách. Zatím nešlo o horolezectví samo o sobě, ale o zajištění obživy, nebo v případě vojenských výprav, o překonávání horstev za účelem dobývání nových území.

První historicky doložený horolezecký výstup, tedy výstup bez vidiny užitku či zisku, pouze pro samotné dosažení horského vrcholu, je z konce 15. století. Roku 1492 vystoupila asi dvacetičlenná výprava pod vedením pana Anntoine de Ville na vrchol Mt. Aiguille de Vercors z nařízení krále Karla VIII.

(Ballu, 1997, p. 7-17). Skutečný zájem člověka o hory a jejich přírodní krásy však započal až v období romantismu. Do hor přicházeli především přírodovědci, kteří prozkoumávali horskou přírodu a prováděli první výšková měření horských štítů. Za skutečný počátek horolezectví je tedy považováno dobývání vrcholu Mt. Blancu (4807 m n.m.). Po mnoha neúspěšných pokusech jejich předchůdců se to podařilo místnímu horalovi Jacquesovi Balmatovi. Ten jako první využil obávané možnosti vysokohorského bivakování a dne 8. 8. 1786, spolu s lékařem M. G. Paccardem, vystoupil na vrchol Mont Blancu (tamtéž). Roku 1800 byl zdolán rakouský Grossglockner (3798 m n. m.) bratry Klotzovými a farářem Horaschem, kteří byli jedinými úspěšnými členy z 62členné výpravy (Casey, 2000, p. 16).

3.2 Počátky ženského horolezectví

Počátkem 19. století se dovídáme o prvních výstupech odvážných žen na alpské vrcholy. Roku 1808 stanula na vrcholu Mont Blancu třicetiletá služebná z Chamonix Maria Paradisová . Její odvaha vystoupit na obávanou horu je obdivuhodná, stejně tak jako odvaha vzepřít se konvencím viktoriánské doby a ukázat světu, že i žena může být dobrodruh a svou odvahou a schopnostmi se může vyrovnat mužům. Její výstup byl však jejím prvním i posledním výstupem ve vysokých horách. Za skutečnou průkopnici horolezectví žen můžeme považovat až francouzsku Henriette d'Angevilleovou, která zdolala roku 1838 vrchol Mt. Blancu a podnikla řadu dalších alpských výstupů, které sama organizovala i financovala. Dalšími významnými ženami v horolezectví 19. století byly Britka Brevoortová (první zimní výstup na Mt.Blanc, 1876), (Rebecca, A. B., 2005, p.14-64). Francouzka Stratonová, Lucy Walkerová (Matterhorn, 1871). První ženou, zabývající se lezením velkých severních alpských stěn, byla Švýcarka Loulou Boulazová (druhý výstup severní stěnou Grandes Jorasses, 1935) (Brdíčková, 2007, p.15).

3.3 Alpské horolezectví

„Když necítíte v horách strach, prozrazuje to vaši malou zkušenost s nimi“

W. Bonatti

Roku 1932 byla v Chamonix založena UIAA – Union Internationale des Association d'Alpinisme, která sdružovala horolezce a stanovovala pravidla horolezectví. V následujících desetiletích docházelo k postupnému dobývání alpských vrcholů, většinou anglickými aristokraty, pod vedením švýcarských horských vůdců. V polovině 19. století začali Britové také prozkoumávat hory Walesu, Lake Distriktu a Skotska. (Brdíčková, 2007, p. 10). Roku 1865 končí zlatá éra dobývání alpských vrcholů výstupem Whympera na Matterhorn (4477,5 m n.m.).

V následujících letech jsou alpské štíty zdolávány novými, obtížnějšími cestami, čímž dochází ke zdokonalování lezeckých technik. Na přelomu 19. a 20. století přichází pokrok v technickém vybavení lezců – sekýrku a žebřík nahrazuje lano, skoby, karabiny a mačky.

V době mezi světovými válkami, se píše historie dech beroucích přelezů legendárních severních stěn alpských velikánů. Roku 1931 byla prostoupena severní stěna Matterhornu německými horolezci Francem Xaverem a Tonim Smidovými, kteří do Zermattu přijeli na kole z Mnichova, a na vrchol dolézali v bouřce. Dalšími borci této doby byli Pierre Allain a Raymond Leininger, kteří roku 1935 zdolali severní stranou Drus (obtížnost 6, masiv Mt. Blancu). Dalším náročným cílem byla severní stěna Eigeru. Prvovýstupu z roku 1938 (Heckmair, Vörk, Kasperek, Harrer) předcházelo mnoho pokusů s tragickým koncem. Slavná severní stěna Grandes Jorasses byla po třiceti neúspěšných pokusech vylezena až roku 1938 Petersem a Meierem. (Dieška, 1984, pp. 43-47).

Významným horolezcem této doby byl Ital Ricardo Cassin, který zdolal mnoho prvovýstupů v Alpách i v Dolomitech (Walkerův pilíř na Grandes Jorasses, severovýchodní stěna na Piz Badile). Roku 1958 vedl himalájskou výpravu na Gašerbrum IV (7980 m n. m.) a roku 1961 vystoupil na Denali. V 50.

a 60. letech začalo horolezectví nabývat sportovního charakteru. Nejvýznamnějším horolezcem poválečného období byl Walter Bonatti. Utvářel prvovýstupy za pomoci umělých pomůcek (V stěna Great Capucin, roku 1951) i sólové výstupy (JZ pilíř na Petit Dru, roku 1955). Dalšími významnými jmény z doby poválečné jsou například Kurt Diemberger a René Desmaison (Brdíčková, 2007, p. 17).

Technický pokrok válečného horolezectví měl však i své stinné stránky. Na jedné straně stáli horolezci, kteří překonávali hranice svých možností a lezení pro ně bylo převážně sportem o odvaze, umění pohybu v horách a respektu k horám. Pro druhé však byly hory cílem dobytelských výprav a hrdinství jejich prvovýstupů mnohdy kalil způsob přelezu. Nadužíváním technických pomůcek (zatloukáním přebytečného materiálu) docházelo ke snižování hodnoty výstupu a ničení přirozeného vzhledu skalních linií. Tomuto způsobu říkáme tzv. umělé lezení. Jde o styl, ve kterém nejde o čistotu přelezu, ale o přeledení cesty za použití množství skob, nýtů, klínů, fixních lan a početných týmů lezců – vše s cílem prostoupit vytyčenou danou cestu jako první. Dieška uvádí, že k prvním „*skobovacím orgiím*“ docházelo v Dolomitech a odtud se trend nahrazovat umění a odvahu zedničinou šířil do Alp, USA a do celého světa. Například v Dolomitské cestě Rotwand (zdolána roku 1959) bylo použito 460 skob na 400 metrech skalní stěny (Dieška, 1984, p. 60).

Ke zlomu došlo v 60. a 70. letech, kdy bylo přetechnizované horolezectví očištěno novou generací horolezců, propagátorů tzv. volného lezení. Nejvýznamnější osobností této éry je italský horolezec Rienhold Messner (narozen 1944), který definoval horolezectví jako sport „...*kde si horolezec sám stanoví pravidla, aby těžkosti překonával vlastní silou, vlastní obratností a nadšením.*“ (Ballu, 1997). Hranice mezi čistým (volným) a technickým lezením byla velmi tenká a náhled na problematiku jištění se postupně měnil. Z dobytelsství se stával sport a bylo třeba pevněji stanovovat pravidla lezení a jednotně měřit hodnotu výstupu. Roku 1971 byl UIAA stanoven šestý stupeň obtížnosti a koncem 70. let vznikl ještě sedmý stupeň. Také byly definovány způsoby přelezu ve volném lezení:

Alles frei (AF): Na postup se používají skálou daná přirozená místa na zachycení. Skoby jsou vítané jako jistící body, měly by se však používat co nejméně na odpočinek. Delší odpočinek snižuje sportovní hodnotu výstupu.

Rotpunkt (RP): Na postup se používají pouze skálou dané přirozené body na zachycení, předem zatlučené skoby a klíny slouží pouze k zajištění, ale nikdy ne na odpočinek. V případě pádu lana se lezec spustí k poslednímu přirozenému místu na odpočinek a odtud nastupuje znovu.

Nové chápání volného lezení otevřelo nové lezecké výzvy, například čisté přeazy již vylezených cest (Dieška, 1984, pp. 62-63). Technický pokrok a rozvoj volného lezení měl vliv na vývoj horolezectví ve světovém měřítku. V Americe se lezení soustřeďovalo v Yosemitech, kde v roce 1958 byl učiněn prvovýstup na téměř 1000 m vysokou stěnu El Capitan (autoři výstupu: Warren Harding, G. Whitmore a Wayn Merry). Dalšími Američany, vyznavači volného lezení, byli Royal Robbins, Catherine Destivellová, později Dan Osman a Lynn Hill. V Asii se vývoj světového horolezectví soustřeďoval v pohoří Himaláje, kde Evropané i Američtí horolezci uplatňovali své zkušenosti z domácích horských oblastí (Brdíčková, 2007).

3.4 Himalájské expedice

Objevování nejvyšších hor světa západní civilizací se začalo až v 19. století, přičemž první výpravy do na sedmi a osmitisícové vrcholy se uskutečnily až o sto let později. První významnou akcí byl prvovýstup na Trisul (7120 m n. m.), který učinil Tom George Longstaff roku 1907. Ve dvacátých letech započaly pokusy o zdolání osmitisícovek. Roku 1924 se Edwardovi Nortonovi, při pokusu o výstup na Everest, podařilo vystoupit bez kyslíku do výšky 8572 m n. m. Při stejném výstupu zahynul George Mallory a Andrew Irvin (Dieška, 1984).

První vylezenou osmitisícovkou je Anapurna I (8091 m n. m.), na jejímž vrcholu stanuli roku 1950 Francouzi Herzog a Lachenal. Roku 1953 vystoupili sir Edmund Hillary a šerpa Tenzing Norgay na nejvyšší vrchol světa Mont Everest (8848 m n. m.). První ženou na vrcholu Everestu byla Japonka Tabeiová v roce 1975. První zimní výstup uskutečnil v roce 1980 Polák Krzysztof Wielicki. První

výstup bez kyslíku a první sólový výstup bez kyslíku učinil Reinhold Messner v letech 1978 a 1980 (Dieška, 1984).

Další osmitisícovky byly zdolány krátce po Everestu. Výpravy postupovaly většinou tzv. expedičním stylem – nejsnadnější cestou s postupným budováním výškových táborů. Naproti tomu již v roce 1953 vylezl Rakušan Hermann Buhl sólově, alpským stylem, na Nanga Parbat (8125 m n. m.) (Brdíčková, 2007). Vývoj horolezectví v Himalájích byl shodný s vývojem v Alpách. Od klasických, převážně chodeckých prvovýstupů s kyslíkem, až k extrémním výstupům severními stěnami s obtížným skalním i ledovým lezeckým terénem. Z Čechů je v současnosti světově významným horolezcem ve vysokých horách Mára Holeček (lezecky obtížné výstupy v extrémních podmínkách) a Radek Jaroš, který jako 15. člověk na světě zdolal bez použití kyslíku všech 14 osmitisícových vrcholů, tedy tzv. „korunu Himalájí“. Sérii výstupů zakončil v roce 2014 výstupem na vrchol K2 (8611 m. n. m.) (Jaroš, 2016).

4 Historie československého horolezectví

České a Slovenské horolezectví má dlouhou tradici s velmi zajímavou historií. Následující kapitoly pojednávají o významných meznících a politicko-sociálních událostech z naší minulosti, které ovlivnily vývoj horolezectví až do dnešní doby, a na jejichž pozadí se odvíjela i minulost HO Vítkovice.

Abychom mohli hovořit o historii jednoho oddílu, je třeba znát i širší souvislosti, které udávaly směr jednotlivým trendům v horolezectví. V našich dějinách prošlo horolezectví dlouhými obdobími nesvobody a různých omezení, ať už v dobách Rakouska-Uherska, při dobývání vlastní národní suverenity, za dob okupace nacisty, kdy se čeští horolezci mohli pohybovat jen na domácích skalách, či za života v komunistickém totalitním režimu, kdy bylo možné provozovat horolezectví v zahraničí pouze organizovaně, se souhlasem Státního výboru (později ČSTV). Zajímavou kapitolou je také provázanost Českého a Slovenského horolezectví, jehož historie se odvíjela souběžně a není možné ji oddělovat. Pro mnohé Čechy byly Vysoké Tatry druhým domovem, Slováci zase navštěvovali české skalní pískovcové oblasti. Řada úspěšných horolezeckých výprav byla národních, vždy však byly (a stále jsou) považovány za úspěchy společné.

4. 1. Slovinské planinské družstvo

Historicky doložené počátky českého horolezectví se datují do doby konce 19. století, doby Rakouska-Uherska. Od 70. let 19. Století, až do začátku první světové války dochází k velkému technickému a civilizačnímu rozvoji. Vyrůstá význam vzdělání a výchovy, včetně výchovy tělesné. Na našem území vzniká řada českých tělovýchovných organizací, které mobilizovaly národní uvědomění a přispívaly k rozvoji národního hnutí. V roce 1862 vzniká Sokol Pražský, který svou otevřenou soustavou velmi ovlivňoval vývoj sportu u nás a podněcoval k vzniku mnohých sportovních spolků a klubů. Sokolské jednoty pořádaly různé výlety, čímž položily základy vzniku turistiky (Kössl, Štumbauer & Waic, M. 2006). Ta se pak zcela osamostatnila vznikem čistě turistických organizací. Mnozí

první horolezci pocházeli z řad členů turistických oddílů. I první český horolezecký oddíl byl po první světové válce součástí Klubu českých turistů (KČT), je tedy třeba vnímat vznik horolezectví v souvislosti s turistikou. Prvním turistickým spolkem byla Podhorská Jednota Radhošť z roku 1884 a později, roku 1888, byl založen Klub českých turistů (tamtéž).

Horolezecká činnost k nám pronikala z alpských horských oblastí a oblastí německých pískovcových skal (neboli pískovců). V německy mluvících oblastech českého pohraničí byla patrná horolezecká činnost i na tuzemských pískovcových skalách. Nejdříve se jí zabývali Němci, jelikož na jejich území měly horolezecké oddíly delší tradici. První horolezeckou organizací na našem území byla **sekce Praha** při oddílu DÖAV (Deutsch-österreichischer Alpenverein), založená v roce 1870. Jejími členy byli ze dvou třetin Němci a z jedné třetiny Češi. Činnost tohoto spolku byla však v období druhé světové války využívána ve prospěch nacistické propagandy, což způsobilo postupný odchod Čechů a následné zastavení jeho činnosti v ČSR po roce 1945 (Frank, et al. 2007, p. 583).

Vraťme se však zpět ke kořenům první skutečně české horolezecké organizace, kterou byl „**Český odbor Slovínského planinského (alpského) družstva**.“ založený v Praze roku 1897. V jeho čele stál významný pražský lékař **prof. Karel Chodounský**. V dochovaném článku ze slovínského časopisu Planinský vestník, vydaného v červenci 1897 je jmenný seznam zakládajících členů českého odboru (Wolf, 1897). Podle titulů u jmen je patrné, že se jednalo zejména o lidi z řad české inteligence. Život těchto lidí byl v Čechách na konci 19. století prodchnut myšlenkou slovanské vzájemnosti a tak Slovínský planinský spolek tvořil protiváhu germanizačním tlakům německých spolků na území Saviňských a Julských Alp (Frank, et al. 2007, p. 583).

Český odbor měl ve svých řadách přírodovědce a geografy, kteří se podíleli na odborném průzkumu řady horských oblastí, např. i Vysokých Tater. Ve Slovínsku bylo působení českých horolezců velmi vítáno, neboť umožnilo vznik ryze slovanských turistických oblastí (Dieška, 1984, p. 127). Horolezci českého planinského družstva, v přátelské spolupráci se Slovinci, pracovali na výstavbě přístupových tras a mapování vysoko položených horských oblastí.

V Saviňských Alpách také postavili roku 1900 chatu Česka koča v Jezersku (viz obrázek 2).

Obrázek č. 2. Česká chata v Julských Alpách, (2010). Foto:

<http://www.jezersko.info/ceska-chata-ceska-koca-cz.html>

Český odbor vydával od roku 1898 časopis **Alpský věstník** a roku 1903 byl založen Česko–slovenský akademický klub, jehož zásluhou vznikla v Julských Alpách druhá česká chata – Korytnicka koča pod Mangartem. V roce 1912 se uskutečnily přípravné práce na vybudování třetí české chaty, její postavení však znemožnila první světová válka. Její vypuknutí v roce 1914 také fakticky ukončilo činnost Slovinského planinského družstva (Procházka, 2007, p. 3-5).

Druhou oblastí působnosti českých horolezců byly pískovcové skály Českého Ráje. První expedice do skalního města Českého ráje byla pořádána klubem dam z Prahy roku 1897. Se skutečnými horolezeckými výstupy se zde však setkáváme až v roce 1907, kdy byl založen **Lezecký kroužek Prachov** (LKP), druhý český oddíl svého druhu u nás. Členové LKP vykonali v Prachově 136 výstupů (Procházka, V. 2007, p. 7).

První etapa českého horolezectví trvala necelých dvacet let. S počátkem první světové války byla činnost spolků pozastavena. K obnově horolezectví došlo až v době vzniku první republiky. Tato etapa započala sepjetí českého a slovenského horolezectví (Procházka, V. 2007, p. 7).

4.1 Československé horolezectví v meziválečném období

V poválečné době vzniká samostatná Československá republika. Po skončení první světové války a rozpadu Rakouska-Uherska vznikly mezi Slovinskem a českými lezci dvojí hranice, což také znamenalo konec Slovinského planinského družstva. Jeho členové přešli pod stále fungující **Klub českých turistů** (později Československých turistů). Tento mnohočlenný a široce zaměřený spolek jim však dlouhodobě nemohl vyhovovat. Na impulzy Čechů i Slováků vznikl roku 1924 **Alpinistický odbor při svazu lyžařů ČSR**, který se však ještě téhož roku plně osamostatnil a utvořil **Klub alpistů československých** (KAČS). Čestným předsedou KAČS byl opět MUDr. Karel Chodounský, výkonným předsedou se stal zkušený horolezec generál MUDr. Jaromír Pečírka. KAČS měl od roku 1928 vlastní cvičitelský sbor a asi 300 členů. Hlavními destinacemi horolezecké činnosti KAČS po válce byly švýcarské a rakouské Alpy, v Čechách zase „cvičné“ Prachovské skály. První oficiální zájezd do Vysokých Tater se konal až v roce 1932. V meziválečném období se začalo rozvíjet i horolezectví obnoveného LKP i různých neorganizovaných lezeckých skupin tzv. pískařů (lezců na pískovcových skalách, pozn. autorky). Na Moravě vznikla odbočka KAČS v Brně, orientovaná především na lezení v Moravském krase, Babím lomu a Pavlovských vrších. Jejich zahraniční zájezdy vedly do Dolomit, Julských Alp a Vysokých Tater (Frank, et al. 2007, p. 583).

4.2 Počátky slovenského horolezectví

Pronikání člověka do tatranských velehor má velmi dávnou historii. Podobně jako alpské horolezectví i Tatry mají ve své historii období lovců, pastevců, hledačů pokladů i horníků. Již v 16. století se Poláci, Slováci a Němci podíleli jako nosiči a horští vůdci na výstupech na některé lehké vrcholy. Z poloviny 17. století jsou dochovány záznamy o výstupu kežmarských studentů na nejmenovaný tatranský štít za pomoci lezeckých pomůcek: železa na loktech a kolenou, lano a hák, hůl s kamzičím růžkem a vrcholový pergamen se záznamy. Zmíněný výstup je dokladem vodění klientů na tatranské vrcholy, stejně jako to známe z alpské historie. 18. století bylo ve znamení vědeckého poznávání i

romantického objevování krás tatranské přírody. V 19. století je však počet výstupů velmi nízký z důvodu malé sportovní aktivity Slováků a nižší atraktivity Tater pro cizince (Dieška, 1984, p.128). Na přelomu 19. a 20 století dominují se svými náročnými výstupy v Tatrách hlavně Poláci.

Historie organizovaného horolezectví na Slovensku začíná až po roce 1918. Po vzniku Československa byl na Slovensku založen Tatranský spolek turistický, který se o dva roky později spojil s KČT, čímž vznikl Klub československých turistů. Tento klub zřídil v roce 1928 tatranskou komisi, která mimo jiné řídila činnost horských vůdců. Nejvýznamnější osobností této doby je jistě německý horolezec Alfréd Grosz, jenž ve Vysokých Tatrách vykonal 119 letních a 8 zimních prvovýstupů (Procházka, 2007, p.13). Na Slovensku byl roku 1921 založen klub IAMES který znamenal Podle Diešky (1984) počátky Československého organizovaného lezení. Dieška přitom neopomíná dřívější působení Českého odboru Slovinského planinského družstva, nepřikládá mu však v tomto ohledu význam prvenství (jak se dočteme v literatuře českých autorů, zabývajících se historií horolezectví). Je obtížné hodnotit zpětně, kdo se více zasloužil o počátky lezení v Československu, neboť se jednalo o dlouhodobý proces, kdy jednotlivé spolky vznikaly a zanikaly a působily v různých oblastech a v dobách velkých územních a politických změn. Předválečné dějiny Česka a Slovenska byly velmi rozdílné a bylo by tedy zavádějící je spojovat a porovnávat, který z národů má větší zásluhy na zrodu československého horolezectví. Zatímco česká historie datuje počátky národního horolezectví do dob konce 19. století, kdy bylo politicky možné zakládat česká sdružení všeho druhu, na Slovensku byl v té době útlum horolezecké činnosti v důsledku národního útlaku a násilné maďarizace Slováků. Slovenští horolezci se tedy mohli sdružovat pouze v maďarských oddílech, např. Uherském karpatském spolku, založeném roku 1873 (Dieška, et al. 1989, p. 154).

Horolezecký oddíl IAMES, který vzniknul z počátečních písmen slov idealismus – alpinismus – moralita – eugenika – solidarita (tamtéž), sehrál významnou roli v propagaci horolezectví v Československu prostřednictvím pořádání tzv. lezeckých týdnů, kde se školili mladí alpinisté. V klubu IAMES bylo mnoho českých členů i v našich oddílech byly členy mnozí Slováci.

Horolezce spojovala láska k horám, a tak v této rovině vznikala i mezinárodní přátelská spolupráce. Mezi oficiálními představiteli české a slovenské organizace však panovalo napětí a názorová nejednotnost, neboť i do horolezectví se promítala tehdejší politická situace, která nakonec vedla k vytvoření samostatné Slovenské republiky (Procházka, 2007, p.13).

4.3 České a Slovenské horolezectví v letech 1939–1945

Odluka Slovenska a nacistická okupace českých zemí způsobily úplné rozdělení horolezecké činnosti, orientaci lezců na výhradně domácí terény a rozdělení oddílů na pouze české KAČ (Klub alpistů českých) a KČT (Klub českých turistů). Na Slovensku fungoval i nadále klub IAMES, který se stal součástí klubu slovenských turistů a lyžařů. Tatranské lezení se tedy dále rozvíjelo pod hlavičkou této jediné povolené organizace.

Během druhé světové války, kdy bylo pro Čechy nemožné cestovat do velehor, se u nás velmi rozvíjí pískovcové lezení, a to především v oblastech Hruboskalsko, Příhraz, Prachov, Ostaš a Suché skály. Působili zde členové KAČ, ale byly zakládány i další samostatné lezecké oddíly. Do skal chodili horolezci z Turnova, Mladé Boleslavi, Železného Brodu i Náchoda (Procházka, 2007, p.15). Roku 1944, si skupina mladých nadšenců z Náchoda založila u KČT svůj horolezecký oddíl. Ačkoliv neměli mnoho lezeckých zkušeností, učarovala jim za války přístupná Ostaš, a ještě během tohoto roku se velmi zlepšovali a provedli prvovýstupy na všechny tamní významné věže. Češi nahrazují Němce v sudetských skalních oblastech, činí významné prvovýstupy, zdokonalují svou techniku lezení i jištění a od saských horolezců přebírají „pískařskou etiku“ a přístup k volnému lezení. Dochází k rozšiřování členské základny oddílů, neboť lezení na pískovcích není spojeno s velkými finančními náklady. Lezení tak přestává být pouze sportem majetnějších (Frank, et al. 2007, p. 584).

Z roku 1941 pocházejí první zmínky o lezení na valašských pískovcích. Významnou osobností a autorem mnoha prvovýstupů byl významný český horolezec Zdeněk Záboj, který později stál u zrodu HO Vítkovice. Do konce druhé světové války byly Zábojem a místními průkopníky D. Misárkem a O.

Žemlíkem přeženy první cesty na skalách pod hradem Lukov, na Valovce u Vsetína, a na Čertových skalách u Lidečka. Roku 1944 pak založili první horolezecký spolek na Valašsku. Za zmínku stojí i trojice Zlínských lezců – Dobrovolný, Charvát, Šrámek, kteří provedli řadu lehčích prvovýstupu na Chříbech a Drátníku na Vysočině (Luža, 2003).

Někteří čeští horolezci se angažovali v odbojovém hnutí proti nacismu. Bratři Václav a Karel Chlupové, J. Šimáně, E. Schwarzbach a nejlepší horolezec té doby Joska Smítko byli zavražděni v koncentračním táboře v Terezíně. Na fotografii z roku 1968 je zachycen štědrovečerní výstup na Maják na Hruboskalsku (obrázek č. 3), který poprvé za války uskutečnila Smítkova parta. Z Majáku se stal symbol jejich vzdoru proti nacistům. Tato tradice štědrovečerních výstupů byla obnovena roku 1968, kdy zase symbolizovala protest proti sovětské okupaci (Procházka, 2007, p.18). Válka přinesla oběti i z řad slovenských Jemesáků. Jako lékař partizánského oddílu Vysoké Tatry zahynul horský vůdce a průkopník horolezectví v Tatrách Zoltán Brüll, který jen tři týdny předtím vztýčil na znamení vítězství červenou vlajku na Kriváni (Dieška, 1984, p. 129).

Obrázek č. 3: Maják (Procházka, 2007, p. 18).

4.4 Československé horolezectví po roce 1945

Následující období je z hlediska sportu charakterizováno hledáním a častými změnami v organizačních strukturách, politickými střety a následným podřízením sportovní činnosti politice a ideologii KSČ a v širším měřítku politice ČSSR (Kössl et al., 2006)

Po osvobození Československa byla horolezecké činnost obnovena v plné míře v původních organizacích. V roce 1946 se na Hrubé skále konal sjezd představitelů českých a slovenských horolezeckých organizací, který ustanovil Svaz československých horolezců. Předsedou byl zvolen J. Z. Pilnáček. Svazovým tiskovým orgánem se stal časopis *Horolezec*. (Frank, et al., 2007, p. 585). Češi se po šesti letech vrací do Tater, kde úspěšně přelézají polské cesty. Jsou obnoveny horolezecké týdny IAMES. V červenci 1945. zorganizoval JUDr. Otto Jelínek na Popradském plese první cvičitelský kurz, kterého se zúčastnili nejlepší alpinisté z doby protektorátu. V letech 1946 a 1947 se konaly kurzy Ministerstva školství, jichž se účastnili Češi i Slováci. Češi se mohli opět podílet na mezinárodním dění, a tak v roce 1947 byli vysláni A. Veverka a V. Procházka do tábora vybraných horolezců ve francouzském Chamomix. Šest dalších Čechoslováků v té době prošlo kurzem francouzské školy École Nationale de Ski ed d'Alpinisme. Jedním z nich byl i Zdeňek Záboj. V roce 1948 se uskutečnil zájezd horolezců do Jugoslávie a o rok později do bulharských hor (Procházka, 2007, p. 22).

4.5 Změny po komunistickém převratu v únoru 1948

Po únorovém převratu došlo ke sjednocení tělesné výchovy a uplatnění tzv. socialistického systému tělesné výchovy, který s sebou nesl i masové náборы nových členů a vznikání nových oddílů bez jakékoliv horolezecké tradice i podmínek. Tento program byl realizován Ústředním výborem Sokola (Frank, et al., 2007, p. 585). Do tohoto období spadá i založení HO Vítkovice (roku 1953) členy turistického oddílu. Nikdo z nich z počátku neměl potřebné znalosti a zkušenosti v horolezectví. Dieška uvádí, že komunistický převrat přinesl

československému horolezectví: „...pevné miesto v systéme telesnej výchovy a sportu a zlepšenie materialnych pomienok...“(Dieška, 1984, p. 130). Horolezectví bylo ukotveno opravdu pevně. O všech zahraničních cestách a zájezdech rozhodovalo kádrování a správa Státního výboru.

Co se materiálního zajištění týče, ve skutečnosti naši horolezci trpěli nedostatkem kvalitního vybavení. Spuštění železné opony a uzavření hranic způsobilo přetrhání kontaktů se Západem a konec dovozu materiálu z alpských států. Místní průmysl mnoho nenabízel, a tak se bylo třeba spolehnout na domácí, mnohdy originální kutilství (viz obrázek č.4).

Obrázek č. 4: Jedničková skoba MUDr. J. Šádka (Procházka, 2007, p. 26).

Mnohem více než dříve se využívaly skalní terény v blízkosti velkých měst v severních Čechách, u Prahy, Bratislavy, Brna a Košic. Významnými horolezci té doby byli z Čechů O. Jelínek, R. O. Bauše, Miroslav Jedlička a A. Herold. Na Slovensku to byli R. Roubal, J. Šimko, A. Brnčal, A. Huba. Československo mělo také 50členný, později 30členný reprezentační tým (Procházka, 2007, p. 26).

Roku 1953 pokračovaly politické organizační a strukturální změny v oblasti sportů zrušením Sokola, který byl nahrazen Státním výborem pro tělesnou výchovu a sport. Státní výbor byl v roce 1957 nahrazen Českým svazem tělesné výchovy (ČSTV), který nyní zastřešoval a kontroloval všechny horolezecké spolky. Horolezectví téměř nebylo možné provádět jinak než

organizovaně (Frank, et al., 2007, p. 585). Od roku 1968, kdy se Slovensko stalo federací, bylo horolezectví řízeno odděleně národními orgány (Procházka, 2007, p. 29).

4.6 První významné výstupy v zahraničí

Prvním významným českým horolezcem i v mezinárodním měřítku byl Radovan Kuchař, který v roce 1957 vylezl v Alpách na vrchol Petit Dru, o dva roky později zdolal Wolkerův pilíř na Grandes Jorasses a v roce 1961 vystoupil stěnami Nigeru, Matterhornu a Cimy Grande. Roku 1964 vystoupil SV stěnou na vrchol Pizz Badile, čímž se vepsal do historie jako první Čech s tolika významnými alpskými výstupy (Dieška, et al., 1989, p. 126). V letech 1957–1959 začali někteří českoslovenští horolezci navštěvovat Kavkaz, jiní zase věnovali pozornost Julským Alpám, kde navázali na českou tradici z dob předválečných. V Alpách v roce 1968 vylezli horolezci I. Bortel, I. Dieška, O. Blecha a Valentýn Kaynar prvovýstup severní stěnou Grandes Jorasses (Dieška, 1984).

První mimoevropskou expedicí byla výprava do Afganistánu, Hindúkuš 1965. Výsledkem expedice bylo 17 výstupu, z toho 7 prvovýstupů na vrcholy vyšší než 6000 m n. m. Druhá československá expedice v roce 1967 přinesla výstup Čechoslováků na nejvyšší vrchol Hindúkuše Tirič Mir (7706 m n. m.). V témže roce bylo také dosaženo sedmitisícového vrcholu Pik Lenina v Pamíru. Na konci šedesátých let proběhlo mnoho expedic: v roce 1968 expedice Pamír, dvě expedice na Špicberky a o rok později poprvé i expedice v Jižních Andách (organizovaná vítkovickým oddílem a HO Start Ostrava), a první (neúspěšný) pokus o výstup na Nanga Parbat. První český úspěch v Himalájích proběhl téhož roku. Dne 7. 10. 1969 stanul na vrcholu Anapurny IV (7535 m n. m.) člen expedice Miloš Albrecht, spolu s Šerpou Ang Babu (Procházka, 2007, p.36).

4.7 Zlatá éra pískovcového lezení

Sláva výše zmíněných zahraničních výstupů však nemohla zastínit významné působení českých a saských lezců na našich pískovcích. Zejména v 60. a 70. letech dochází k největšímu rozvoji pískovcového lezení na Hruboskalsku,

Prachovských skalách a Adršpašsko-Teplických skalách. Prvovýstupy z této i pozdější doby se vepsaly do historie světového horolezectví jako jedny z nejobávanějších. Velmi vysoká technická obtížnost cest s minimem jištění a specifickou pískařskou etikou učinila naše skály dodnes velmi unikátními a legendárními. Nejvíce prvovýstupů na pískovcích učinil severočeský horolezec Karel Bělina (3565 evidovaných cest). Známostou dvojicí borců s nejvíce výstupy v Adršpašsko-teplických skalách jsou horolezci Stanislav „Cikán“ Lukavský (1029) a Petr Mocek (690). Významnými německými průkopníky volného lezení, působícími na našich pískovcích, byla trojice Kurt Albert, Bernd Arnold a Wolfgang Güllich. Jejich domovskou oblastí byla Frankejura, ale patří jim i mnoho prvovýstupů na českých skalách, zejména na Labských pískovcích (Sýkora, 2007).

4.8 Tragická smrt československých horolezců v Peru

V roce 1970 se uskutečnila tragická výprava horolezců Lokomotivy Liberec do peruánských And. Vedoucím expedice byl Arnošt Černík. Výpravu od počátku provázely problémy. Nejprve horolezce čekalo třítýdenní čekání v Limě na zdržená zavazadla, ze kterých bylo během transportu odcizeno důležité vybavení, léky i potraviny. V pondělí 18. května zahynul jeden z členů výpravy – Ivan Bortel, člověk patřící k horolezecké špičce své doby – pádem z výšky, při návratu z aklimatizační túry. Největší tragédii však přinesl poslední květnový den – zemětřesení, které trvalo 45 sekund zapříčinilo sérii mohutných lavin ze severní stěny Huascaránu, které způsobily smrt 75 000 lidí. Mezi nimi byli i všichni zbylí členové československé výpravy (Langer, 2009).

4.9 První himalájské úspěchy v 70. letech

V sedmdesátých letech se každoročně organizovalo patnáct až dvacet výprav do Alp, Skandinávie, na Kavkaz i do Himalájí a jiných exotických hor. V roce 1971 se podařilo dvěma Slovákům – M. Orolinovi a Ivanu Fialovi dosáhnout poprvé v historii Československa na osmitisícový vrchol, již dříve námi pokoušené hory Nanga Parbat. V roce 1976 se vystoupili Čechoslováci na

vrchol sedmé nejvyšší hory světa Makalu (8463 m n. m.). V roce 1977 vylezli horolezci Josef Rakoncaj a Ladislav Jón prvovýstup himalájskou severní stěnou Kalanky (6931 m n. m.). Jednalo se o extrémní prvovýstup alpským stylem na strmou ledovou 1800 metrů vysokou skalní stěnu (Brdíčková, 2008, p. 30). Himalájských výstupů bylo v následujících letech uskutečněno mnoho. Je třeba zmínit první Čěšku na osmitisícovce Margitu Štěrbovou (vrchol Cho Oyu) r. 1984 a výstupy na Kanchenjingu r. 1981 a Everest v roce 1984. Na vrcholu nejvyšší hory světa tehdy stanuli Slováci Z. Demján a J. Psoťka, jemuž se však sestup z vrcholu stal osudným (Dieška, et. al., 1989, p. 46).

Kromě zahraničních expedic jezdili horolezci nadále do Vysokých Tater, kde byly vykonány první náročné zimní přechody a řada obtížných zimních prvovýstupů, které svědčí o vysoké úrovni našeho horolezectví té doby. Československé horolezectví se postupně stalo světově uznávaným pro přelety a prvovýstupy sedmého i osmého stupně obtížnosti i přelézáním zimních ledových a kombinovaných cest. Také české horolezkyňe byly mezinárodně uznávané, neboť již v polovině osmdesátých let patřily, a stále patří, ke světové špičce (Procházka, 2007, p. 37).

4.10 Vývoj horolezectví po roce 1989

K velkému zvratu v horolezectví došlo po roce 1989, kdy bylo konečně možné volně cestovat a pořídit si kvalitní horolezecké vybavení. I v následujících letech byly pořádány větší expedice do různých velehor, lidé však začali využívat nové možnosti cestovat za lezení do oblastí západní Evropy či se přidružovat k západním expedicím. Novým trendem, trvajícím dodnes, se stala koncentrace většiny Českých horolezců na sportovní lezení⁵. Již v roce 1989 bylo zaznamenáno mnohem více Českých prvovýstupů ve sportovních oblastech (např. německá oblast Frankejura či francouzské Buoux) než ve velehorách. Příčinou přeorientování na sportovní lezení byla menší finanční náročnost tohoto odvětví a možnost svobodně cestovat individuálně a nebýt závislý na organizovaném horolezectví. Významnými sportovními lezci z doby po revoluci byli například

---

⁵ Sportovním lezením se myslí výkony na menších či větších skalách.

Tomáš Čada, Jindřich Hudeček, či z žen např. Barbara Stránská. Jednalo se především o pískáře, horolezce s výbornou morálovou⁶ i technickou průpravou z domácích skal.

Češi i Slováci se však i nadále předvedli mnoha hodnotnými výstupy ve velehorách. Roku 1991 vystoupil historicky první Čech, Leopold Sulovský (někdejší člen HO Vítkovice), na Mount Everest. Jednalo se o prvovýstup Nortonovým kuloárem v rámci italské expedice.

Vývoj horolezectví se ubírá podobným způsobem i v následujících desetiletích. Stále roste tendence provozovat horolezectví samostatně, stává se populárnějším a přístupnějším všem lidem s kladným vztahem k přírodě a k horám. Z výše uvedených materiálních a společensko-politických důvodů horolezecké oddíly již nehrají tak důležitou roli v možnosti tento sport provozovat, ale plní spíše společenskou funkci – sdružují lidi se stejným zaměřením.

Československé horolezectví, pojem ve světě známý a skloňovaný. Borci, kteří v Himalájích dokázali finanční a materiální nedostatky kompenzovat neobyčejnou odvahou a houževnatostí. V domácím prostředí jsou Češi zase proslulí ve světě nejnebezpečněji zajištěnými pískovcovými skalami. Mnohým zahraničním výpravám, a dnes již i samotným českým lezcům, zůstává rozum stát nad přelety ze zlaté éry pískovcového lezení v 70. letech.

Naše historie by měla být známá i dnešní generaci českých horolezců. V dnešní době však pojem „horolezec“ ztrácí na významu, neboť mnoho lidí, věnujících se tomuto sportu, se již úzce specializuje na konkrétní odvětví horolezectví (jako je sportovní lezení, bouldering⁷, lezení v ledu, drytooling⁸ apod.). Od původní komplexnosti sportu, kdy jeden sportovec ovládal lezení na skalách, v horách, v ledu i pohyb v horském terénu na lyžích a v mačkách, přecházíme k fenoménu současnosti, kdy lezcem může být člověk, který v rámci

---

⁶ Morál – odvaha či psychická odolnost zdolávat nebezpečné výstupy.

⁷ Z anglického „boulder“, neboli balvan. Jedná se o lezení bez lana na menších skalách (balvanech) či nižších umělých stěnách.

⁸ Lezení po „suché“ skále či speciální umělé stěně s použitím cepínů a maček (pomůcek původně určených k lezení v ledu).

volnočasových aktivit dochází na umělou horolezeckou stěnu, nebo lezec, který trénuje na boulderingové stěně a cvičných skalách, ale již se nepouští do lezení ve velehorách. Mnoho lezců se dnes věnuje sportu individuálně, bez příslušnosti ke konkrétnímu oddílu. Dnes již není problém pořídit si lezecké vybavení a získat potřebné metodické informace od přátel přímo na skalách či samostudiem z internetu. Začátečník má možnost trénovat na umělých stěnách a získávat první zkušenosti ve sportovních oblastech s poměrně snadno a bezpečně zajistitelnými lezeckými cestami. Popularizaci sportu přispěly mnohé publikace, internetové stránky sdružující horolezce a fanoušky tohoto sportu, a v posledních letech i filmové festivaly s outdoorovou tematikou a reklama množících se obchodů s cenově dostupným sportovním vybavením.

Doba postmoderny přináší i do sportu jistou roztržitost a neukotvenost. Zamysleme se nad původním smyslem horolezectví, jímž bylo dosáhnout za vyvinutí fyzického a volního úsilí určitého horského vrcholu, skalní věže či masivu, s důrazem na logický průstup stěnou či prvovýstup. Srovnáme-li to například s lezeckou disciplínou boulderingem, kdy lezec opakovaně vyvíjí maximální sílu k překonání minimálního úseku, dostáváme se do úplně jiné roviny pojetí tohoto sportu. Cíl vylezení boulderu, dříve považovaný za průpravné cvičení ke zlepšení lezeckých dovedností, je dnes pro některé lezce cílem hlavním, stejně hodnotným, jako například výstup na Petit Dru. Zatímco někteří horolezci míří za horským lezením do Himalájí, jiní neváhají vyrazit ho JAR či do Indie na pláň poseté několik metrů vysokými balvany. Píše se nová historie, již však ne toliko horolezectví, ale historie sportů v horách a přírodě. U nás historicky dvě oddělené disciplíny, horolezectví a turistika, jsou například v alpských organizacích vnímány jako jedna skupina sportovců, sdružující pod sebou i skialpinisty⁹, speleoalpinisty¹⁰ a roklaře (lidi provozující canyoning¹¹) (Frank, et al., 2007, p. 596).

---

⁹ Lidé pohybující se zimním horským terénem za pomoci speciálních „stoupacích“ lyží.

¹⁰ Průstup jeskyněmi a propastmi.

¹¹ Lidé provozující canyoning vyhledávají rokle horských potoků a říček. Postup tímto terénem zahrnuje jak lezení a slaňování po laně, tak plavání či skoky do vody.

Na základě poznatků z naší minulosti, bychom měli stále pamatovat na filozofii horolezectví, jako všestranného sportu, ke kterému je třeba velká odvaha, zkušenosti, mnohé odborné metodické a bezpečnostní vědomosti a samozřejmě hluboký vztah a úcta k horám a přírodě. Dnešní doba však nabízí našemu horolezectví nový pohled na organizační uspořádání. Jedná se o rozšiřující pohled, kdy horolezce přidáváme do skupiny všech outdoorových sportů včetně turistiky, zároveň však vymezujeme jednotlivé sportovní disciplíny, kde se lezení tříští na několik samostatných specializací. Mnoho horolezců dnes stále ctí onu původní filozofii, či ještě rozšiřuje svou všestrannost o další outdoorové sporty (např. basejumping¹²), zatímco jiní se stále více specializují na konkrétní odvětví, aby posouvali dále své hranice a měli možnost uspět v porovnání s rostoucí konkurencí ve světě.

---

¹² Basejumping je adrenalinový sport, který se dá popsat jako seskok s padákem z nějakého výškového pevného bodu (hory, útesu, budovy, okraje propasti apod.).

5 Počátky horolezeckého oddílu Vítkovice

Následující kapitola zachycuje okolnosti vzniku horolezeckého oddílu. O jeho založení v padesátých letech jsou zmínky v archivu Vítkovice, většinu informací však poskytli pamětníci, kteří se do oddílu přidali koncem 50. let. Následující stránky pojednávají o nejstarších turistických a lyžařských spolcích na Ostravsku, popisují založení oddílu a jeho činnost v úplných počátcích a přibližují tehdejší horolezeckou výstroj a výzbroj. V závěru kapitoly je životopis Zdeňka Záboje, který svým příchodem do oddílu nasměroval jeho vývoj od turistiky k opravdovému horolezectví.

5.1 Nejstarší turistické a lyžařské spolky v Ostravě

Než se dostaneme k samotným počátkům Horolezeckého oddílu Vítkovice, je nutno zmínit starší sportovní spolky příbuzného charakteru, které připravily půdu pro vznik oddílu horolezců uprostřed těžkým průmyslem proslavené černé Ostravy. Sáhne-li do nejstarší historie, nalezneme v našem regionu vůbec nejstarší turistický český spolek „Pohorská jednota Radhošť“, založený roku 1884. Tento spolek měl od roku 1896 do roku 1936 odbor v Moravské Ostravě (Parma, 1915). Při moravsko-ostravské pobočce byl zřízen v roce 1907 také lyžařský odbor, který se roku 1948 přičlenil k Sokolu. Fungoval zde také Klub československých turistů (KČST), a to v letech 1918-1953. Podílel se na značkování turistických cest v Beskydech a postavil chatu na vrcholu Martiňáku. Roku 1931 byl ustaven odbor lyžařů při KČST, který zanikl již roku 1948. Dalším spolkem byl Lyžařský klub Ostrava, fungoval však pouze po dobu jednoho desetiletí, 1927-1936. Roku 1923 byla ustavena Beskydská župa Svazu lyžařů, která propagovala lyžařský sport v Pobeskydí. Zanikla asi v roce 1950 (AMO 780/VII).

Zastřešujícím orgánem horolezeckého oddílu Vítkovice byla Tělovýchovná jednota Sokol Vítkovice. Vítkovický Sokol byl založen roku 1895. Prvním předsedou byl František Dubský. Na konci roku došlo ke sloučení Sokola

s místní Českou besedou. U příležitosti oslav 25. výročí jednoty přispěl do jejího památníku i Alois Jirásek – přítel vítkovických sokolů. Sokolská činnost byla velmi bohatá, záhy však byla přerušena rokem 1939. Desítky členů Sokola byly uvězněny. V únoru 1941 byl Sokol Vítkovice úředně rozpuštěn. Obnoven byl po osvobození Československa a v roce 1950 začleněn do Závodní sokolské jednoty Vítkovice. Organizace v průběhu následujících let měnila název, vzhledem k reorganizaci sportovních spolků kvůli politickým změnám. Po zrušení Sokola to byla TJ Baník Vítkovických Železáren (1953–1957), později TJ VŽ Klementa Gottwalda (1957–1975) a nakonec TJ Vítkovice (1973–1991), (AMO 780/VII).

5.2 Reorganizace sportovních spolků v roce 1953

Usnesení KSČ a vlády ČSR o opatřeních k rozvoji tělesné výchovy a sportu z roku 1952 znamenalo reorganizaci ve sportovní oblasti. Byly zrušeny Sokolské jednoty a bylo vytvořeno 9 sportovních organizací podle odborových svazů. Sportovní jednotou pro doly a hutě se stala DSO Baník. Na bázi závodní sokolské jednoty, Sokol vítkovické železáren Klementa Gottwalda (VŽKG), byl na počátku roku vytvořen Baník VŽKG. Protože sportovci byli organizováni podle zaměstnání, řada aktivních vítkovických sportovců přešla do jiných sportovních jednot. Od počátku roku 1953 řídil tělovýchovu a sport v Ostravě Okresní výbor pro tělesnou výchovu a sport při Jednotném národním výboru. Majetek sokolských jednot byl převeden na závodní skupinu ROH VŽKG. Podnikové orgány financovaly pořízení chybějícího sportovního inventáře, vítkovický stadion se stal jedním z nejlépe vybavených v republice (AV 2000/15/23). Zde měl vítkovický horolezecký oddíl, který vznikl roku 1953, svou klubovnu.

5.3 Okolnosti založení oddílu

Horolezecký oddíl SSK Vítkovice byl založen roku 1953 zaměstnanci Vítkovických železáren ve spolupráci s lyžařským oddílem VŽ a Tatranem Ostrava, oddílu Nové Hutě (dále NH). Nesl název HO TJ VŽKG (Horolezecký oddíl Tělovýchovné jednoty Vítkovických železáren Klementa Gottwalda).

Zakládajícími členy byli JUDr. Mojmír Houžva, MUDr. Miro Rozehnal, Edmund Tesárek (předseda oddílu), JUDr. Dimitrij Hess a Ing. Miloš Lubovský (Kočara, 2001).

V době vzniku vítkovického oddílu fungovalo v Československu již mnoho zavedených oddílů, které vznikaly přirozeně poblíž skalních oblastí. V blízkém okolí Ostravy žádné skály nejsou. Neblíže lezeckou oblastí, vzdálenou 40 km, je menší vápencový útvar Váňův kámen (Vaňák) u Štramberka a pár lezeckých cest v přilehlém vápencovém lomu (dnešní botanické zahradě). Dalším cílem začínajících horolezců byly 60 km vzdálené cvičné skály na Kružberku, asi 40 m vysoký skalní masiv převážně břidličného charakteru. Ostravský oddíl vznikl v podstatě uměle, jako součást programu realizovaného Ústředním výborem Sokola, při sjednocování tělovýchovy do socialistického systému tělesné výchovy (Frank. et al. 2007).

Vznikl tak oddíl členů – turistů, bez znalostí a zkušeností s horolezectvím. Pamětníci, Jaromír „Wigwam“ Volný, Danuše Volná a František Mikšovský, kteří vstoupili do oddílu koncem padesátých let, vzpomínají na zakládající členy jako na vítkovickou honoraci. Byli to lidé z řad ostravské inteligence. Lékaři, právníci a inženýři. *„Když jsem v roce 1956 vstoupila do oddílu, moc se nelezlo, sem tam se jelo na cvičné skály Kružberk, méně Štramberk, ale neměli jsme vybavení, ani potřebné zkušenosti. Než přišel Zdeněk Záboj, který nás učil metodiku, holky, zdravotní sestry, se navazovaly na ambulantní uzel...“* D. Volná (osobní rozhovor, September 21., 2016). Z výroční zprávy z roku 1956 vyplývá, že proběhl zimní i letní tábor ve Vysokých Tatrách, ale zúčastnilo se jen pár členů. Ubytování byli vždy v chatách a jednalo se pouze o vysokohorskou turistiku. Oddíl v té době spolupracoval s lyžaři a turisty a měl asi 25 členů.

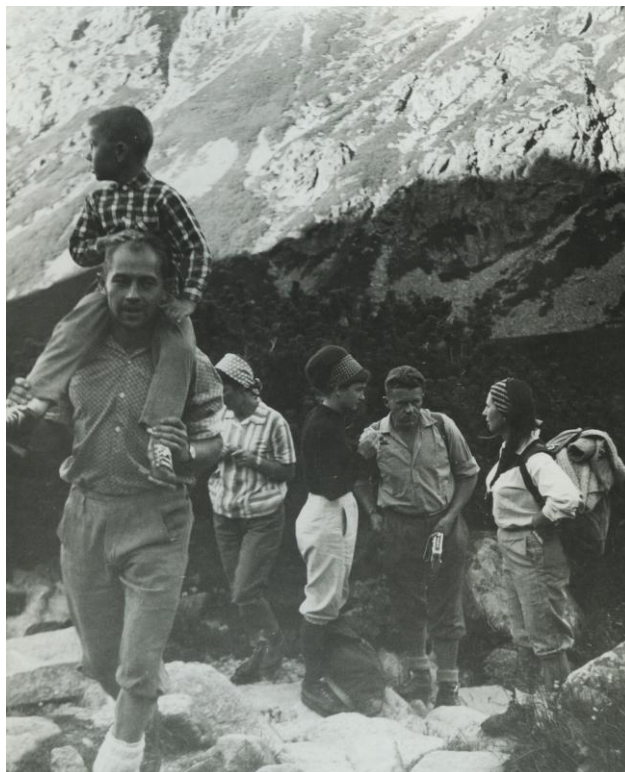
Oddíl nabývá na významu až v letech následujících, počínaje příchodem Z. Záboje. Zde začíná historie vítkovických horolezců a je možné dopátrat se faktů podložených výpověďmi či písemnostmi, jak uvádí první oddílová kronika, kterou psal i vtipně ilustroval Otakar Šlofar. Kronika zaznamenává činnost oddílu v letech 1958–1959:

„Neví-li se něco o něčem, pak se to dá těžko napsat, nebo nakreslit. Píše-li se však o tom přece jen, pak je to „kecání“. Dějiny oddílu jsou pro mne zastřeny mlhovinou a něčím tajemným. Něco jako SHISHA PANGMA (8013 m n. m.) pro Himalájské expedice. Žádám proto z tohoto místa starší členy oddílu o prominutí, budou-li se horšit (od slova pohoršovati se), nenajdou-li v kronice nic z doby před 8. červnem 1958.“ (Šlofar, 1959).

5.4 První výpravy a činnost oddílu

Horolezecké aktivity oddílu se započaly až roku 1958, příchodem Zdeňka Záboje, zkušeného horolezce, absolventa lezecké školy v Chamonix. Záboj byl také trenérem reprezentačního družstva žen (Kočara, 2001). Díky jeho intervenci se oddíl začal rozrůstat a začalo se cvičit na skalách. Lezlo se na kružberských cvičných skalách, na Štramberku, Čertových skalách, na Valovce, pulčínských skalách a Skalném. Všude se jezdilo vlakem, protože většina členů auta neměla. Každý čtvrtek se konaly oddílové schůzky v klubovně na Vítkovickém stadionu. Zde se probírala horolezecká tematika a plánovaly se nedělní výpravy (soboty byly do roku 1968 pracovní), případně byly na programu přednášky těch, kteří se dostali do jiných lezeckých oblastí (Volný, 2013). První, skutečně horolezecký oddílový tábor, se konal v březnu roku 1958 na Bilíkově chatě a následně v létě na Zeleném plese. Tyto tábory ve Vysokých Tatrách se pak konaly pravidelně, v létě pod stany a v zimě většinou v chatě. Obrázek č. 5 zachycuje členy oddílu v letních v Tatrách, roku 1967.

Kronika podává svědectví z 6. 8. 1959, letního tábora na Zeleném plese. Horolezci, vesměs nováčci, mají za sebou první tatranský výstup JV stěnou (IV) na Čierný štít (Šlofar, 1959): „*Tento večer se vracelo do tábora jedenáct unavených, avšak nad míru spokojených postav. Není divu. Prožili první křest pravou, nefalšovanou, tatranskou stěnou se všemi krásami, nebezpečím a kamarádstvím spolulezců ...*“

Obrázek č. 5 Vysoké Tatry, cestou na Téryho chatu, Archiv Radovana Marka. Zleva: J. Marek, R. Marek, V. Vichrová, V. Vicher, B. Marková.

5.5 Vzpomínka na Zdeňka Záboje

Jednoho dne vstoupil do oddílu milovníků přírody a hor, turistů a lyžařů, po pěti letech opustil oddíl opravdových horolezců, lidí srostlých s přírodou. Předal svým kamarádům poselství a odešel, bohužel navždy...

Zdeněk Záboj se narodil 4. 5. 1920 ve Chvalčově, okr. Kroměříž. Jeho rodná obec se rozkládá na úpatí vrcholku Hostýn. Tady podnikal s rodiči výlety a vybudoval si silný vztah k přírodě. Jeho rodiče byli zkušení vysokohorští turisté (Dobrovolný, et. al. 2007). Na procházkách po okolí sbíral rostliny a vytvářel vlastní herbář. Absolvoval gymnázium v Přerově a VUT v Brně, kde byl členem vysokoškolského sportu. Zde se Záboj poprvé setkává s místními horolezci a jezdí lézt na vápencové skály v Moravském krase. Přátelil se a lezl také se zlínskými horolezci.

V dobách protektorátu pracoval ve Zbrojovce poblíž Vsetína. Zde, na moravských pískovcích, v tenkrát pohnuté době 2. světové války, Zdeněk Záboj s

jeho spolulezci S. Šebíkem a J. Chamradem svými prvovýstupy započali horolezectví na Valašsku. Luža (2003) v historii lezení na Valašsku vzpomíná setkání turistů ze Slovanu Vsetín s charismatickým a zkušeným horolezcem Zdeňkem Zábojem na 1. máje roku 1944 na Čertových skalách, které zavdalo impuls k založení prvního horolezeckého spolku na Valašsku. Záboj patřil mezi první horolezce na věžích pod hradem Lukovem, na Skalném, kde se S. Šebíkem vylezli dva prvovýstupy (obtížnosti V) na skálu zvanou Zub. Valašské pískovce obohatili o řadu prvovýstupů v obtížnostech III – VI. Například na Valově skále (3 cesty), Lukově (4 cesty) a Čertových skalách u Lidečka (8 cest), (Luža, 2003). Tyto prvovýstupy jsou zaznamenány v Zábojově lezeckém deníku.¹³ Později sem Záboj jezdil i s vítkovickým oddílem a jeho členy zde seznamoval se základy pískarské techniky lezení. Tehdy netušil, pro kolik generací ostravských lezců se tyto poměrně vzdálené a malé, leč velmi malebné skály, stanou častým lezeckým cílem a srdeční záležitostí.

Po válce, kdy bylo možno konečně vycestovat, začíná Zábojova lezecká kariéra ve vysokých horách. V červenci 1945 absolvoval první cvičitelský kurz, organizovaný JUDr. Otto Jelínkem na Popradském plese, kterého se zúčastnili nejlepší alpinisté z doby protektorátu. Jezdil lézt také mimo organizované zájezdy. Se svými spolulezci Šebíkem a Chamradem a zlínskými kamarády se vydali v červenci 1945 na slovenské Súlovske skály a v létě také do Vysokých Tater (Dobrovolný, et. al. 2007). V letech 1946 a 1947 se již jako významný český horolezec účastnil kurzů ministerstva školství ve Vysokých Tatrách. Roku 1947 byl spolu s dalšími sedmi československými horolezci vyslán na kurz francouzské lezecké školy v Chamonix, École Nationale de Ski et d'Alpinisme (Procházka, 2007, p.22). Po nabytí nových zkušeností a kompetencí se zaměřoval na školení české mládeže. Například v září 1947 působil jako technický vedoucí horolezeckého kurzu ve Vysokých Tatrách pro posluchače vysokých škol (záznam ze Zábojova deníku, viz příloha 1, obr.č.2). Jedním z 23 účastníků byla medička Libuše Blažková, později lékařka na chirurgii ve Vítkovické nemocnici a jedna z prvních členů vítkovického oddílu (AV 2000/23/osobní karty). V březnu 1948

---

¹³ Fotokopii částí Zábojova deníku nalezneme v příloze č. 2

podniká zimní výstupy ve Vysokých Tatrách, např. první zimní výstup na vrchol Svinka, 2162 m n. m. V červenci 1948 přešel s Chamradem celý hlavní hřeben Vysokých Tater. Přejechání vykonali za 5 dní a za 66,45 hodin čistého lezeckého času.

Zdeněk Záboj se podílel i na vývoji horolezecké výzbroje a výstroje. Brzy po válce dovezl z Alp pryžové podešve značky Vibram. S Lubošem Šrámkem navrhl vlastní profil podešví, které se v podstatě nosí dodnes. Byly dány do zkušebního provozu národního podniku Svit a o pár let později se již obuv tohoto typu, známá jako pohorky, vyráběla ve velkém (Dobrovolný, et. al., 2007).

V roce 1958 vstoupil Zdeněk Záboj do horolezeckého oddílu TJ VŽKG v Ostravě. Profesně působil v podniku Povodí Odry jako stavební inženýr. Příchod Zdeňka Záboje mezi původní členy znamenal v podstatě počátek horolezectví v oddíle. Spolu s ním přišla organizovanost, metodická školení na schůzích a pravidelné výjezdy na skály. Díky jeho vědomostem stoupala prestiž oddílu a začala se rozrůstat jeho členská základna. V letech 1960–1961 byl Záboj předsedou oddílu. Členkou oddílu byla i jeho žena Eva Zábojová, se kterou měl dceru a syna (ten se však narodil až těsně po jeho smrti). V červenci 1963 se konal zájezd československých horolezců do Julských Alp (viz obrázek č. 6) v Jugoslávii (dnešní Slovinsko). Zdeněk Záboj tragicky zahynul 14. 7. 1963, při výstupu na Stenar, když se s ním ulomil skalní blok. Tragédie, která se udála v Julských Alpách, zanechala mnoho bolesti ve vzpomínkách členů oddílu i rodiny. Jeho smrt byla pro všechny velký šok, znásobený tím, že v horách zemřel ten nejzkušenější horolezec z oddílu (Volný, 2013).

Obrázek č. 6: Zdeněk Záboj, krátce před svou smrtí v Julských Alpách. Foto: www.fotoarchiv.HO
Vítkovice.

5.6 Horolezecké vybavení v počátcích oddílu

Úryvek z kroniky z roku 1959, z prvního letního tábora ve Vysokých Tatrách, napovídá něco málo o technické vybavenosti oddílu v jeho samotných počátcích (Šlofar, 1959):

„Jsme oddílem VŽKG a proto po veliké známosti, nám udělali v jednom z provozů kladívka na zatloukání skob. Popletli si však nějak rozměry a stvořili obrovské nestvůry, které se hodí ke všemu jinému, jen ne k našemu účelu. Jájovi vypadl takovýto exemplář z batohu. Němci jako u vytržení. Podávali si tuto vítkovickou raritu z ruky do ruky a ptali se se zájmem, na co to vlastně je. Řekl jsem jim, že na rozklepávání masa a rychle jsem tu ostudu ukryl (obr. č. 7)!“

Obrázek č. 7: Ilustrace z oddílové kroniky z r. 1959 (Otakar Šlofar)

Do roku 1963 používali horolezci z Vítkovic konopná lana, která v dešti navlhala a těžkla, v zimě navlhala a zmrzla v „tvrdý, nepoddajný kotouč, který nebylo možné rozmotat“ Jak vzpomíná horolezec František Mikšovský. Danuše Volná kvituje jeho výpověď slovy „při lezení v zimě nebylo téměř možné zmrzlé lano smotat, zato by jim šlo dobře pošťuchovat prvolezce, jako nějakou tyčkou...“ Horolezci se uvažovali přímo na lano prsním úvazem, který při pádu způsoboval velké, bolestivé modřiny na hrudníku. Jak říká Mikšovský „Byli jsme z generace, která nepadala“. Není divu i malý pád do statického lana znamenal velký náraz. Později nahradila konopná lana v oddílovém arzenále lana silonová, dodaná z nedaleké výroby lan (skalního dodavatele) z Bolatic. Zajímavým výrobním pokusem z raných let firmy byl model lana s plastovým opletem proti nasákavosti, který však při slanění, tehdy používaným Düflerovým sedem¹⁴, rozdíral kalhoty i vše živé (D. Volná, osobní rozhovor, September 21, 2016). K jistění se používaly železné hasičské karabiny, jejichž hmotnost byla kolo 250 g (dnešní HMS karabina¹⁵ má hmotnost okolo 90 g). Skoby, cepíny a kladiva, pokud je někdo nesehnal ze zahraničí, byly vlastní výroby z dílny v železárnách. K výbavě do hor patřilo také vybavení pro táboření ve volné přírodě. Těžké plátěné stany, vlastnoručně šité spacáky, vařiče a samozřejmě zásoby jídla. „Pytel brambor

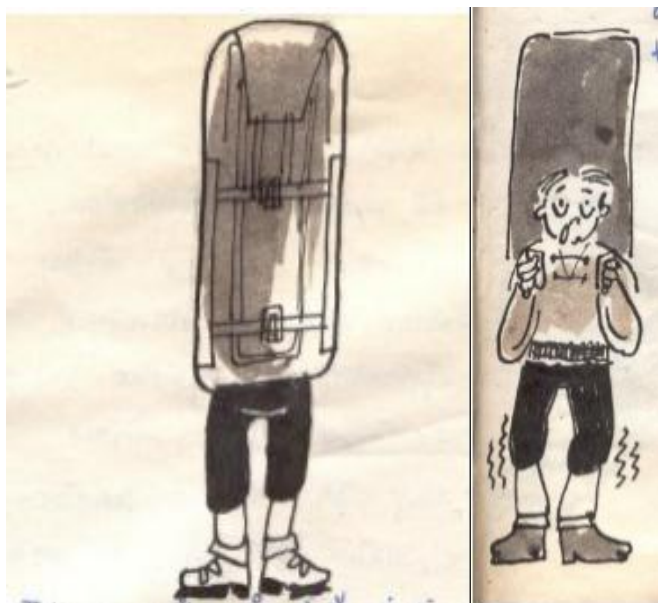
¹⁴ Jde o způsob spouštění se ze skály (slačování), kdy je lano omotáno kolem těla horolezce (protáhne přes záda a do rozkroku). Dnes se slačuje za pomoci speciálních slačovacích pomůcek připnutých karabinou k lezeckému úvazku.

¹⁵ Normovaná karabina určená pro jistění spolulezce a slačování.

nebyl výjimkou“, vzpomínají staří horolezci, kteří by si nezavdali s tatranskými nosiči. R. Marek (osobní rozhovor, October 4, 2016).

K prvním útrapám s těžkým nákladem našich horolezců se vtipně vyjadřuje kronikář Otakar Šlofar (1959) v zápise z letního tábora ve Vysokých Tatrách z roku 1959 (také viz obrázek č. 8):

„Horolezec se liší od normálního člověka tím, že nosí obrovský batoh a že tak činí dobrovolně. Když Pán Bůh rozjímal o horolezectví jako sportu, stvořil nejdříve ruksak a úměrně k jeho velikosti někoho, kdo ho ponese. A když se to dalo dohromady a podívalo se na to zezadu, tak to budilo dojem více méně směšný. A poněvadž smích a pláč mají od sebe tak daleko, jako opilý řidič a silniční nehoda, tak se nad tím z předu chtělo plakat.“

Obrázek č. 8: Z kroniky Otakara Šlofara (1959)

Otázka vynášení materiálu do hor je dodnes mezi horolezci velmi aktuální. I přes moderní ultralehké materiály, ze kterých je dnešní výstroj i výzbroj pro tento sport vyrobena, je náklad na zádech člověka vydávajícího se do hor stejně nakonec tak těžký, že se „nosič“ neodvratně spojuje se svými horolezeckými otci a dědy. O padesát let později vítkovický horolezec Radovan Marek (z rozhovoru o Expedici na K2, 2007) na otázku „*Co bude podle Vás při výstupu na K2 nejtěžší?*“ odpovídá bez váhání: „*Batoh!*“

6 Šedesátá léta, rozrůstání oddílu a první expedice

Šedesátá léta byla pro oddíl velmi významnou periodou, proto je tomuto období věnována samostatná kapitola. V následujícím desetiletí se rozrůstá členská základna oddílu o několik desítek členů. Oddílová činnost, zprvu zaměřená na školení nových i stávajících členů vedla ke zvýšení jejich sportovní i metodické úrovně. Koncem šedesátých let se odehrálo několik prvních významných počinů, mezi nimi i expedice Andy 1969.

6.1 Rozrůstání členské základny, činnost oddílu

V průběhu šedesátých let prošel oddíl velkou proměnou, od menší skupiny asi dvaceti začínajících horolezců až po osmdesáti členný kolos. Vznikla zde parta lidí, kamarádů, s přátelskými vazbami, pevnějšími než konopné lano. Oddílový duch bylo právě to, co přitahovalo do oddílu desítky nových členů. Koncem 60. let měl oddíl kvalitní cvičitelský sbor z řad vlastních členů a na svém kontě mnoho vysokohorských výstupů. V době, kdy dostat se za hranice bylo prakticky nemožné, organizoval vítkovický oddíl několik zahraničních zájezdů do Alp, na Kavkaz, a do rumunských Karpat. Vyvrcholením vzestupu prestiže oddílu byla expedice Andy 1968–1969, kde horolezci učinili řadu hodnotných výstupů, zejména 3 prvovýstupy v dosud neprobádané oblasti Paine v Patagonii.

V prvním desetiletí své existence se oddíl rozrůstá o desítky nových členů. Již v roce 1963 má 70 členů (přesné údaje o počtu členů v jednotlivých letech jsou uvedeny v níže, v Tabulce č. 1), pak se již počet příliš nemění. Pár nových členů přišlo z 49. skautského oddílu, který při sjednocování přešel pod turistický oddíl jednoty. Dalšími nováčky byli vodohospodáři, kolegové od Zdeňka Záboje. Nutno podotknout, že skutečně aktivních členů oddílu bylo přibližně 20. Tito byli nejen dobrými horolezci, ale zároveň ve svém osobním volnu zajišťovali chod oddílu. Prvním předsedou oddílu byl Edmund Tesárek (ve funkci 1954-1956), dalšími předsedy do konce 60.let byli:

1958	Mojmír Houžva
1957	Miloš Lubovský
1959	Rudolf Tomčík
1960-1961	Zdeněk Záboj
1962	Artur Hanus
1963-1966	Jiří Tomčala (Čochtan)
1967-1968	Jaromír Volný (Wigwam)
1969	Václav Sagan

Z výročních zpráv: (AV 2000/37/24, 1957-1973).

Tabulka č. 1: Počet členů oddílu v 60. letech

Rok	Členů	ženy	muži
1962	66		
1963	?		
1964	70	12	58
1965	71	12	59
1966	80	26	54
1967	88	30	58
1968	89	23	66
1969	86	24	62

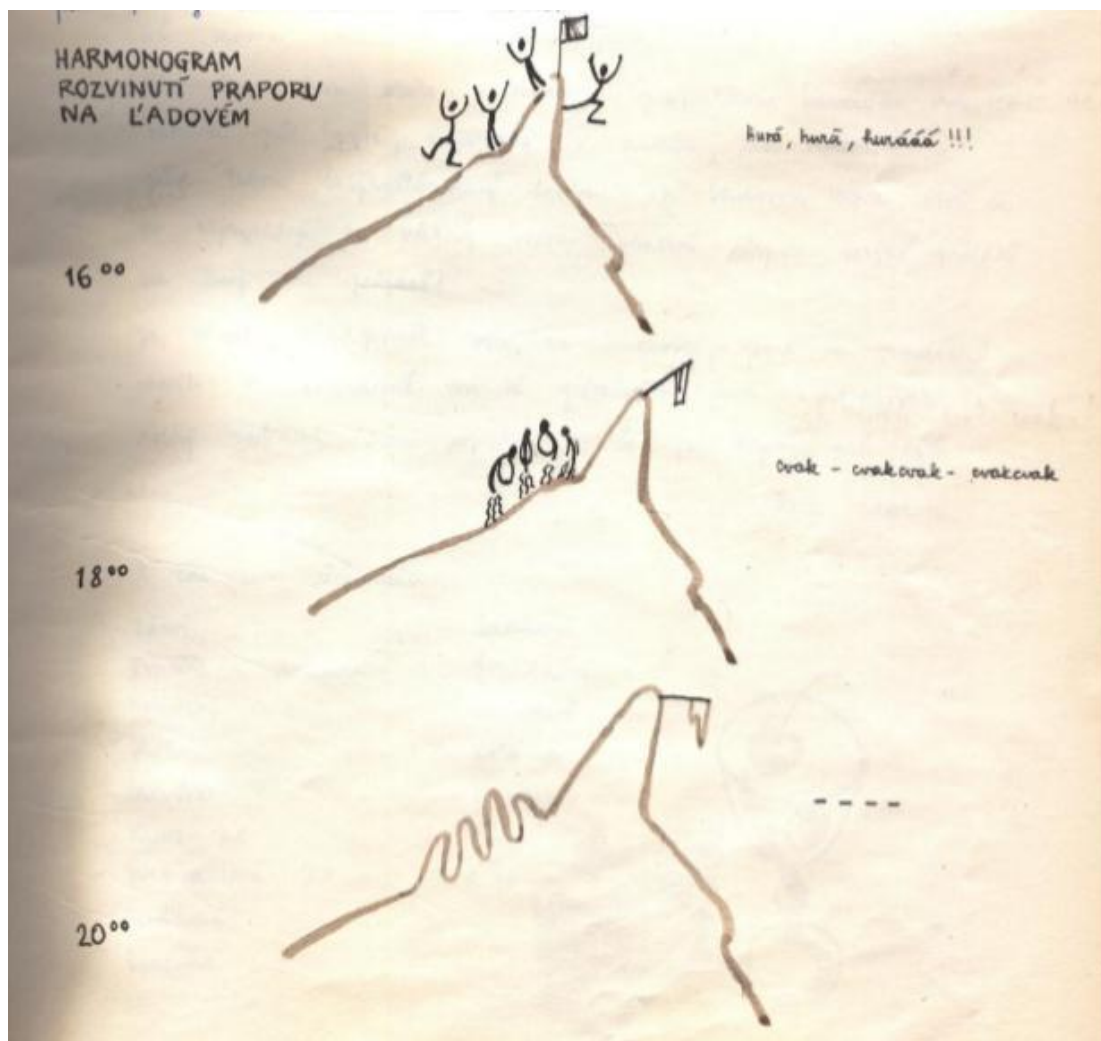
Aby státem placený podnikový oddíl mohl fungovat, musel pravidelně vykazovat činnost prostřednictvím evidence cvičitelů různých výkonnostních tříd, vedoucích, v rámci výročních zpráv spravovat vyšší orgány o učiněných zájezdech, výstupech, plnění závazků a činnosti oddílu obecně. Do plnění závazků spadaly i dobrovolné výškové práce (obrázek č. 9). Není divu, že po revoluci, právě v tomto oboru, mnoho členů oddílu začalo soukromě podnikat. První takovou prací bylo řezání armovacích drátů na žermanické přehradě roku

1960. Později zase vyměňování víček u větracích šachet na sídlišti v Ostravě-Porubě (viz obrázek č. 9, příloha 2, obr.č.5).

Obrázek č. 9: Výměna víček, Poruba, 60.léta. Oddílová fotokronika (sken)

Provozování sportu v totalitním státním zřízení vyžadovalo od sportovců určité projevy loajality k režimu. Členové museli ke své nelibosti povinně kráčet v průvodu na 1. máje, účastnit se cvičení v tělocvičně a následně spartakiád. V zimě roku 1959 museli horolezci ve Vysokých Tatrách vztyčit vlajku jednoty na počest okresní spartakiády, což mělo dost neblahé následky. O. Šlofar (1959) líčí události v kronice jako učiněnou grotesku (viz obrázek č. 10). Tehdy však, pod vrcholem Ladového, se čtyři horolezci, nouzově bivakující kvůli komunistické propagandě, asi moc nesmáli.

Obrázek č. 10: Rozvinutí praporu, r. 1959, autor ilustrace: Otakar Šlofar

Oddílový život byl velmi pestrý. Mimo tatranské zájezdy se jezdilo každou neděli na cvičné skály, ať už v blízkém okolí či na vzdálenější jižní Moravu (viz obr.č. 11.) Roku 1964 byl uspořádán autobusový zájezd do Adršpachu. Oblíbeným cílem bylo také Hruboskalsko v Českém ráji, ale omezené osobní volno nedovolovalo horolezcům jezdit na vzdálené české pískovce příliš často. Mezi pravidelné akce patřily celostátní srazy horolezců na Čertových skalách u Lidečka, na Pálavě a na Porubce u Žiliny. Z jara byl od roku 1967 pořádán pravidelně 30 km dlouhý dálkový pochod z Ostravy do Hradce u Opavy, což je jedna z mála akcí oddílu, trvajících dodnes (viz příloha 2: obr.č.5). V zimě se hojně jezdilo na lyžařské zájezdy do Beskyd, ale i na Malou Fatru, neboť horolezecká sekce byla v minulosti úzce provázána s lyžařským oddílem (viz příloha 2: obr.č.2). Zimní lezení cvičili občas vítkovičtí horolezci také v

Beskydech, v oblasti Mazáckého kotle, na ledopádu Kovelkoš, pojmenovaného podle počátečních jmen jeho tří „objevitelů“ (AV 2000/37/24, 1957-1973).

Obrázek č. 11: Valovka u vsetína, zleva: J. Dolenek, J. Volný, F. Weichsel(60.léta).
Foto: archiv J. Volný.

6.2 Vysoké Tatry

„Někomu je svátkem den, když dostane od manželky povolení přijít o hodinu později domů. Jiný pokládá za den sváteční výročí úmrtí tchyně. Horolezci jsou národ skromnější. S pojmem „svátek“ úzce spojují představu zájezdu do Tater.“ (Šlofar, 1958).

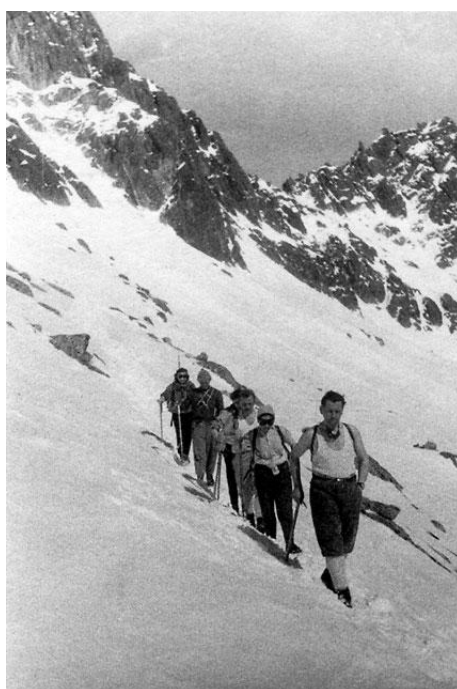
Ostré štíty Tater, tehdy i našeho nejvyššího pohoří, byly pro ostravské horolezce za dob totality hlavním dostupným cílem. Přestože se jedná o jedny z nejmenších evropských velehor, je mezi lezci obecně známo, že Vysoké Tatry jsou tvrdá škola horolezectví. Nabízí člověku několik set metrů vysoké žulové stěny s kompaktním i lámavým lezeckým terénem všeho druhu, v zimě dostatek obtížných ledů a mixů¹⁶ a lyžařských terénů. Také proměnlivost drsného počasí ve zdejších horách velmi utužila kořínky vítkovických lezců, kteří se později, při pohybu ve vyšších horách, skvěle orientovali v jakémkoliv terénu a uměli dobře předvídat možná rizika. Starší členové oddílu vzpomínají na Tatry jako na hory, kde jim nic nechybělo, a i po revoluci 1989 se zde rádi a s respektem vracejí.

Snadná dostupnost vlakem a částečně hrazené jízdné z oddílového rozpočtu umožňovalo horolezcům jezdit do Tater poměrně často. V prvních letech se oddíl zaměřuje na školení cvičitelů II. a III. výkonnostní třídy. Školení probíhalo formou teoretických i praktických zkoušek. Dana Volná vzpomíná na zimní cvičitelský kurz (viz obrázek č. 12), kde adepti vstávali už ve dvě ráno, aby stihli dokončit výstup, než začne ve dvě odpoledne bouřka. *„Jeden z nás to tehdy neudělal, nezvládl praktickou zkoušku, protože mu omrzly prsty.“* (Volná, osobní rozhovor, September 21, 2016)

---

¹⁶ Výstup na vrchol, při kterém se střídá lezení po skále a po ledu.

Obrázek č. 12: Zimní tábor, Bílíkova chata 1958. Na fotografii od předu Záboj, Bártková, Houžva, Volná, Koláček, Tomčíková. Foto: oddílový fotoarchiv HO Vítkovice.

Počátky oddílu jsou spojeny s přílivem dorostenců. V srpnu roku 1962 proběhl ve Vysokých Tatrách letní tábor, kde bylo proškoleno čtrnáct mládežníků. Za pouhý týden stihli 59 výstupů! To bylo v 60. letech běžnou praxí. Zpočátku se chodilo spíše na turisticky dostupné vrcholy, zato jich bylo mnoho (viz příloha 2, obr. č. 7).

Roku 1963 proběhlo 8 zájezdů do Tater (3 zimní a 5 letních). Bylo vykonáno 385 výstupů, 152 v zimě, 233 v létě. Nejhodnotnějšími výstupy byly průstup severní stěnou Galerie Ganku (cestami Stanislavského a Orłowského) a Žltá stěna cestou Cagašíkovou.

Tatry byly v 60. letech oblíbeným cílem horolezců nejen z východní, ale i západní Evropy. Naším horolezcům se tak nepřímo otevírala cesta na Západ. Mohli alespoň navazovat známosti, prohlédnout si u nás nedostupný materiál, a v prostředí plném důvěry otevřeně mluvit o problémech života ve státě, omezujícím svobodu každého člověka. Zajímavým momentem je setkání se sirem Johnem Huntem (vedoucí první úspěšné expedice na Everest z roku 1953), z roku 1965 na zimním táboře. Společně s vítkovickými horolezci provedl několik výstupů na

tatranské vrcholy. Na jeho pozvání byla roku 1967, uskutečněna horolezecká výprava ČSTV do Velké Británie, výpravy se zúčastnilo i několik členů vítkovického oddílu (AV 2000/37/24, 1967).

Roku 1965 již byly vylezeny i první cesty 6. stupně obtížnosti, např. proslulá Hokejka na Lomnický štít (Mikšovský, Tomáš) či Velký Ošarpanec. Jen dva roky na to se výkonnost vítkovických lezců v lezení na obtížnost posunuje na špičkovou úroveň. Dokladem toho je statistika z výroční zprávy z r. 1967, která udává 28 výstupů v horách 5. stupně obtížnosti, 39 výstupů tehdy nejvyššího, 6. stupně obtížnosti, a dokonce dva **prvovýstupy** na Liptovskou a Ostrou věž. Významným výstupem z roku 1969 byl prvovýstup na Volovu věž – Dračí hlava (V. st. obtížnosti) (AV 2000/37/24, 1967, p.5) (viz příloha 2, obr 3).

Zlom přichází v roce 1968, kdy je zrušena pracovní sobota. Mimo zimní a letní tábory, různé cvičitelské kurzy či celonárodní srazy, je najednou možné dostat se do Tater i o víkend. Začíná éra „výpaďáků“, rychle plánovaných výprav do hor v závislosti na aktuálním počasí. Vysoké Tatry se tak i pro další desetiletí stávají pro vítkovickou partu jejich druhým domovem.

Obrázek č. 13: Vrchol Černého štítu, srpen 1958. Táboření u Zeleného plesa. Zleva: J. Volný (Wigwam), Vlasta Krenzová, Pavel Vlk. Foto: www archiv HO Vítkovice.

6.3 Zahraniční zájezdy

Cestování za dob komunistického režimu nebylo jednoduché a je dobré si stále připomínat, co život za ostatním drátem znamenal. Pro horolezce, toužící po cestování a lezení v evropských a světových velehorách, znamenal obrovské omezení svobody. Pro případný výjezd byl předpokladem tzv. čistý kádrový profil a i tak znamenalo získání všech potřebných povolení nekonečné, nervy drásající vyřizování.

Vyjet bylo možno na notářsky ověřené pozvání z ciziny (např. zahraničního horolezeckého oddílu). Bylo potřeba mít platný pas, u mužů potvrzení o odevzdání vojenské knížky, výpis z trestního rejstříku, souhlas vojenské správy, souhlas ROH a zaměstnavatele. To vše bylo provázeno různými instrukcemi, školeními a pohovory. Na základě těchto potvrzení bylo možné zažádat o výjezdní doložku. Z banky bylo potřeba získat potvrzení o přidělení devíz a platné okolované celní a devízové prohlášení (Hromas, 2011). V případě větších zájezdů a expedic se některé problémy nabalovaly, jiné zase odpadaly. Pod hlavičkou řádně fungujícího podnikového oddílu bylo mnohem snadnější získat některá povolení. Dana Volná vzpomíná, že na zájezd oddílu do Julských Alp jela sama vlakem přes Maďarsko, protože nemohla jet přes západní stát, přičemž zbytek oddílu cestoval přes Rakousko (osobní rozhovor, September 21, 2016).

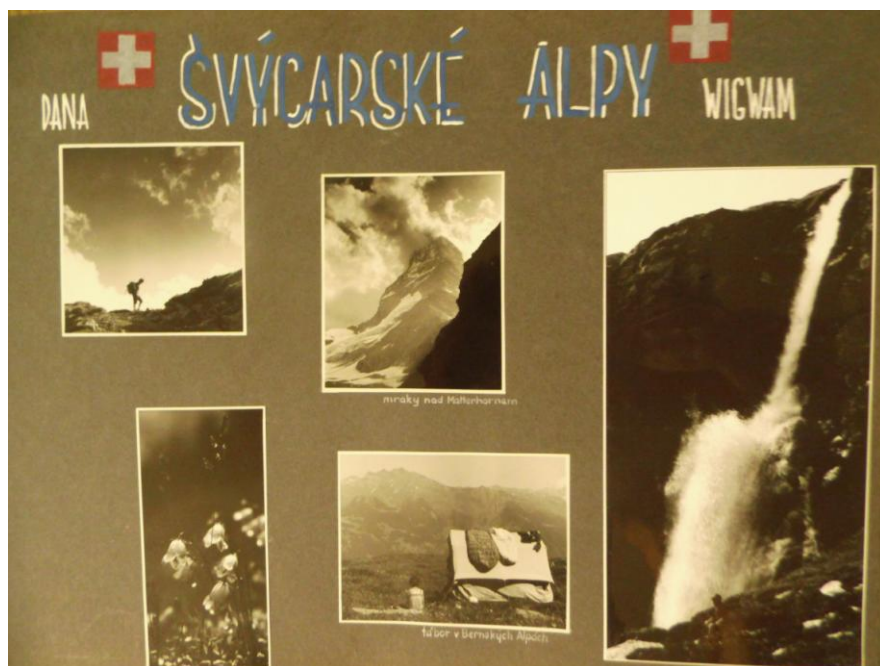
Julské Alpy byly blízkým cílem českých horolezců už za první republiky. Jak již bylo řečeno, Češi zde dokonce postavili dvě horské chaty, ale tehdejší spolupráci v duchu slovanské vzájemnosti bohužel záhy ukončila 1. světová válka. Roku 1963 zde byli Jaromír Volný a Zdeněk Záboj v rámci zájezdu ČSTV. Byl to onen osudný zájezd, ze kterého se již Záboj nevrátil. Po roce se sem vydávají členové oddílu umístit pamětní desku, jsou vykonány různé výstupy, přičemž nejhodnotnějším bylo zdolání Čopova pilíře na Triglav (VI. st. obt.).

Pokud se ale ještě vrátíme o dva roky zpátky, byl významným zájezdem z počátku 60. let zájezd ČS svazu na Kavkaz (roku 1961). Výpravy se tehdy účastnili horolezci z Prahy, slovenští Jamesáci a 6 šest vítkovických horolezců (Volný, Záboj, Záhoranský, Parmová, Fibinger a Vlč). Účastníci zájezdu

vystoupili nejdříve na aklimatizační vrchol Džalovčat (3869 m n. m.) a následně na nejvyšší vrchol Elbrus (5642 m n. m.). Výstup na Elbrus není technicky obtížný. Vyžaduje však díky nadmořské výšce a dlouhému nástupu dobrou fyzickou kondici, podpořenou aklimatizací (viz příloha 2, obrázek č. 6). Náhlé změny počasí, mrazivá vichřice a sněžení, provázely horolezce po celou dobu výstupu. „*To byly tehdy tvrdé boje...*“, vzpomíná Jaromír Volný (osobní rozhovor, September 21, 2016).

Po období rozrůstání oddílu a školení nováčků, se aktivita a sportovní úroveň oddílu výrazně zvedá v roce 1967. Svě zkušenosti, nabyté ve Vysokých Tatrách začínají Češi i Slováci konečně uplatňovat i v zahraničí. Slovy tehdejšího předsedy oddílu J. Volného: „*...dochází k horolezecké expanzi Čechoslováků do zahraničních velehor, které se vítkovický oddíl silně zúčastnil...*“ (AV 2000/37/24, výroční zpráva, 1967).

Toho roku se člen oddílu Jiří Tomčala účastní výpravy do Velké Británie na pozvání sira Johna Hunta. Vítkovičtí horolezci vystoupili na některé štíty v rakouských Alpách a v italských Dolomitech. Manželé Volní vystoupili ve Walliských Alpách italským hřebenem na Matterhorn (viz obrázek č. 14) a v Bernských alpách na Wetterhorn. Jinými členy oddílu byla zase zdolána severní stěna Königspitze a v Julských Alpách Triglav Bavorskou cestou. Přesto však zůstávají Alpy pro většinu horolezců z Vítkovic pouhým snem, pro velké finanční náklady spojené s jejich návštěvou.

Obrázek č. 14: Volní na Matterhornu, oddílová fotokronika 1965–1969 (sken).

V roce 1969 navštívilo třicet jedna členů oddílu rumunské Karpaty (oblast Bucegi). V této slepencové oblasti podnikli několik výstupů na masivy Creasta costila a Creasta gálbineleor. Ve stejném roce bylo v Alpách vylezeno 11 štítů. Dana Volná se zúčastnila mezinárodního srazu horolezkyň, v rámci kterého vystoupila severní stěnou na Breithorn. I přes srpnové události roku 1968 se podařilo zorganizovat 1. československou expedici do peruánských And, které se zúčastnilo devět ostravských horolezců z toho 6 z Vítkovic (AV 2000/37/24, 1957-1973).

6.4 Expedice Andy 1968–1969

Roku 1968-1969 se uskutečnila první československá expedice do jihoamerických And. Vzácné pozvání Chilské horolezecké federace předal výbor svazu v květnu 1938 městské horolezecké sekci v Ostravě. Jednalo se o velmi jedinečnou expedici do člověkem téměř nedotčené a neprozkoumané krajiny. Horolezci učinili několik prvovýstupů v oblasti Patagonských And (nejjižnější výběžky And), které byly zmapovány většinou jen na základě leteckých snímků. Vzhledem ke zdržení dopravy materiálu, podnikli horolezci neplánovaně řadu

výstupů do centrálních And, a závěrem expedice pokus o výstup na Aconcaguu (6959 m n. m.).

Expedice trvala půl roku, od 17. 12. 1968 do 4. 4. 1969. V době příprav na expedici dochází v ČSSR k nešťastným historickým událostem. Po násilném ukončení Pražského jara vojsky Varšavské smlouvy v srpnu 1968 začíná dlouholeté období tzv. normalizace, kdy dochází k represivním opatřením, omezujícím svobodu obyvatelstva. Součástí kroků k upevnění moci komunistické strany bylo i rozpouštění kulturních a sportovních spolků (Němec & Barek, 2016). Události z toho plynoucí vážně ohrozily realizaci výpravy. Nakonec však došlo pouze k jejímu zdržení.

Účastníky expedice byli horolezci z Ostravy, z toho 6 členů vítkovického oddílu. Jmenný seznam účastníků expedice: Dr. Zdeněk Vlč, vedoucí, Ing. Dr. Miroslav Rozehnal, lékař a vědecký pracovník výpravy, Jaromír (Wigwam) Volný, kameraman a fotograf, Ing. Jiří Tomčala, Leoš Horka, Pavel Klímša, Ing. Václav Sagan, Petr Baudiš a Ludovít Záhoranský (viz obrázek č. 15).

Obrázek č. 15: Titulní strana ze zprávy o expedici Andy 1969 (NM-ATVaS, 20/153/152, 1969).

Družstvo bylo sestaveno z nejvýkonnějších horolezců kraje. Zdeněk Vlč, byl členem čs. expedice Hindúkuš, Záhoranský členem reprezentace, Baudiš měl za sebou expedici Pamír, Volný výstup na Elbrus, cestovatel Dr. Miroslav Rozehnal provedl československý prvovýstup na Maunt Kenyu a Ruwensorl ve

Střední Africe i řadu výstupů v Číně a Tibetu. Měl také mnoho zkušeností s lezením v Alpách.

Přípravy na Expedici

Vybavení výpravy tvořilo sedm beden o obsahu přes 8 m³, celkem 4500 kg materiálu (Kubánková 1969). Obsah beden zaplnily potraviny na půl roku, horolezecká výzbroj a výstroj, měřicí přístroje, zdravotnický materiál, fotografický materiál apod. Horolezci sbalili a přes oceán vyslali například: 300 kg masa a 110 rybích konzerv, 35 kg cukru, 5 kg soli, 30 kg sýru, 12 litrů lihovin apod. Horolezeckou výzbroj výpravy tvořilo 20 lan, 300 m horolezeckých šňůr, mačky, 14 cepínů většinou vlastní výroby, 60 duralových karabin Koh-i-noor, 60 skalních a 35 ledovcových skob atd. (NM-ATVaS, 20/153/152, 1969). Veškerý materiál byl transportován kamionem do Hamburku, odtud zpožděnou lodí „Helga Oldendorf“ do přístavu Valpraisa. Transport v Chile byl prováděn jednak kamiony, jednak letecky do Patagonie a zde opět kamiony, a na závěr na koních, mulách a na zádech horolezců ve velkých PVC vacích (Kubánková, 1969).

Expedice měla mimo horolezecké cíle i řadu vědeckých úkolů. Jelikož se jednalo o ojedinělou výpravu do neprozkoumané přírody, obrátily se na horolezce různé ústavy a instituce. Její členové prováděli v oblasti mimo jiné i parazitologický výzkum (Kubánková, 1969).

Průběh expedice

Horolezci vyráželi 16. prosince z Ostravy vlakem do Prahy, odtud pak letecky, s přestupem v Dakaru, do Santiaga de Chille, kde byli 17. prosince srdečně uvítáni presidentem Federace de andinismo de Chille, panem Juanem Rondonem. Zde se dovídají o pětidenním zpoždění lodi, která vezla všechnen materiál, a tak jsou nuceni změnit své plány. Aby nemarnili svůj čas, rozhodnou se strávit dny třemi výstupy v centrálních Andách. Veškeré vybavení jim ochotně zapůjčí a dopravu zajistí místní horolezecká organizace. Přesun do Patagonie se odsouvá na 3. ledna, kdy je odhadovaný příjezd zpožděné lodi do Valparaisa. Po mnohých, více či méně oficiálních návštěvách sportovních klubů, federací pro tělovýchovu a ministerstva obrany a štedrovečerní večeři u českých krajanů Walterových v Santiagu, vyráží horolezci 26. prosince do horské oblasti La

Valdés (NM-ATVaS, 20/153/152, 1969). Zde se rozdělují na tři skupiny, a během tří dnů vystupují na tři aklimatizační vrcholy:

Arenas (4450 m n. m.) - Sagan Volný a Chilané Jorge Čila (krajan), a Jaine Sepulveda (příloha 4, obr. č. 2)

Morado (5050 m n. m.) - Baudiš, Záhoranský, Rozehnal a Pedro Nuněz.

San Francisco (4970 m n. m.) - Vlč, Klimša, Horka, Tomčala a Roberto Serey. (AV,2000/37/24, výroční zpráva r. 1969).

V následujících dnech musí Zdeněk Vlč a Jiří Tomčala odjet do Santiaga koordinovat transport zavazadel z Valparaisa. Dr. Rozehnal odjíždí na jih do oblasti Puerto Montt, kde provádí šetření u zdejší lesní správy, jímž byl pověřen pobočkou UICN při UNESCO¹⁷.

Zbytek výpravy se třemi průvodci – Sepulveda, Serey a Tasetti, se vydává na týdenní výpravu (od 4. do 11. ledna) do vedlejšího údolí, jejímž cílem je výstup na vrchol **Marmolejo (6100 m n. m.)** Jedná se o nejvyšší vrchol hlavního hřebene centrálních And na jih od sedla Paso de los Piuquenes. Po dvoudenním přesunu pod nástup, za pomoci čtyř mul, rozbíjí tábor ve výšce 4000 m n. m (viz obrázek č.16). Ráno 7. ledna stoupají přes ledovce, firm a suťoviska pod štítovou kopuli. Postup je velmi pomalý, je znát nedostatečná aklimatizace, výprava se dělí na 3 skupiny. Po 16 hodině odpolední však konečně dosahují vrcholu (NM-ATVaS, 20/153/152, 1969).

---

¹⁷ Mezinárodní svaz ochrany přírody (anglicky The International Union for Conservation of Nature – IUCN)

Obrázek č. 16: Muly s expedičním nákladem, výstup na Marmolejo. Foto: Archiv J. Volný.

Následuje přesun na celnici na jih do Valparaísa, kde dochází k dalšímu zdržení programu kvůli vyjednávání výjimky na dovoz potravin. Poslední zdržení, před výpravou do patagonských velehor, je zapříčiněno zpožděním leteckého transportu horolezeckého materiálu ze Santiaga do Punta Arenas. V době čekání se na celém území jižní Patagonie rozšířila rozsáhlá anticyklóna, a tak je s částí materiálu vyslána napřed skupina Baudiš, Záhoranský Horka, Klimša a Oyarzun (člen klubu Andine), která provádí průzkum a hledá místo pro základní tábor (NM-ATVaS, 20/153/152, 1969).

Expedice táboří v oblasti Národního parku Paine v patagonských Andách (viz obrázek č. 17). Tato oblast je dodnes jedním z nejvýznamnějších chráněných přírodních areálů v Chile, ale i v celé Jižní Americe. Jeho dnešní název je Torres del Paine, odvozený od masívu, který je tvořen třemi bílými žulovými monolity Torre Norte (2 250 m n. m.), Torre Central (2 460 m n. m.) a Torre Sur (2 500 m n. m.) (Netopilikova, 2012).

Obrázek č. 17: NP Torres del Paine. Foto: Netopilikova.

Zde horolezci konečně setrvávají od 2. do 26. února. Po celou dobu pobytu vládne nepříznivé počasí s denními teplotami 10–16 stupňů celsia a s přeháňkami a vichřicemi o síle 50–100 km/h. Za těchto podmínek, po dvou neúspěšných pokusech o výstup na dosud nedostoupený Cuerno norte, provádí Baudiš, Záhoranský, Horka a Klimša 13. února **prvovýstup na západní vrchol Paine Chico (2600 m n. m.)**. Dále popis přímého účastníka Baudiše:

„...V poledne, asi hodinu svítí slunce a to nám dodává nové síly k výstupu. Vždyť stoupáme takřka bez odpočinku 9 hodin. Konečně je před námi poslední stěnka, jí na hřeben asi 300 metrů k vrcholu. Silný nárazový vítr se sněhem nás div neshodil zpět do stěny. V 16:30 hlásíme rádiem do Pudeta, že jsme udělali první čs. výstup v Patagonii a je to dokonce prvovýstup JZ stěnou na západní vrchol Paine Chico...“ (Baudiš, NM-ATVaS, 20/153/152, 1969).

Prvovýstup na Cerro Ostrava (2150 m n. m.)

Historicky významný je pro ostravské horaly prvovýstup na nejvyšší štít hřebene Olguin. V neděli 16. 2. 1969 se trojice Sagan, Volný a Tomčala vydávají nahoru do doliny a odtud přes dva vysoké seraky¹⁸ a trhliny ledovce Olguin do úbočí štítu (příloha 4, obr. č. 3.). Nejdříve postupují lavínězním ledovým terénem, později lehkým, zato velmi lámavým, skalním terénem (viz obrázek č. 18).

---

¹⁸ Seraky, neboli ledové bloky vzniklé rozlámáním ledovce.

„...Lezení je celkem ulehčeno stálými mrazy, které drží velké kamenné bloky, kterými vystupujeme, pohromadě. Počasí se začíná zlepšovat. Na vrchol nám zbývají 2-3 lanové délky a nám je již jasné, že jej dosáhneme. Rozlévá se v nás pocit příjemného uspokojení, když tu dosahujeme plošinky, asi 5 m pod vrcholem a na vrchol je možno se dostat pouze přes naprosto hladkou stěnu bez jediného stupu a chytu. Zde nám přijdou vhod naše zkušenosti z lezení na pískovcových skalách. Stavíme „živý žebřík“ a Vašek Sagan s jeho pomocí stojí v 15 hodin na vrcholu, stejnou cestou se nahoru dostává i Wigwam (J. Volný) a nakonec já (pomocí žebříku navázaného z lan). Je těžké popsat nadšení a všechny pocity, které jsme měli po dosažení vrcholu. Podáváme si pravice a máme slzy v očích dojetím. Teď již víme, že se s prázdnou domů nevrátíme...“ (Tomčala, NM-ASaTV 20/153/152, 1969).

Tak tři horolezci z Vítkovic slaví životní úspěch a vlastenecky pojmenovávají zdejší vrchol **Cerro Ostrava**. Ostravané tak budou mít navždy svůj vrchol v překrásné krajině, 14 tisíc kilometrů vzdálené od domova (příloha 4, obr. č 4.)

Obrázek č. 18: Cestou na Cerro Ostrava. Foto: Archiv J. Volný.

Obrázek č. 19: Cerro Ostrava. Foto: archiv J. Volný.

V oblasti Paine nadále vládne mrazivý vítr a neustálé sněhové i dešťové přeháňky. Horolezci i v takových podmínkách neustávají v lezení a daří se jim učinit jeden prvovýstup na bezejmenný vrchol (Horka a Klimša) v závěru doliny Ric del Frances. Šlo o osmihodinový výstup v ledovém a skalním terénu obtížnosti 5. stupně. Horolezci stanuli na vrcholu 21. února v 18 hod za prudkého větru a sněžení. Dominantní štít pojmenovali **Trono Blanco (2500 m n. m.)**. Část výpravy se ještě pokouší vystoupit na impozantní vrchol Cathedral. Vystupují do sedla, počasí jim však nedovolí pokračovat. Silný vítr trhá i dva stany a skupina je nucena dát se na ústup. Členové expedice se vrací do Pudeta a 28. února se letecky přesouvá do Santiaga (NM-ASaTV, 20/153/152).

Aconcagua (6959 m n. m.) – pokus o výstup

V době příjezdu ostravské expedice do And byla nejvyšší hora Ameriky vylezena teprve 65 výpravami, z toho 200 lidmi, kteří stanuli na jejím vrcholu. Prvovýstup uskutečnili 14. ledna roku 1897 E. Fitzgerald a M. Zurbriggen. (Dieška, 1984).

Expedici o dobré dva týdny pozdržely potíže s vyřizováním výstupních víz na Argentinském konzulátě v Santiagu, na pokus o dosažení vrcholu Aconcaquy tedy nezbývalo moc času. Výprava vyráží 19. března z Puente del Inca, ve výšce 2850 m n. m., kde se všechny výpravy hlásí ve vojenských kasárna a odtud s 25 kg na zádech každého horolezce na Plaza del mulas (4500 m n. m.). Hned další den se první skupina vydává na výstup k chatce Antarktida – Argentina (5500 m n. m.). Ta však slouží maximálně pro 5 osob, a proto následující ráno skupina pokračuje dále na chatku Berlin (6100 m n. m), aby 2. skupina mohla přespát v první chatce. V následujících dnech dochází ke zhoršení počasí a na horolezce, kteří po tak rychlém výstupu nejsou dostatečně aklimatizováni, doléhá výšková nemoc. Nakonec se o vrchol pokusili pouze Baudiš a Sepulveda. Baudiš se v čtyřicetistupňových mrazech dostal až na vrcholový hřeben, asi 150 m od vrcholu. Naštěstí se nakonec oba v pořádku vrátili do základního tábora (NM-ASaTV, 20/153/152). Na Aconcaguu se z oddílových členů následně podíval až Radovan

Marek roku 2002 tentokrát počasí vyšlo (viz obrázek č. 20). S Jiřím Leskovjanem vystoupili na vrchol hory alpským stylem.

Obrázek č. 20: Aconcagua, Jiří Leskovjan těsně pod vrcholem z r. 2002, archiv Radovan Marek.

6.5 Shrnutí

První roky oddílu se odvíjely na pozadí doby v nově vznikající socialistické společnosti. Svět se pomalu vyrovnává s následky války a ve společnosti vzniká nové uspořádání. Horolezci navazují na tradici tam, kde byla válkou na dlouhé roky přetržena. Po izolaci v protektorátu se vrací opět do Slovinska, kde měli své pole působnosti v letech samotných počátků českého horolezectví. I vítkovičtí členové oddílu Julské Alpy v rámci možností navštěvují a poznávají Českou koču a její okolí, kde čeští horolezci zanechali svůj odkaz.

Domácí působení oddílu v jeho prvních letech je charakterizováno zaměřením na náборы mládeže a metodickou a školící činnost, přirozenou pro nově vznikající uskupení. Vzniká zde ale i něco více, přátelství lidí spojených jedním lanem a velkou vášní pro hory. Slovy horolezkyně Cenzi Sildové (citované v oddílové kronice z 60. let, viz příloha 2): „*Když jsem se kdysi toulala po horách,*

to byly jiné časy, jiná měřítko, Jen jedno se nezměnilo: lidské vztahy vytvořené horami nezměříš, ta přátelství jsou na celý život“. Horolezecká parta, která se v oddíle utvořila, byla v této nelehké době něčím velmi cenným. Na přelomu 50. a 60. let nastává v Československu první deziluze z „budování socialismu“ a přichází společenská krize, která se projevuje nespokojeností obyvatel s životem v novém totalitního režimu (Tomek, 2016).

V 60. letech, kdy dochází k uvolňování politického i kulturního života vzrůstá počet lidí, kterým se podařilo vycestovat na Západ. V oddíle začíná období různých zahraničních výjezdů, završených expedici „Andy“ na přelomu let 1968-1969, která byla ohrožena vývojem politických událostí. V srpnu, roku 1968 začíná okupace Československa sovětskými vojsky, a nastává dvacetileté období života v „normalizaci“, kdy dochází k opětovnému upevnování totalitní moci (Němec, 2016). Tehdy měl již oddíl kvalitní členskou základnu a díky „vzornému“ vedení některých oddílových komunistů bylo možné v rámci oddílových zájezdů či zájezdů ČSTV vycestovat do zahraničí (Marek, R., osobní rozhovor, October 1, 2016).

První oddílová expedice do And z roku 1968 započala éru dalších velkých výprav, specifických pro jejich objevitelský charakter. Ostravští horolezci byli od svých počátků zaměřeni na velehory. Druhým domovem a osobním útočištěm před starostmi běžného života jim byly Vysoké Tatry a v zahraničí vyhledávali méně zmapované oblasti s možnostmi vysokohorských prvovýstupů.

7 HO Vítkovice v sedmdesátých a osmdesátých letech

Celkové pojetí horolezectví ve světě směřuje od dobyteltství k čistě sportovním výkonům. Koncem 70. let se v západních zemích rozšiřuje myšlenka volného lezení. Vznikají různé systémy na poměrování výkonu a je definován způsob přelezu stylem RP (viz str. 15). V Československu po srpnu 1968 započala dvacetiletá doba tzv. normalizace. Po politickém uvolnění v šedesátých letech národ opět upadá do větší nesvobody, a s ní spojenou cenzurou. Informace o rozvíjejícím se trendu volného lezení v západních státech k nám pronikají velmi poskrovnu. Průkopníky lehkého lezeckého stylu bez nadměrného používání umělých pomůcek a překonávání těžkých úseků vlastními silami, byli u nás pískaři. Zvláštností je, že nešlo o kopírování západního stylu. Specifická pískařská etika¹⁹ vzniká na základě ochrany pískovcových skal (Sýkora, 2007). V československých oddílech, soustřeďujících svou činnost na velehory, se o novém pojetí čistého lezení prakticky neví a vývoj horolezectví se zaměřením na lezení v horách, pokračuje podobně jako v letech 60. Kvalitativně jde však úroveň horolezectví výrazně nahoru. Špička ostravských horolezců se věnuje na vysoké úrovni technickému lezení v „domácích“ Vysokých Tatrách a realizací odvážných expedičních výprav v zahraničních velehorách. HO Vítkovice patří toho času mezi nejvýznamnější oddíly v Československu (Volný, 2013).

7.1 Oddílový život

Předsedou oddílu pro následující roky je Milan Cuberek (1970 – 1987). Počet členů HO VŽKG Vítkovice dalece překročil stovku a zařadil se tak mezi nejpočetnější oddíly v Československu. Aktivita oddílu pokračuje podobně v duchu let 60. Hlavní činností jsou pravidelné zimní a letní tábory ve Vysokých Tatrách (obr. č. 21, 22) a tzv. výpadevé zájezdy, téměř každý pátek, vždy ve

---

¹⁹ Soubor pravidel, specifických pro lezení na českých a saských pískovcích. Základním pravidlem je maximální využívání přírodního jištění. Kromě zákazu používání magnézia a umělých jisticích pomůcek, které by poškodily skálu, je zde definována i minimální vzdálenost pro osazování jisticích kruhů. Pískařská etika tak pečuje nejen o ochranu přírody, ale i čistotu stylu volného lezení (Sýkora, 2007).

14:35 z Hlavního nádraží v Ostravě, směr Poprad. Organizují se také autobusové zájezdy do českých a slovenských horolezeckých oblastí jako je Pálava, Vysočina, Manín, Rájec, do pískovcových oblastí v Českém ráji, Adršpachu i zájezdy na saské pískovce, v tehdejší NDR (AV 2000/37/24,1973-1991).

Pravidelně se koná jarní pochod do Hradce nad Moravicí, sezónu uzavírá tzv. poslední slanění, konec roku zase Horolezecký Silvestr. Dalšími pravidelnými akcemi byly běžkařské závody, kde zase trochu jinak měřili „Vítkovičáci“ své síly s horolezci z jiných oddílů. Vítkovický oddíl se pravidelně zúčastňoval Jizerské padesátky, Krkonošské sedmdesátky či jesenického závodu 1000 lanových délek (Paleček, 2013). Horolezci nechyběli ani na vodáckých akcích či na fotbalových kláních proti horolezcům Nové huti. Soudržnost oddílu byla větší než později v 90. letech. Většina členů neměla vlastní auta, a tak jezdili na skály vždy společně autobusem či vlakem. Mimo organizované akce choďovali kamarádi společně i do divadla, do kina a na horolezecké přednášky (Mikšovský, 2013). K tématu stmelování oddílových členů nutno zmínit, že čtvrtční schůze byly spojovány s následnou návštěvou hospody na stadionu. Později, když byla oddílová klubovna přesunuta na SŠ Zengrova, chodilo se po schůzi do restaurace u Eliáše.

Obrázek č. 21: Kráčalík, zimní Tatry. Foto: Archiv Radovan Marek.

Obrázek č. 22: Vysoké Tatry, Ludvík Paleček, 80. Léta. Foto: archiv L. Paleček.

7.2 Horolezecké výkony v číslech

Lezecká aktivita horolezců se v sedmdesátých letech výrazně zvyšuje. Některé výroční zprávy oddílu zaznamenávají počty vysokohorských výstupů za rok, seznamy cvičitelů, žebříčky nejhodnotnějších výstupů a nejaktivnějších horolezců. Největší počty výstupů jsou z oblasti Vysokých Tater. Zajímavou statistiku podává tabulka z výroční zprávy z roku 1974 (viz Tabulka č. 2):

Tabulka č. 2: Přehled obtížností výstupů v letech 1972–1974.

Klasifikace	I	II	III	IV	V	VI	celkem
1972	38	20	63	27	52	26	226
1973	-	29	56	43	98	68	294
1974	12	38	71	59	87	73	340

Za dva roky se při téměř stejné členské základně zvýšil počet výstupů o 50 % a jejich obtížnost se přesunula směrem k vyšším stupňům. Roku 1975 stoupl počet výstupů za rok na 471 (AV 2000/37/24, 1974).

Tabulka č. 3. uvádí jména některých z nejvýkonnějších horolezců oddílu v sedmdesátých letech. Z pozdějších let se již statistiky neuchovaly. Údaje poskytují alespoň hrubou představu o četnosti výstupů ve velehorách za rok (Vysoké Tatry i zahraniční výstupy). Opět je zde patrný prudký vzrůst počtu výstupů v polovině 70. let, kdy se výkonnost lezců zvyšuje. V dalších letech už nedochází k větším rozdílům.

Tabulka č. 3: Žebříčky nejvyšších počtů výstupů ve velehorách za rok

1971	1. Dagmar Míčková: 8	1. Zdeněk Herman: 15
	2. Danuše Volná: 6	2. Leoš Horka: 12
	3. Vlasta Reichová: 4	3. Jaromír Volný, Otakar Reich: 11
1974	1. Růžena Zavadilová: 14	1. Josef Kulhavý: 51
	2. Danuše Volná: 6	2. Jiří Romanovský: 41
	3. Helena Švubová: 8	3. Bohumil Kadlčík: 26
1978	1. Dáša Filgasová: 11	1. Kráčalík Ivo: 33
	2. Vlasta Švecová: 11	2. Radovan Marek: 29
	3. Růžena Zavadilová: 7	3. Marek Tomáš: 25

7.3 Josef Kulhavý – Hvězda

„Jestli si myslíš, že jsi horolezec, pak skála musí být pro tebe hříčkou přírody, pivo nejkouzelnějším nápojem a žena orchidejí tvého života.“

Hvězdovo Motto

Významnou osobností oddílu byl na přelomu 70. a 80. let horolezec Josef Kulhavý (*11. 8. 1949), zvaný „Hvězda“. Mezi lidmi byl známý jako člověk s nevyčerpatelnou energií a smyslem pro legraci. Jako horolezec proslul několika desítkami obtížných prvovýstupů, sólovým lezením i extrémními sportovními výkony na mnoha zahraničních expedicích. V letech 1975–1982 byl členem československé reprezentace. V Tatrách vylezl celkem 500 evidovaných výstupů a 45 letních i zimních prvovýstupů. Jeho spolulezců bylo mnoho, neboť jeden člověk by nebyl schopen držet krok s jeho tempem. Z vítkovického oddílu mu byli častými spolulezci Jiří Romanovský, Vladimír Starčala, později Leopold Sulovský.

Jeho působení v zahraničí je znát zejména na Kavkaze, kde se mu podařilo uskutečnit dva prvovýstupy. Roku 1976 vystoupil s Jaroslavem Flejberkem na Džangi Tau a roku 1980 na Pik Aristov. V Pamíru stanul na šesti sedmitisícových vrcholech. Byl nepostradatelnou posilou na ostravských expedicích Eiger z roku 1975 (první pokus o Japonskou direttissimu) a v roce 1978 při první expedici na Nandá Déví (viz obrázek č. 23). Smutný konec jeho lezecké kariéry přichází náhle, po tragické smrti spolulezce Zdeňka Hermana při společném výstupu v Pamíru. Když se dočkal obvinění ze strany některých horolezců za spoluvinu na jeho smrti, úplně na horolezectví zanevřel. Nepomohla ani omluva některých lezců po zjištění skutečné příčiny Hermanovy smrti, kterou bylo zatajené srdečního onemocnění (Krejsa, 2005, z rozhovoru s Josefem Kulhavým pro časopis Montana).

Obrázek č. 23: Josef Kulhavý – Hvězda. Expedice Nandá Déví 1978 Foto: archiv Jan Marek.

7.4 Zahraníční výjezdy

„Aby se horolezec dostal za hranice státu, musel mít tři věci: být dobrý, mít vlivného známého a mít peníze.“ Vzpomíná člen oddílu Radovan Marek (osobní rozhovor, 2016). Soukromé podnikání bylo prakticky nemožné, a tak se výškové práce, častá obživa horolezců, dělaly načerno. *„Někdo z oddílu nám dohodil mytí oken u výškové budovy v centru Ostravy, kde jsem si v 17 letech vydělal na zájezd ČSTV do Chamonix (obrázek č. 24) i na potřebné vybavení. Měl jsem tehdy dobré sportovní výsledky, tak mě jako nadějného horolezce pustili na doporučení jednoho z vedoucích oddílu.“* (Radovan Marek, osobní rozhovor, 2016).

Obrázek č. 24: Radovan Marek v Chamonix, v cestě Magnone na Petit Dru, 1979.

Foto: archiv Radovan Marek.

V 70. a 80. letech slaví oddíl další úspěchy v zahraničí. O výkonech ostravských horolezců se psalo v novinách ve Švýcarsku i v Indii. Nejvýznamnějším úspěchem Ostraváků byl první ČS zimní výstup severní stěnou Eigeru roku 1976, kterou podnikla šestice Horka, Starčala, Martínek, Gříbek, Motyčka a Novák cestou Japonská direttissima. Téhož roku vystoupil Kulhavý na kavkazský štít Džangy Tau (5025 m n. m.) prvovýstupem západní stěnou. Oba výstupy získaly ocenění Československý výstup roku (Volný, 2013). Roku 1977 Josef Kulhavý v Pamíru vystoupil na Pik Piotrovského a Pik Komunismu (7495 m n. m.).

Je však třeba zmínit i drobnější akce, které by jinak upadly v zapomnění. Roku 1970 byl Tomčala součástí zájezdu ČSTV do Skandinávie, kde učinil prvovýstup na Rulten na Lofotech. Roku 1971 se konal oddílový zájezd do rumunských Karpat, o rok později stanuli Sagan a Tomčala na Mont Blancu a Kadlčík s Horkou dobyli severní stěnou vrchol Matterhornu. Oddílový tahoun a člen ČS reprezentace Jiří Romanovský působil v 70. a 80. letech na Kavkaze, v Dolomitech i v Alpách, ale především ve Vysokých Tatrách, kde provedl několik desítek (zejména zimních) prvovýstupů (AV 2000/37/24 1970-1979).

Oddíl se vždy pyšnil vysokým počtem horolezkyň, které se navzdory rodinným povinnostem plnohodnotně zapojovaly do většiny oddílových aktivit. Účastnily se i mnoha letních a zimních tatranských výstupů i zahraničních expedic. Jednou z prvních členek oddílu je Dana Volná, která ještě v 60. letech vystoupila na Matterhorn. Roku 1980 se Dáša Filgasová zúčastnila československé ženské expedice na Manaslu pod vedením Diny Štěrbové. Vrcholu nebylo dosaženo, Dáša Filgasová tehdy vystoupila do výšky 6800 m n. m. (NM-ATVaS, 20/153/152/1980).

I v následujících letech se množí výjezdy do Tater, Alp i na Kavkaz, avšak koncem 70. let začíná nová éra expedic do hor mnohem exotičtějších a vzdálenějších. První takovou akcí byla expedice „Ostrava 78“ do Himalájí, na druhou nejvyšší horu Indie, Nandá Déví (7816 m n. m.). Osmnáctičlenná výprava trvala čtyři měsíce, a horolezci se tehdy z Ostravy do Indie a zpět vydali nákladním vozem Škoda. Výstup na hlavní vrchol se nezdařil, přesto byla výprava velmi úspěšná. Celkem 11 účastníků expedice učinilo prvovýstup na severní vrchol Nandá Déví (7055 m n. m.). (NM-ATVaS, 20/153/152/1978).

Posvátná hora Indie horolezcům učarovala. Druhá expedice do oblasti Sanctuary na sebe nenechává dlouho čekat. Roku 1981 proběhla opět výprava na Nandá Déví, v podobném složení třinácti účastníků, kterým se tentokrát podařilo zdolat její hlavní vrchol obtížným lezeckým prvovýstupem SV stěnou (V. st. obt.). Leoš Horka, který rovněž stanul na vrcholu, podává svědectví o obou expedicích ve své knize „*Nandá Déví 1978*1981*“ (vydané posmrtně, roku 1989).

Roku 1987 proběhla jedinečná výprava objevitelského charakteru na souostroví Špicberky. Bylo dosaženo čtrnácti vrcholů třiceti výstupovými cestami,

z toho dvaceti šesti prvovýstupy (Volný, 2013). Roku 1988 byl Josefem Lukášem oorganizován oddílový zájezd do pohoří Ťan – Šan, na nejvyšší horu Kazachstánu Chan Tengri (6995m n.m.). Oddíl také několikrát navštívil panenské Fanské hory v Pamíro-Alaji v Tádžikistánu, kde bylo členy oddílu vylezeno mnoho pětitisícových vrcholů (Romanovský, osobní rozhovor, November 15, 2016).

Konec let 80. byl pro oddíl ve znamení smutku. Roku 1988 byla do Himalájí vypravena lehká horolezecká expedice na Tilicho peak (7134 m n. m.). Třítýdenní horolezecká činnost vyvrcholila 18. října 1988, kdy na vrchol vystoupila dvojice Petr Gříbek a Leoš Horka. Oba horolezci zahynuli při sestupu 19. října 1988 ve výšce 6700 m n. m. Byli nalezeni 21. října Ludvíkem Palečkem, který v rámci pátrací akce vystoupil na vrchol, kde našel maskoty obou horolezců. V průběhu dalšího pátrání našel těla obou kamarádů, navěky spojena jedním horolezeckým lanem (Paleček, 1989).

Následující kapitoly zaznamenávají čtyřlístek nejvýznamnějších, již výše zmíněných expedic. Výstup na Eiger, expedici Špicberky a dvě himalájské expedice na Nandá Déví . Archivní dokumenty, střípky z výročních zpráv, novinových článků, rozhovorů i přímých svědectví účastníků, podávají dohromady ucelený obraz těchto jedinečných výprav.

7.5 Severní stěna Eigeru – Japonská direttissima

5. března 1976 dokončila ostravská expedice první československý zimní výstup severní stěnou na Eiger, (klasifikace: VI A3²⁰). Jednalo se o ostravskou akci pod vedením Leoše Horky. Z HO Vítkovice jej doprovázeli Jan Martínek a Vladimír Starčala společně s horolezci Nové huti Petrem Gříbkem, Milanem Motyčkou a Martinem Novákem. Sedmým členem výpravy byl Pavel Koubek z Brna, ten však musel opustit stěnu v její dolní části, pro následky zranění kamenem. Jejich 16týdenní výstup Japonskou direttissimou představuje druhé zimní přežení a celkově čtvrtý přelez této cesty z roku 1969. Jedná se však o vůbec první výstup, který proběhl alpským stylem (viz obrázek č. 25).

---

²⁰ Klasifikace A3 značí těžké technické lezení. Řada míst se špatně umístitelnými pomůckami za sebou, nebezpečí delších pádů s možností zranění, (Casey, 2000).

Úspěch expedice byl oceněn více v zahraničí než doma. Švýcarská média oslavovala skupinku Čechoslováků jako hrdiny, když se jim podařilo přelézt jednu z nejtěžších cest nejobávanější severní stěny, navíc opředené příběhy o tragických osudech mnohých jejich předchůdců. Většina účastníků znala stěnu již z roku 1975, kdy se o její osmnáct set metrový průstup pokoušeli poprvé, ale kvůli nepříznivému počasí se nakonec museli z jejích horních partií vrátit (Žárský, 1981). Následuje popis expedice podle jejího účastníka Nováka (2003).

Když skupina horolezců z Moravy stojí znovu pod stěnou s velkým „S“, je čtvrtek, 19. února 1976. V prvních dnech, za jasného počasí, v teplotách -10 °C až -15 °C, vynáší pod stěnu asi čtyři tuny materiálu a fixními lany zajišťují několik set metrů předpolí. V neděli, 22. února vynášejí osobní batohy po fixních lanech a nastupují do stěny. Následuje čtrnáctidenní boj. Těžké lezení v mrazu a extrémních podmínkách. Střídají se zde technicky lezené úseky s volným lezením. *„Většinou zde byly mixy, skála olezlá ledem. Opravdu těžké lezecké úseky. Skobu jsi do skály občas s obtížemi zatloukl, ale když jsi vylezl pět metrů, kolega pod tebou ji měl na sobě. Dlouhé úseky vyložené volného lezení!“* vzpomíná Martin Novák v rozhovoru pro časopis Adventure, 2003. Sedm lezců se pomalu posouvá navzdory silnému větru, sněžení, mrazu a padajícímu kamení, které nemilosrdně ničí stovky metrů fixních lan. V úterý, po přezení „Rote Fluh“ přichází závažná událost. Pavel Koubek, kvůli zápěstí zraněnému kamenem, opouští za pomoci Milana Motyčky stěnu štolou, kterou nacházejí po delším hledání.

Každodenní náročné lezení a dřinu s fixováním a taháním materiálu střídají probdělé noci na standech. Horolezci bivakují většinou po dvojicích, roztaženi na několika lanových délkách, mnohdy v sedě. O spánku se nedá mluvit, zejména za noci ve dvacetistupňových mrazech, kdy usnout by znamenalo omrznout. Osmý den výstupu přichází další rána. V dolině mizí Novákův spacák. Mrazy sílí, ale borci pokračují ve výstupu. Čtrnáctého dne fouká silný nárazový vítr, je -28 °C, zbývá pouhých 80 metrů nepoškozeného lana a horolezci prostupují horní část stěny zvanou „Sfinx“.

Druhý den, v pátek 5. března 1976, po těžkém traverzu ve strmém ledu a lehkém sto metrovém výšvihu, vystupují kolem poledne všichni na vrchol Eigeru.

Při sestupu západní stěnou s těžkými batohy, dochází k dlouhému pádu Martina Nováka, který naštěstí končí jen lehkým zraněním. Horší jsou jeho omrzliny zapříčiněné bivakováním bez spacáku. Po pádu je rychle převezen vrtulníkem do nemocnice v Interlaken (Novák, 2003).

Obrázek č. 25: Jan Martínek, Pavel Koubek a Petr Gříbek při odpočinku ve stěně. Archiv Martina Nováka.

Eiger dodnes pro ostravské horolezce hodně znamená. Výkon světového měřítka přinesl oddílu Vítkovic věhlas a dobré jméno. Navzdory úspěchu, kterého dosáhli horolezci se ctí a bez větších obtíží, se do severní stěny už nikdo z oddílu později nevrátil. Děsivá stěna byla obrovskou výzvou, něčím tajemným a velkým. Po jejím zdolání ale už touha vrátit se zpátky nepřišla. Možným důvodem je i skutečná lezecká tvář severní stěny (viz obrázek č. 26), bez vazby na její pohnutou a dobrodružnou historii. Novák (2003) popisuje samotné lezení ve stěně ne zrovna lichotivě: *„Kdybychom náš výstup očistili od emocí, bylo v něm pěkně hnusné lezení! Všechno úplně obrácené – vápenec, který drží pohromadě jenom mrazem. Nedovedu si představit, jak musí stěna vypadat v létě, když všude teče voda. My jsme měli skálu zpevněnou alespoň ledem. Když jsem do ní kopl, zjistil jsem, že to byly pouze kameny jen tak přimrzlé k sobě...“* Kouzlo Eigeru je

třeba hledat v dobrodružství, které horolezci prožívali a maximálním psychickém i fyzickém vypjetí, kterého bylo zapotřebí, nemluvě o velké odvaze i schopnosti dobře spolupracovat při řešení problémů v extrémních podmínkách. Není tedy divu, že se stejná parta lidí o pár let později rozhodla uspořádat výpravu do hor nejvyšších.

Obrázek č. 26: severní stěna Eigeru. Bíle linie na obou obrázcích naznačují směr Japonské direktissimy. Foto: vlevo: Horka, vpravo: *lideahory.cz*.

7.6 Himalájské expedice – Nandá Déví

V letech 1978 a 1981 proběhly dvě ostravské expedice na nejvyšší horu Indie – Nandá Déví (7816 m n. m.). Výstup probíhal v obou případech ze severní větve doliny této hory. Po horolezecké stránce se jednalo o zcela panenskou oblast s minimem dostupných informací. První expedice dosáhla dosud nedostupného

severního vrcholu a druhá vytvořila hodnotný prvovýstup severním pilířem Nandá Déví, zakončený obtížným výstupem na hlavní vrchol hory.

7.6.1 Expedice „Ostrava 78“

První ze dvou expedic na onu posvátnou horu Indie, pojmenovanou druhým jménem bohyně Parvati, se uskutečnila roku 1978. Na vytoužené cestě za „Dcerou hor“ tehdy lidé z Československa prožili dobrodružství, které stojí za připomenutí. Cesta po vlastní ose tam i zpět jim dala možnost poznat kus světa, pro zbytek naší společnosti zcela zapovězený. Otevřel se jim svět lidí rozdílných kultur a vyznání, svět nedozírných dálav s exotickými krajinami.

Přípravy na Expedici

Expedice trvala čtyři měsíce, od 17. dubna 1978 do 10. srpna 1978. Hlavními iniciátory akce byli opět horolezci Horka, Starčala, Kulhavý, Gříbek a Novák. Postupně se počet členů rozrůstá na osmnáct horolezců ze severomoravského kraje. Vedoucím expedice byl jmenován Vladimír Starčala.

Seznam členů expedice podle jednotlivých dodílů:

Vítkovice (6): Vladimír Starčala, Leoš Horka, Josef Kulhavý, Jan Marek, Milan Martaus, Augustin Milata.

Slávie Olomouc (6): Břetislav Husička, Jan Charousek, Josef Kývala, Vlastimil Šmída, Josef Zeitler, Petr Hapala.

NHKG Ostrava (3): Petr Gříbek, Ludovít Záhoranský, Martin Novák

Další členové: Kamil Karafa (IAMES), Otakar Srovnal (Zábřeh), Česlav Wojcik (Slezan Frýdek-Místek).

Přípravy na expedici probíhají po celý rok. Pro všechny účastníky to znamená období usilovné práce. Touha vycestovat je obrovská. Úsilí, které bylo třeba vynaložit k dosažení nejistého cíle, je nesrovnatelné s organizací dnešních expedic. Zabezpečení finančních prostředků znamená návštěvy desítek podniků a stovky dopisů s nabídkami služeb a smlouvami. Samozřejmostí byl také podpis slibu všemi účastníky, že výstup bude vykonán ve jménu socialismu „*na počest*

30. výročí Vítězného února.“(viz příloha 5). Další kapitolou je boj se státní byrokracií i indickými úřady a v neposlední řadě opatřování potřebného vybavení a přímo vědecké balení materiálu a potravin na čtyřměsíční výpravu. Pro transport patnácti lidí (tři dorazí letecky do Dillí) a osmi tun materiálu je z Nové huti zapůjčen nákladní automobil Škoda 706 – MTV 5 (Horka, 1989).

Obrázek č. 27: Loučení účastníky expedice „Himalaya 78“ před ostravskou radnicí. Archiv Jan Marek.

Cesta do Indie

17. dubna 1978 před ostravskou radnicí probíhá loučení s primátorem Eduardem Foltýnem, přáteli a rodinami (viz obrázek č. 27), a patnáct horolezců se vydává na 9500 km dlouhou cestu do Indie ve svém „Apollu“, obytné kabině, vybudované na valníku škodovky. Cesta vede tradiční tranzitní silnicí přes Maďarsko, Jugoslávii, Bulharsko, Turecko, Írán, Afghánistán a Pákistán do indického Uttarákhandu.

První nepředpokládané třídní zdržení výpravy nastává 27. dubna 1978, a to za velmi dramatických okolností. V afghánském Kábulu zrovna probíhá revoluce. Nic netušící účastníci expedice projíždějící městem - „...*chystá se zde snad vojenské cvičení?*...“ (Horka, 1989) - se najednou ocitají uprostřed lokální války. Cesta na velvyslanectví je uzavřená, a tak jsou nuceni jet k budově

obchodního oddělení: „*Poté co zazvoníme, vyběhne zaměstnanec, spěšně otevírá bránu a křičí: Rychle vjedte na nádvoří, právě vypukl převrat! To se již nad našimi hlavami ozvaly motory tryskových letadel a současně první střelba. Nedaleko nás pálí tank, všemi svými zbraněmi...Pokoušíme se vjet do vrat, když v tom se ozvala pekelná ohlušující rána...*“ (Horka, 1989). Pár metrů od automobilu dopadá munice.

Členům výpravy se naštěstí nic nestalo. Manželka vedoucího oddělení Svobodová utrpěla středně těžké zranění střepinou a je ošetřena lékařem výpravy MUDr. Charouskem. Výprava se po tři dny ukrývá v budově obchodního oddělení. Konečně 30. dubna se situace v ulicích Kábulu uklidňuje a výprava opouští Kábul za diplomatické pomoci československého velvyslance.

Další čekání nastává na pakistánsko-indické hranici, kvůli problémům s vyřízením povolení pro vjezd. Výprava je nucena nouzově tábořit na hranicích celý týden od 1. do 7. května 1978. V čtyřiceti stupňových vedrech čeká výprava v pohraničním prostoru. Po vyřešení obtíží s povolením konečně přijíždí expedice do Dillí, kde se přidávají i zbývající členové. Dvoudenní čekání na styčného důstojníka si výprava krátí pobytem v hotelu s bazénem na náklady ambasády. Po nutném praní, přebalování zavazadel a údržbě vozidla nastává vřelé loučení se zaměstnanci ambasády. Výprava pokračuje strastiplnou cestou po úzkých nezpevněných cestách přes posvátné město chrámů Rišikéš do městečka Uttarpradesh Chamoli v předhůří Garhwalského Himaláje. Odtud se členové expedice přesouvají najatým terénním vozidlem do výchozího bodu pěší etapy. Přetíženému nákladnímu vozu cestou selhávají brzdy, a po menší havárii, při které jeden z účastníků utrpí tržnou ránu, přijíždí konečně všichni 14. května 1978 do horské osady Reni na řece Rishi Ganga (NM-ATVaS, 20/153/152, 1978).

Přibližovací pochod

Zpožděnou výpravu předběhlo dalších osm výprav z USA, NSR, Rakouska, Austrálie, Japonska a Indie, což zapříčinilo nedostatek nosičů. Výprava jich potřebovala 250 a k dispozici měla po dlouhém shánění nakonec 130. Bylo tedy najato 300 nákladních koz a beranů. Ze stejných důvodů bylo nutné rozdělit výpravu na tři skupiny. Přesun do základního tábora probíhá ve třech etapách. Výprava cestou překonává úzká místa, nelehká pro nosiče i přetížená zvířata.

Cesta do základního tábora se klikatí údolím řeky. Několikrát je třeba vybudovat přemostění za pomoci kmenů, lan a kamení, a jednou i přelanění přes divoké zákruty ledovcové řeky Riši (viz obrázek č. 29). První horolezci jsou v cíli 19. května 1976. Základní tábor leží v ohbí doliny Uttari na břehu jezera Haaj Kund (viz příloha 6, obr. č. 1). Hlavní skupina přichází 23. května a celá výprava se zde schází až pět dní poté (viz obrázek č. 28).

Obrázek č. 28: Členové výpravy „Ostrava – Himalaya 78“ v základním táboře. Foto: archiv Jan Marek.

Obrázek č. 29: Výroba provizorního mostu přes řeku Riši. Foto: archiv Jan Marek.

Vytyčení trasy

Šestičlennou skupinou, která přichází do tábora s třídním předstihem před ostatními, je zvolena výstupová trasa. Výstup bude vedený pravým pilířem severního hřebene masívu Nandá Déví, s pokračováním hřebenem na tři dosud neprostoupené bezejmenné kóty (z nichž nejvyšší měří 7055 m n. m.). Odtud budou horolezci pokračovat hřebenem na hlavní vrchol Nandá Déví (7816 m n. m.) (NM-ATVaS, 20/153/152, 1978).

Zdolávání severního vrcholu

Všechny komplikace a zvraty, které přišly cestou, jsou nyní minulostí. Nastává čas učinit sen skutečností, a tak se celé družstvo zaměřuje na hlavní cíl výpravy. Nad hlavami ční vysoko v mracích majestátná bohyně hor. Pro hinduisty posvátná hora budí respekt i u horolezců. Mystické kouzlo horského masivu, spolu s pohnutou historií předešlých výstupů, vyzývá k dalšímu dobrodružství.

Od 20. května 1978 následuje celý měsíc usilovné horolezecké činnosti. Zhoršující se počasí nutí výpravu k rychlému postupu. Blížící se monzunové

období znamená silný vítr, sněžení a silné mrazy. Výprava postupuje klasickým expedičním stylem s důrazem na dobrou aklimatizaci týmu a zajištění cesty pro možný výstup co největšího počtu účastníků výpravy. Horolezci organizovaně budují čtyři postupové tábory, vybavené vždy dvěma stany pro přespání 4-6 osob. Exponované úseky zajišťují fixními lany.

1. výškový tábor (5500 m n. m.) je zřízen 27. května na levém pilíři stěny, kde začíná souvislé zalednění. (viz příloha 6, obrázek č. 2).

2. výškový tábor (6100 m n. m.) je postaven 30. května na půli cesty od prvního vrcholu. Přístup k němu vede strmým ledovým svahem přímo ostřím pilíře.

3. výškový tábor (6600 m n. m.) (viz obrázek č. 30) vzniká 3. června přímo na vrcholu prvního ze štítů severního hřebenu. Od tábora č. 2, cestou v 60-70° ledu.

4. výškový tábor (6800 m n. m.) je zbudován 12. června v sedle pod vrcholem „Kóty 7055 m n. m.“. Od tábora č. 3 jej dělí 1,5 km dlouhý hřeben. K přespání je k dispozici jeden stan a sněhový záhrab.

Obrázek č. 30: Popis ve směru výstupu: výškový tábor č.3, následuje hřebínek na S vrchol (7050 m n. m.), dále po hřebeni na nejvyšší vrchol Nandá Dévi West, který roku 1978, pro nepřízeň počasí a časovou tíseň, nebyl zdolán. Foto: Archiv Jan Marek.

Budování táborů probíhá plynule a již 7. června 1978 stojí na vrcholu, člověkem dosud nenavštíveném a nepojmenovaném, první trojice horolezců: Záhoranský, Hapala a Husička. O den později se daří dosáhnout vrcholu i Gříbkovi a Šmídovi. Kývala, Srovnal, Kulhavý a Horka vystupují na vrchol 12. června a 17. pak následují Charousek s Wojcikem. **Celkem 11 účastníků expedice se tak dělí o prvovýstup na vrchol, který pojmenovali: Nandá Déví North** (NM-ATVaS, 20/153/152, 1978).

Další úsek výstupu po hřebeni je velmi exponovaný a jeho zajišťování probíhá při nasazení tří družstev. „*Dvaceti až padesátimetrové věže se nedají obejít z levé ani z pravé strany. Maximální expozice do více jak dvoukilometrového prázdna pod námi a zvětralá skála nás nutí k vydání všech fyzických a psychických sil.*“ (Kulhavý, 1978). Čtveřici Horka, Kulhavý, Srovnal, Šmída se dne 21. června ještě podaří vystoupit na nezaměřenou kótu před hlavním vrcholem, mezitím však došlo k pronikavému zhoršení počasí. Špatná předpověď, ubývající fyzické síly a časová tíseň nutí nakonec skupinu k rozhodnutí vzdát se hlavního vrcholu. (NM-ATVaS, 20/153/152, 1978).

Cesta zpět

V následujících dnech probíhá likvidace základního tábora a mezi 1. a 6. červnem zpáteční pochod do Reni. Při návratu dochází k vážnějším zraněním, způsobeným pádem kamenných lavin. Dva horolezci mají zlámaná žebra a mnohé drobnější rány. Navzdory zraněním a komplikacím z toho plynoucím se jim daří pomalu postupovat dále. Následuje přesun do Chamoli a po tří denním přebalování zavazadel se výprava 13. června 1978 vydává na nebezpečnou zpáteční cestu.

Monzun se projevuje v plné síle. Vydatné deště posledních dnů v oblasti horního toku řeky Gangy způsobily její velké rozvodnění. Ničivé záplavy toho roku měly katastrofální následky. Bylo zatopeno dvanáct milionů hektarů obdělávané půdy a zničeno sedm set tisíc domů. Povodeň postihla třicet osm milionů obyvatel. Výprava se z 8. 7. na 9. 7. 1978 ocitá uprostřed této živelné katastrofy (Horka, 1989).

Za prudkého lijáku projíždí výprava zákruty frekventované úzké horské silnice ve strmém úbočí skal. Každou chvíli zastavují kvůli jazykům lavin z bahna a suti, místy odvalují kamení i větší balvany spadlé přímo do vozovky. Na

několika místech se úplně zborčila část silnice, probíhají zde provizorní opravy.

Leoš Horka (1989) napínavě líčí události tehdejší pekelné noci ve své knize:

„Cestou do hor jsme viděli divokou, nezkrocenou řeku, ale to, co nyní vše pod námi je nezdolný řvoucí živel, který smete vše, co se mu postaví do cesty. V širokých, klidnějších zátočinách vidíme plavat mnoho trámů a prken, pravděpodobně součástí stržených obydlí. Nezřídka krouží ve vodních vírech i nafouklý dobytek. Husté provazce vody bičují přední sklo auta a viditelnost je velmi špatná. Největší hrůzu máme z vyhýbání na úzké cestě (...) Ještě jsme museli překonat několik dalších závalů a odstranit několik balvanů (...) Jedeme celou noc, nervy napjaty až k prasknutí. Později jsem napsal do deníku, že největší strach, jaký jsem kdy prožil, byl na této cestě tam i zpět.“

Po dni a noci hrůzyplné cesty se dostává výprava do bezpečí. V Dillí je zapotřebí vyřídit povolení pro cestu zpět a opravit prasklé příčníky nápravy vozidla. Během týdne v Dillí je čas i na poznávání kulturních zajímavostí města (Červená pevnost, Tádž Mahál v nedaleké Ágře). Další nešťastná událost však na sebe nenechává dlouho čekat. Petr Gříbek utrpí zranění při dopravní nehodě v motorové rikši (indickém taxíku). S komplikovanou zlomeninou pánve opouští výpravu v Kábulu, odkud je letecky přepraven do Prahy. Zbytek výpravy ještě užívá cestování, v Turecku navštíví překrásné Pamukkale antické Hierapolis, Tróju a 10. srpna přijíždí zpět do ČSSR (Horka, 1989).

7.6.2 Expedice Nandá Déví 1981

Dobrodružství první výpravy a neúspěch v podobě nedostoupeného hlavního vrcholu hory zavdalo impuls k vypravení druhé vítkovické expedice, sestavené ze špičkových horolezců. Cílem je opět Nandá Déví, tentokrát však prvovýstupem severovýchodní stěnou. Po třech letech příprav a menším odkladu se expedice vydává na cestu tentokrát až v období po monzunu.

Účastníci výpravy z minulé expedice: Milan Martaus (vedoucí), Vlastimil Šmída, Vladimír Starčala, Jan Charousek (lékař výpravy), Kamil Karafa, Otakar Srovnal.

Noví účastníci: Bohumil Kadlčík, Bohuslav Mrozek, Ludvík Paleček, Leopold Sulovský, Dalibor Trpík, Josef Rakoncaj (český reprezentant, jediný „ne-oddílový“ účastník, do výpravy se nominoval výměnou za Kulhavého) (Horka, 1989).

Cesta tam

Pro nepokoje na východě nebylo možné cestovat po souši, třináctičlenná oddílová výprava byla tentokrát vypravena letecky do Bombaje a odtud vlakem do Dillí. Zavazadla putuji zapůjčenou Avíí do Polska a poté z Gdaňsku československou nákladní lodí „Orlík“ do Bombaje. Z Bombaje putuje část členů přes Dillí a dále do hor do Džóšimatu Avíí a část autobusy. Cesta vedoucí oblastí horního toku Gangy je po velkých deštích opět velmi poškozena sesuvy půdy, skupině se však daří obávanou trasou projet bez úhony. Z pohraničního města Džóšimat vede sedmidenní trek do základního tábora, který je tentokrát situován přímo pod výstupovou stěnou. Základní tábor se nachází ve výšce 4700 m n. m., den cesty od místa bývalého základního tábora u jezera Haaj Kund (Horka, 1989).

Obrázek č. 31: Účastníci expedice Nanda Devi 1981, zleva: Karafa, Rakoncaj, Paleček, Kadlčík, Sing, Srovnal, Charousek, Sulovský, Horka. Sedící zleva: Narain, Martaus, Trpík, Mrozek, Šmída.

Výstup na Nandá Díví (7816 m n. m.)

Popis výstupové trasy: Byla zvolena cesta přes ledovec Uttari, který je zakončen kolmou trojúhelníkovou stěnou. Výstup pokračuje zubatým hřebenem pilíře

sestavajícího z věží a věžiček. Pod vrcholovou kupolí se nachází extrémní lezecký problém, několik set metrů vysoký skalní val ve výšce nad 7200 metrů (viz obrázek č.32.).

Obrázek č. 32: Výstupová trasa Severním pilířem. Foto: archiv Ludvík Paleček.

Samotný výstup je zahájen 1. srpna a probíhá expedičním způsobem. Horolezci jsou rozděleni do tří skupin a postupně zajišťují terén fixními lany a na trase s 3000 m převýšením budují čtyři výškové tábory.

Tábor č. 1 (5500 m n. m.) Cesta vede lezeckým terénem 3. až 5. stupněm obtížnosti.

Tábor č. 2 „Orlí hnízdo“ Podle polohy stanu připevněného skobami ke skále, částečně ve vzduchu (viz obrázek 33). Přístupová cesta vede přes Žlutou věž (asi 10 lanových délek lezení 5. st obt., viz příloha 6, obr. 4).

Tábor č. 3 (6600 m n. m.) Obrázek č. 35. Přístup převislou stěnou, úzkým hřebínkem (viz příloha 6, obr. 5) a druhou Žlutou věží na mohutný hřeben pokrytý sněhovými útvary (viz obrázek č. 34).

Tábor č. 4 (7200 m n. m.) Poslední výškový tábor před útokem na vrchol. Nachází se pod několika set metrovou stěnou (opět obtížné lezení, 5.st obt.).

Obrázek č. 33. Kamil Karafa ve 2. Výškovém táboře. Foto: Archiv L. Paleček

Výstup na vrchol je extrémně náročný, zahrnuje i noc v záhrabu v „zóně smrti“²¹. Samotný výstup popisuje Horka v rozhovoru z 28. října 1981 pro týdeník Jiskra:

„Vyrázili jsme ze čtvrtého tábora (Horka, Paleček, Karafa), který byl ve výšce 7200 metrů. Tady nás čekalo několik stovek metrů téměř kolmé, místy převislé stěny. Teprve pozdě odpoledne jsme se dostali na sněhové pole. Nezbylo než tady v záhrabu přečkat noc. Druhý den ráno (16. 9. 1981) se za námi vydali Kadlčík se Srovnalem. Po namáhavém výstupu jsme pak v šest hodin večer stanuli na vrcholu.“

Následuje třetí bivak nad hranicí 7000 metrů. Noční mrazy, dehydratace a působení nadmožské výšky však nezadrželo nikoho z horolezců v objetí hory a všech pět se vrací do základního tábora. Dne 19. září 1981 vystupují na vrchol ještě Leopold Sulovský s Jiřím Rakoncajem. Sedm z jedenácti možných adeptů na vrchol se tak dělí o prvovýstup na nejvyšší horu Indie.

Tak náročný výstup se však neobešel bez následků. Vlastimil Šmída, ještě pár dní před samotným „útokem“ na vrchol, spadl a utrpěl frakturu dvou žeber.

---

²¹ Zónou smrti se označuje oblast kolem 8000 m n. m., kde se spojují rizika extrémního počasí, nedostatku kyslíku, rychlého vyčerpání a dehydratace organismu a další.

Horka má vážné omrzliny na nohou i rukou, po sestupu provázené vysokými horečkami. Cestou zpět se tedy část výpravy vydává do nedalekého indického vojenského tábora, odkud jsou Horka a Šmída transportováni vrtulníkem.

V Džošímatu jsou horolezci velmi oslavováni. Došlo zde i k zajímavému setkání s českým dobrodruhem Tomášem Grosem, který se rozhodl přezimovat v místě jejich základního tábora „jako medvěd v brlohu“. Horolezci mu pro tento účel zanechali stanové dílce a lepenkové krabice, ze kterých si zbudoval obydlí pro následujících pět měsíců. Po půl roce přišel do Ostravy na adresu oddílu dopis, ve kterém jim Gros oznamuje, že jeho záměr se mu podařil uskutečnit.

Expedice se přesouvá do Dillí, kde probíhá tisková konference. O úspěchu Čechoslováků se píše v hlavních indických denících. Jejich výkon je zvláště ceněn pro skutečnost, že tak obtížnou cestou vystoupilo hned sedm účastníků expedice. Do výstupu ostravských lezců byla Nandá Déví zdolána pouze sedmkrát a vždy to bylo z přístupnější i horolezecky méně náročné jižní strany.

Část výpravy se do ČSSR vrací letecky. Pro některé však dobrodružství nekončí. Šmídovi se podařilo zajistit povolení k průjezdu Íránem, a tak pět členů expedice cestuje domů na čtyřech kolech, jako jejich předchůdci roku 1978 (Horka, 1989).

Obrázek č. 34: Nandá Déví, na fotografii L. Sulovský. Foto: Josef Rakoncaj.

Obrázek č. 35: Třetí výškový tábor. Foto: archiv L. Paleček.

7.7 Špicberky 1987

V roce 1987 proběhla ostravská horolezecká expedice na souostroví Špicberky. O jejím průběhu bude pojednáno na základě několika archivních materiálů a rozhovoru s účastníkem expedice Jiřím Romanovským. Ten také poskytl oficiální zprávu o průběhu výpravy, seznam výstupů s popisem výstupových cest, korespondenci s účastníkem předešlé výpravy na Špicberky, Jozefem Palástym, a novinové výsřižky ostravského večerníku a týdeníku Jiskra o průběhu expedice.

Výprava na exotické souostroví v severním ledovém oceánu, vzdáleném asi 1000 km od severního pólu trvala celkem dva měsíce, během polárního léta od srpna do října r. 1987. Cílem horolezeckého působení výpravy bylo nejvyšší pohoří západního Špicberku – Atomfjelle. Jedná se panenskou oblast, s řadou nedostoupených vrcholů. Výšky stěn se zde pohybují okolo 500 až 1100 m. Výstupy jsou převážně ledovcového charakteru, srovnatelné s alpským zimním lezením. Nejvyšším štítem pohoří je Perrier Topen (1717 m n.m.) Letní teploty se zde pohybují od 10°C do -25°C. Před příchodem ostravské expedice zde v posledních letech působily dvě horolezecké výpravy z Maďarska a z Polska.

Výpravy „Svalbard 87“ se zúčastnilo celkem 14 horolezců ze čtyř ostravských oddílů. Za TJ Vítkovice to byli Josef Lukáš (vedoucí výpravy), Milan Cuberek, Jiří Romanovský, Čestmír Matěj, Pavel Šedivý, Milan Šumšala, Petr Kapustka a Lubomír Ott. Z Metasportu – Leoš Horka, Ludovít Záhoranský a Petr Gříbek. Za TJ Baník Ostrava OKD Vladimír Boháč a ze Startu Ostrava Svatopluk Lenart a Stanislav Jelen (viz obrázek č. 36).

Doprava

Doprava členů výpravy probíhá ve dvou etapách. První, čtyřčlenná skupina, jejímž úkolem je přepravit 1,5 tuny materiálu, vyráží již 17. 8. vlakem do Moskvy a odtud do přístavu Murmansk, dále nákladní lodí Konstantinovka přes Barentsovo a Grónské moře do špicebského Longyerbyenu (příloha 7, obrázek č.1). Zde se setkávají se zbytkem výpravy, která cestuje letecky, linkou Moskva – Murmansk – Longyerbyen. Následuje přesun lodí do hornického městečka Barenburg. Pobyt výpravy na ostrově zajišťoval trust Arktikugol, ruská státní

společnost pro těžbu černého uhlí. Z Barenburku se výprava přesouvá ledoborcem až do míst svého působiště, pohoří Atomfjelle.

Základní tábor se nachází asi 1,5 km od pobřeží 125 km dlouhého Weidefjordu, pod ledovcem Trygvebreen (viz příloha 7 ,obrázek č. 2) . V místě tábora, ležícího daleko od civilizace, se nacházela pouze jedna lovecká chatka, kde již několik let žil norský lovec se čtyřmi psy, kterého členové výpravy během pobytu několikrát navštívili. Odtud členové výpravy podnikají několikadenní túry, charakteristické dlouhými, až dvacetikilometrovými skialpinistickými nástupy. Lezení probíhá za polárního dne, za poměrně pěkného počasí (viz přílohy 7, obr.č.5). Během 30ti denního pobytu v horách bylo vykonáno celkem 30 výstupů, z toho 26 prvovýstupů na 14 vrcholů. Byly učiněny i tři prvosjezdy. Jeden z nich i z nejvyšší hory Perrier Topen. Horolezecké výstupy trvaly od tří do osmi hodin lezeckého času. Byly vylezeny cesty III. Až V+. stupně obtížnosti, sklon ledu do 80°. Výstupy probíhaly ve dvou až tříčlenných skupinách lehkým, alpským stylem na celkem 14 vrcholů:

1. Ruthefordfjellet (1340 m n. m.) prvovýstup
2. Perrier Toppen (1717 m n. m.) 4 výstupy z toho 2 prvovýstupy
3. Tannkrona (1333 m n. m.) prvovýstup
4. Pallastfjellet (1550 m n.m.) 2 výstupy z toho 1 prvovýstup
5. Ceresfjellet (1658 m n. m) celkem 5 prvovýstupů (viz obrázek č. 37)
6. Chadwickryggen (1638 m n.m.) 2 prvovýstupy
7. Thompsonryggen (1347 m n.m.) prvovýstup
8. Bohrryggen (1332 m n.m.) 4 prvovýstupy
9. Einsteinfjellet (1376 m n. m.) 3 prvovýstupy + 2 výstupy
10. Westbyfjellet (1584 m n. m.) prvovýstup
11. Jelstrupfjellet (1636 m n.m.) prvovýstup
12. Lemstromfjellet (1300 m n.m.) prvovýstup
13. Snokuppelen (1531 m n. m.) 2 prvovýstupy
14. Grossfjell (1200 m n. m.) prvovýstup

Po měsíci horolezecké činnosti se výprava přesouvá vrtulníkem do ruské hornické osady Pyramiden, kde se při několikadenním čekání na loď do Murmansku seznamují se Špicberskými doly a specifickým způsobem života zdejších ruských a ukrajinských horníků.

Obrázek č. 36: Účastníci expedice Špicberky1987: zleva – horní řada: Romanovský, Cuberek, Lenart, Kapustka, Boháč, Záhorský, Šumšala, Šedivý. Dolní řada: Lukáš, Jelen, Horka, Ott, Gříbek, Matěj. Foto: archiv Jiří Romanovský.

Obrázek č. 37: J. Romanovský a L. Horka. První lidé na Vrcholu Ceresfjellet. Foto: archiv Jiří Romanovský.

7.8 Diskuze

Uplynula dvě desetiletí oddílového života na pozadí nelehké doby dějin českého a slovenského národa, v období tzv. normalizace. Termín pojmenovává dvacetileté období represe obyvatel, po násilném potlačení Pražského jara, roku 1968. Tehdy dochází k okupaci Československa armádami Varšavské smlouvy. Přítomnost vojsk z SSSR na našem území trvá až do sametové revoluce. Pro občany to znamená období útisku, projevující se zpočátku obnovením cenzury, čistkami v komunistické straně, hromadném propouštění ze zaměstnání a rušením mnoha zájmových a politických sdružení. V průběhu let dochází k postupnému upadání sociokulturního života a ke zhoršování ekonomických i ekologických (zejména na Ostravsku) podmínek (Němec & Barek, 2016).

7.8.1 Důsledky organizace horolezectví v socialismu

Podíváme-li se zblízka na oddílový život sportovních a kulturních spolků, nalezneme společný jmenovatel. Členství v oddílech znamenalo únik od politické situace a pocit vnitřní svobody. Jedním z prostředků upevňování totalitní moci je snaha o maximální organizovanost volného času občanů, do státem zřízených spolků. Cílem těchto snah je kontrola soukromé činnosti občanů a tím pádem eliminace protistátní činnosti. Horolezecký oddíl byl pro své fungování nucen k určité loajalitě vůči režimu prostřednictvím zpráv z expedic, neplacených brigád, účastí na spartakiádách apod.

Dalším specifikem bylo, že na skály a hory se jezdilo organizovaně a soukromé zájezdy nebyly obecně vedením oddílu podporovány. Tato organizovanost horolezeckých aktivit však v konečném důsledku působila spíše opačně. Díky společné činnosti vznikala mezi horolezci velmi pevná přátelství a soudržnost horolezecké party byla již od samotných počátků oddílu obrovská. (Proto také tolik dalších lidí chtělo k této partě patřit a oddíl se stále rozrůstal.) Mezi jednotlivými členy panovala vzájemná důvěra. „*Na skalách nikdo neřešil, kdo je a kdo není komunista. Zpívaly se Krylovy protest songy, na srazech u táboráku jsme nadávali na režim. Nikdo neměl strach se svobodně vyjadřovat, byl to náš svět, ve kterém jsme byli svobodní.*“ (Marek, osobní rozhovor, November

29, 2016). V oddíle byli členové různých osudů a politických názorů a také lidé vlivní, schopní prosadit výjezdy na Západ. Nikdy však nedošlo k tomu, že by zde někdo z řad oddílových horolezců využil svůj vliv k perzekuci druhých a porušil tak prostředí vzájemné důvěry.

7.8.2 Motivace horolezců k výkonům v době normalizace

Z dnešního pohledu by se mohlo zdát, že politický útlak v době normalizace lidí nejen stmeloval, ale také v nich vzbuzoval potřebu úniku od šedi života v nesvobodné zemi a podněcoval v nich větší motivaci a touhu k výkonům. Je nevyvratitelné, že horolezectví bylo životním stylem. Lezci trávili v horách a na skalách maximum času. Starší členové vzpomínají na 70. a 80. léta jako na vrchol své lezecké kariéry. Byl to ale útek od útlaku a nesvobody, nebo seberealizace, bez ohledu na dobu a sociokulturní prostředí, ze kterého horolezci pocházeli?

Ostravský oddíl proslul zejména svým působením ve velehorách, kde horolezci podávali špičkové výkony, daleko za hranicí bezpečného počínání. Je nasnadě položit si otázku, jakých výkonů by dosahovali, nebýt života v režimu, který vzbuzoval v lidech frustraci a touhu po svobodě. Byla motivace dosahovat horských vrcholů větší, když dostat se vůbec pod vysněnou horu znamenalo několikaleté obtížné přípravy a boj se státní byrokracií s nejistým výsledkem?

Analogií tohoto problému by mohl být nedávný případ konfrontace západního pohledu jednoho francouzského spisovatele na dějiny polského horolezectví, jejichž vývoj se odehrával v podobných podmínkách a má s českým horolezectvím mnoho společného. Překlad článku Jozefa Nyky (2016), z polského webu: „*wspianie.pl*“ na stránkách „*pohora.cz*“ uvádí, že autor v kapitolách své připravované knihy, které se zabývají polským horolezectvím uvedl, že: „...*zlatá éra polského, především himalájského horolezectví a tehdejší odvážné výkony polských horolezců, byly motivovány potřebou utéct od režimu a všudypřítomné bídy...*“ Autor připravované knihy zaslal texty k posouzení a kontrole věhlasnému polskému horolezci a publicistovi Jozefu Nykovi (*1924). Jeho reakce byla velmi rozhořčená. S tímto pohledem se zásadně neztotožňuje a úspěch polských horolezců vidí v prosté a upřímné vášni pro horolezectví a také

prostě proto, že „*hory jsou*“. Jako pádný argument dokládá fakt, že autorem byly zcela opomenuty světově významné výstupy v Andách a Himalájích z 20. a 30 let, tedy „...*více než 10 let předtím, než do Polska dorazil socialismus.*“ (Haráč, 2016).

Na výše uvedeném příkladu je názorně prezentováno, jak je důležité orientovat se v historii zkoumaného tématu v co největší šíři. Neznalost souvislostí, nedostatek zdrojů či chybějící kritické posouzení faktů může způsobit, že autor během historického bádání začne spojovat jevy, které spolu nesouvisí a vytvářet tak „konstruovanou realitu“, kdy historická pravda je překrývána vrstvami různých interpretací skutečnosti od různých historiků (Hendl, 1997).

Odpovědi hledíme v minulosti. České organizované horolezectví má letos již 120 let, po něž trvá jedinečné pouto lidí a hor, bez ohledu na státní zřízení a společenské podmínky. Ať již byla doba a její omezení jakákoliv, horolezci vždy toužili zlézat hory, být spjatí horami. Slovy Otakara Šlofara (zápis z oddílové kroniky, 1959): „*Vidíme v našem sportu lásku k horám, odvahu, naprosté kamarádství, skromnost a fyzickou a duševní vyrovnanost.*“

Nahlédneme-li do historie světového horolezectví, vyjeví se nám, že motivace podávat v horách odvážné výkony na hranici lidských možností byla vlastní všem horolezcům, kteří se do ní nějakou měrou vepsali. Bohužel některým se tato touha stala osudnou. Zda neštěstí v horách způsobují častěji nepředvídatelné okolnosti či přílišná ctižádost jednotlivce je filosofická otázka, kterou nelze jednoznačně zodpovědět. Z historie však víme, že touha a risk k horolezectví neodmyslitelně patřili už od jeho počátků a stále se posouvající hranice výkonů v tomto sportu a stále přicházející zprávy o tragických úmrtích lidí v horách, jsou drsným důkazem jejich nadčasovosti.

Opomíjenou, leč nejdůležitější vlastností horolezcům nevyhnutelně vlastní, je pokora. Doufejme, že v budoucnu bude více skromných horolezců a méně ctižádostivých, končících své osudy v objetí hory a v slzách přátel a rodin. Tato práce si klade za cíl nejen poskytnout výčet heroických výkonů vítkovických horolezců, ale také vyzdvihnout pravou podstatu horolezectví, přiblížením oddílového života lidí žijících horami. Být horolezcem neznamenalo být hrdinou,

ale být v horách, lézt a radosti i úskalí toho všeho sdílet se spolulezcem a večer v chatě či v táboře s dalšími přáteli.

Zatímco v naší historii propaganda těžila z tzv. „útočení na vrcholy a dobývání vrcholů“ dnešní publicita není o mnoho dále. Mnohdy se setkáváme s omezováním se na vnímání horolezectví jako „adrenalinového sportu“. Senzace má vždy přednost před opravdovým hrdinstvím a málokdy se v hlavním tisku dočteme o neúspěšné expedici či nevyλεzené cestě. Mezi horolezci byl vždy kladen důraz především na zdravý rozum a schopnost odhadnout své možnosti. „Umění“ se v případě ohrožení života ze stěny vrátit, vždy bylo a je komunitou lezců velmi ceněno.

V konkrétním případě expedice Nandá Déví 1981 byli horolezci pod tlakem mnoha okolností. Po zdlouhavých, roky trvajících náročných přípravách, kdy konečně stanuli pod horou, jim tanulo na mysli: „...*Neúspěch si tentokrát nemůžeme dovolit. Nebylo snadné tuto expedici prosadit, pomáhalo nám mnoho lidí a ti nám věří. Neobstáli bychom nakonec ani sami před sebou.*“ (Horka, 1989). Dnes se již nedozvíme, jestli autor tyto řádky myslel vážně, nebo jen chtěl svému dílu dodat trochu románového napětí. Tato expedice byla i přes její dramatický konec naštěstí úspěšná. To samé bohužel nelze říci o další himalájské výpravě na Tilicho Peak z roku 1988, kde tento oddílový tahoun a skvělý horolezec za touhu po dalším vysněném vrcholu zaplatil životem.

7.8.3 Cestování

Zprávy o výkonech Československých horolezců sloužily dobře komunistické propagandě, a tak byla jejich činnost vládou podporována. Někteří šťastlivci tak mohli podnikat výpravy do zahraničí, nebo se účastnit mezinárodních srazů. Získávali tím také kontakty s cizinou a skutečné informace o životě za železnou oponou. Problémem však bylo financování takových výprav. Pro mnohé zůstávaly Alpy či Himaláje jen „*nedozírným snem*“ (Volný, 1968), pro jiné zase snahu o výdělek mimo vlastní zaměstnání - „*hodiny v laně s natěračskou štětkou*“ (Horka, 1989). Načerno dělané výškové práce byly častým způsobem, jak vydělat na vytoužené zájezdy.

První expedicí na Nandá Déví z roku 1978 je v práci věnován větší prostor hned ze dvou důvodů. Prvním je její význam v regionální historii horolezectví a druhým možnost podrobně ilustrovat dobovou expedici, díky čemuž si můžeme uvědomit její odlišnost od dnešních „rychlovýprav“. Himalájská expedice obecně nebyla na konci 70. let ničím výjimečným, tehdy proběhlo mnoho podobných expedic vypravených z bývalého ČSSR. Je však třeba podívat se občas i více „do hloubky“, aby se význam tehdejší výpravy nevytratil v záplavě jmen, dat a strohých údajů. Jádrem všeho snažení expedice bylo primárně dosažení sedmitisícového vrcholu, zároveň však touha dostat se za ostnatý drát a poznat život i krajinu jiných zemí. Vycestovat z Československa byla příležitost získat na čas pocit svobody a utvářet si nadhled nad politickou situací v době u nás vládající diktatury.

7.8.4 Technické versus volné lezení v 70. a 80. letech

V 70. letech vzniká mnoho technických prvovýstupů, které jsou později přelézány čistě. Je to doba, kdy se společnost lezců dělí na dva tábory, inklinující k technickému lezení či k volnému lezení. Vývoj sportu zejména na Západě postupně inklinoval k volnému lezení a „očištění“ od přebytečného materiálu, čímž se posouvaly hranice možností i schopností lezců, a technické lezení se oddělilo od volného lezení na samostatnou lezeckou disciplínu s jasnými pravidly a specifikacemi. V té době vzniká ještě třetí, kriticky zabarvený pojem „technologické lezení“, který pojmenovává problém nadměrného používání umělých pomůcek (a tím se vymezuje vůči technickému lezení). Přiměřené užívání postupu pomocí umělých pomůcek je dodnes samostatnou plnohodnotnou horolezeckou disciplínou s propracovanou metodikou a vlastní klasifikací obtížnosti. Užívá se zejména ve velkých stěnách, kde není možno přelézt úsek vlastními silami (Dieška 1984).

V horolezecké metodice oddílu Vítkovic bylo přelézání obtížných míst pomocí technických pomůcek běžnou praxí. Bylo to dáno zaměřením na lezení v Tatrách, kde byla většina prvovýstupů z těchto let (spadajících do éry *dirrettissimi*) lezena kombinací volného a technického lezení (Dieška, 1984). Autory některých těchto prvovýstupů jsou i ostravští horolezci, členové čs.

reprezentace Josef Kulhavý a Jiří Romanovský (výstupy 5. a 6. st. obt. a technickými úseky A2 – A3).

Vzhledem k izolaci Čechoslováků i Poláků od západního vývoje lezení k nám myšlenky volného lezení a s nimi spojené tendence přelézat tyto úseky čistě dostaly až v 80. letech. Zde se otevírá prostor pro mladší generaci, která v době normalizace tvořila oddílový dorost a svým působením dosahuje výkonů v podobě čistého přelézání „hákováček“ a zlézání velehor alpským stylem po roce 1989. S příchodem sportovního lezení ze Západu, je otázka technického a volného lezení v oddíle často diskutovaným tématem. Kde je ona hranice vhodnosti použití způsobu „hákování“ a kde jsme schopni vystačit s vlastními silami záleží již na osobním přístupu každého lezce.

Mnoho klasických cest bylo opakováno „čistě“ až mnoho let po technickém prvovýstupu, u některých to pro vysokou obtížnost není prakticky možné. Ale i nemožné v očích jedněch může být postupem času druhými překonáno. Příkladem nám budiž Japonská direttissima (VI, A3), roku 1976, přelezena v zimě vítkovickými horolezci. Na své první volné opakování (v létě) čekala až do roku 2009, kdy byla přelezena čistě, stylem RP, dvojicí Robertem Jasperem a Rogerem Schälím. Tito dva švýcarští horolezci ji ohodnotili klasifikací 10-/8a. Přelezli i legendární 200 metrový dlouhý úsek „Rote Fluh“, nejtěžší část oblezli vlastní variantou, nazvanou „Harakiri“ (Stolárik, 2009). Martin Novák (2003) o Rote Fluh píše: *„Opravdu, tato část stěny se dala vylézt pouze po nýtech, jinak to nešlo. Nevím, jestli se vůbec někdo pokoušel o její čisté přezení, jedná se totiž o tektonické zrcadlo. Není tam vůbec nic – hladká stěna a Japonci to po ní valili po nýtech, které jsme používali i my.“*

8 Vítkovický oddíl po roce 1989

8.1 Politické a strukturální změny

Roku 1989 přichází velký zvrat, nastává sametová revoluce. Hrouť se Východní blok a s ním i komunistický režim v naší zemi. Národ, kterému 40 let vládla jedna strana, se najednou stává pluralitní společností s demokratickým státním zřízením. Vzniká společnost založená na soukromém vlastnictví a svobodném podnikání (Němec & Barek, 2016). Změny ve společnosti výrazně ovlivnily i svět sportu. Český svaz tělesné výchovy, který je do té doby jedinou zastřešující sportovní organizací, prochází po roce 1989 mnoha změnami.

Postupně dochází k obnovování některých organizací, které byly zakázány po únoru 1948. Patří mezi ně např. Junák-skaut, YMCA, YWCA, Orel, Svaz dělnických tělovýchovných jednot Československa (SDTJ), Československá obec sokolská (ČSOS), Klub československých turistů (KČT) a další (Grexa & Strachová, 2011). Pod hlavičkou ČSTV vzniká roku 1990 Český horolezecký svaz (ČHS), na Slovensku SHS, spolky sdružující československé horolezecké oddíly. Vítkovický oddíl je členem ČHS a zároveň součástí Sdružení sportovních klubů Vítkovice (SSK Vítkovice), které vzniklo po zrušení tělovýchovné jednoty. SSK Vítkovice je nepolitickým sdružením pro organizování, řízení a zajišťování činnosti v oblasti tělovýchovy a sportu při ČSTV (<http://www.ssk-vitkovice.cz>).

8.2 Cestovatelský boom po roce 1989

Změny po revoluci v roce 1989 byly pro oddíl velmi zásadní. Principy, na kterých organizace oddílového života fungovala, najednou ztrácí svůj význam. V prvních letech po pádu komunismu se horolezecká parta úplně rozpadá. Otevření hranic a svoboda podnikání nabízí pro vzdělané lidi, kterými horolezci bezpochyby jsou, spoustu příležitostí k seberealizaci. Mnoho lidí z oddílu začíná podnikat a pro pracovní vytížení už na lezení nezbývá prostor. Některé členy oddílu zase úplně pohltí cestování. Najednou je možné jet kamkoliv individuálně,

a tak se vytváří nové skupinky lidí, kteří společně tráví volný čas. Mezi lidmi vznikají sociální rozdíly, což také nepřispívá soudržnosti oddílové party. Další novinkou byla možnost pořídít si konečně kvalitní lezecké vybavení a vydat se na menší skály či vysoké hory dle vlastního zájmu (Radovan Marek, osobní rozhovor, October 1, 2016).

8.3 Oddílová činnost pokračuje

Navzdory všem společenským i strukturálním změnám oddíl dále funguje a po opadnutí „cestovní horečky“ a porevolučního nadšení se členové oddílu opět potkávají a dále společně plánují různé horolezecké výpravy. V Ostravě vzniká v té době největší umělá horolezecká stěna, na jejímž vzniku se podílejí i členové oddílu. Nová možnost tréninku v hale se projevuje i na vzestupu výkonnosti lezců. Předsedou oddílu je od roku 1987 až do současnosti Ludvík Paleček. Na výjezdech do Západních Alp, Dolomitů a Julských Alp bylo vylezeno mnoho kvalitních výstupů. Nadále jsou organizovány expedice do různých velehorských oblastí světa – např. Irán, Tanzanie, Argentina, Chile, Aljaška, Nepál (Volný, 2013).

8.4 Himalájské expedice Leopolda Sulovského

Mezi nejlepší horolezce Moravskoslezského kraje v devadesátých letech patřil Leopold Sulovský, který ještě jako člen oddílu Vítkovice stanul roku 1991 jako první Čech na Everestu. Tehdy byl členem italské expedice. Vrcholu nejvyšší hory světa dosáhl prvovýstupem, kuloárem Norton v severní stěně (Krzywon, 2003).

Šiša Pangma

Roku 1994 byla pod jeho vedením vypravena oddílová expedice na Šiša Pangmu. Expedice však byla předčasně ukončena tragickou událostí. Při druhé aklimatizaci zahynul v lavině jeden z členů expedice, Zdeněk Šlachta. V dalších letech organizuje Leopold Sulovský několik dalších expedic, kterých se účastní někteří členové oddílu (Volný, 2013).

Pumori, Ama Dablam, Island Peak

V dubnu 1996 probíhá jedinečná Himalájská EXPEDICE „C.A.B.C.“ Leopolda Sulovského na tři himalájské vrcholy: Pumo Ri (7145 m n. m.), Island Peak (6173 m n. m.) a Ama Dablam (6820 m n. m.)(viz obrázek 39). Účastníky výpravy jsou Leopold Sulovský, Zdeněk Michalec, Ludvík Paleček, Jiří Romanovský, Štefan Danko a Jiří Kubec.

Výprava probíhá lehkým, alpským stylem. Horolezci táboří ubytováni v horské vesnici Thyangboche (3935 m n. m.), odkud postupně vyráží na jednotlivé vrcholy. Sulovský s Michalcem stanuli 26. dubna 1996 na aklimatizačním vrcholu Island Peak.

Druhým cílem je zamýšlený prvovýstup na Ama Dablam (viz obrázek č. 29) jeho strmou jižní stěnou. Později se však ukázalo, že vytyčená trasa již byla prostoupena ruskými horolezci dva roky před nimi. Sulovský s Michalcem překonávají extrémně obtížnou jižní stěnu 80° ledem ve výškách nad 6000 m n. m. a 3. května dvojice pokračuje hřebenem pod vrcholovou hlavu. Tady, asi 200 m pod vrcholem, vzdávají svůj pokus kvůli dvěma nebezpečným serakům, které není možno obejít bez velkého rizika. Romanovský a Paleček dosáhli vrcholu Ama Dablam normální výstupovou trasou (horolezecký deník, Romanovský).

Hlavním cílem celé expedice je Pumori. Sulovský s Michalcem 16. května 1996 dosáhli jejího vrcholu prvovýstupem, s úseky tvořenými celkem asi 150 metrů čistého kolmého ledu. Jedná se o mimořádně náročný prvovýstup alpským stylem v himalájských podmínkách. Druhá skupina - Paleček, Romanovský, Danko, Kubec - vystoupila na vrchol Pumori 4. a 5. května normální cestou (viz. obr. 38), v době pokusu Michalce se Sulovským o Ama Dablam (Krzywón, 2003), (NM-ASaTV,20/153/n.výstřižky, 1996).

Obrázek č. 38: L. Paleček, cestou na Pumori. Foto: archiv Jiří Romanovský.

Obrázek č. 39: Ama Dablam. Foto autorka.

K2 (Čhogori)

V roce 2005 a 2007 proběhly dvě Sulovského expedice na K2 (8611 m n. m.) v pohoří Karakoram. Druhá, devítičlenná výprava byla úspěšná. Z oddílových členů se akce zúčastnili Radovan Marek, Milan Sedláček a Radim Slíva. Libor Uher stanul 20. července 2007 na jejím vrcholu. Uher stoupal na samotný vrchol

ještě společně s Markem. Ten se však ve výšce zhruba 8300 metrů vrátil zpátky do čtvrtého výškového tábora, kde byl celou dobu šéf výpravy Sulovský. Po náročném sestupu za dramatických okolností slaví všichni úspěšný, historicky druhý výstup Čecha na K2 po 40 letech (jeho předchůdcem byl Josef Rakoncaj). V rámci expedice vystoupili tři členové (Hrubý, Slíva, Lupták) na Broad Peak (8051 m n. m.) (Sajbot, 2007).

Cho Oyu

Roku 2009 proběhla malá pěti členná expedice na Cho Oyu (8201 m n. m.), viz obrázek č. 40. Plánovaný byl prvovýstup, ze kterého však museli Radovan Marek a Kamil Bortel ve výšce 7400 m n. m. pro padající prachové laviny ustoupit. Dobře aklimatizovaní horolezci zdolali následně vrchol alpským stylem, normální výstupovou trasou (Lukáš, 2009).

Obrázek č. 40: Bortel, Sulovský a Marek na vrcholu Cho Oyu, 2009. Archiv Radovan Marek

Lhotse

V letech 2010 a 2012 proběhly dvě expedice Leopolda Sulovského na čtvrtou nejvyšší horu světa Lhotse (8516 m n. m.) První expedice byla neúspěšná z důvodu nepříznivého počasí. Při druhé expedici vystoupili na vrchol nejdříve Radovan Marek a krátce po něm i Milan Sedláček, ten však za uskutečnění svého snu zaplatil životem. Zůstal sedět asi 200 metrů pod vrcholem (Marek, 2012).

9 Současnost oddílu

V současné době je hlavní náplní oddílu spíše společensko-sportovní činnost, než vrcholový sport. V oddíle je cca 50 členů ve věku od 18 do 75 let. Členové se snaží o pravidelné lezení na cvičných skalách v okolí Ostravy a během lezecké sezóny na vzdálenějších skalách v České republice i v zahraničí. Nejen mladí, ale i starší lezci si oblíbili sportovní cesty ve skalních oblastech celé Evropy. Mezi nejčastější cíle, spojované také s rekreací a cyklistikou, patří jihoevropské lokality Paklenica, Osp, Finale Ligure, Arco, Val di Mello, lezecké oblasti na ostrovech Calymnos, Kréta, Sardinie a mnoho dalších. Tvoří se menší skupinky, kde si lidé navzájem vyhovují, ať už věkem, výkonností, či zájmy. Iniciátory těchto výjezdů jsou Jarka Cuberková, Antonín Česka, Radovan Marek, Katka Lašková a Robin Bič. Zástupcem nejmladší generace je Jiří Romanovský, který patří ke špičce sportovních lezců.

V zimním období se část oddílových členů věnuje skialpinismu, který je sdružován pod ČHS. K neúspěšnějším se řadí Jirka a Klára Kočarovi, Pavel Vontor se svými cestami na Aljašku, Kamčatku, do Jižní Ameriky a do Alp.

Vhodným doplňkem lezení je pro mnohé horské kolo. Pod vedením dlouholetého předsedy Lud'ka Palečka probíhají každoročně závody okolo Lysé hory. Celý oddíl se pravidelně schází minimálně třikrát za rok na oddílových akcích. Při zahájení sezóny probíhá metodika jištění na Kružberku či Štramberku, kde se procvičují různé techniky potřebné k lezení (viz obrázek č. 41). O tuto metodickou práci se starají instruktoři ČHS Jiří Romanovský a Jarka Cuberková. Horolezeckou sezónu ukončuje „poslední slanění“ a výroční schůze.

Obrázek č. 41: Návěs jistění a vytahování spadlého horolezce, Štramberk 2003. foto: Antonín Češka.

Oproti minulosti je dnes v Ostravě široká možnost tréninku na umělých stěnách. Nachází se zde tři vnitřní lezecké stěny, tři venkovní stěny a tři boulderingová centra. Lezecká komunita je mimo oddíl Vítkovic sdružována v dalších třech ostravských horolezeckých oddílech: HO Alpa, HO Start a HO Bivak. Do Ostravy jezdí trénovat také horolezci z Opavy, Havířova, Orlové a Frýdku-Místku. Lidé se společnými zájmy tvoří komunitu lezců, která se vzájemně zná, a na mnoha akcích se po mnoho let setkávají lezci z různých oddílů. Například letošní (2016) „poslední slanění“ (slavnostní ukončení lezecké sezony) proběhne na Rabštejně společně s oddíly Alpa a Bivak.

Návrat na místo činu

Skupina aktivních členů HO Vítkovice se schází každý čtvrtek v rámci lezeckého tréninku na umělé lezecké stěně. Od roku 2015 probíhají tréninky v nově postaveném lezeckém centru Tendon Hlubina. Moderní lezecká stěna s dvacetimetrovým převisem je postavena v bývalé průmyslové hale těžních strojů, přímo v oblasti bývalých Vítkovických železáren²². Oddíl Vítkovice se tak symbolicky navrácí do míst, kde většina původních členů oddílu působila profesně. Zde také bude zrealizována výstava „Historie Horolezeckého oddílu Vítkovice“, jejíž námět spontánně vznikl v průběhu práce.

²² Areál bývalé fabriky poblíž centra Ostravy – Dolní oblast Vítkovic (DOV) je od roku 2002 Národní kulturní památkou. V posledních letech prochází velkou revitalizací a stává se významným ostravským kulturním centrem.

10 Diskuze

Následující řádky jsou věnovány stručnému srovnání dnešních forem lezení oproti horolezectví v systému tělovýchovy bývalého režimu. Text tematicky volně navazuje na diskuzi v předchozích kapitolách. V závěru kapitoly je představena podoba plánované výstavy o historii HO Vítkovice. Text závěrečné práce a materiály shromážděné během sběru dat budou sloužit jako podklad k její realizaci.

10.1 Bezpečnost horolezectví dnes a v minulém režimu

V posledních letech dochází v České republice k velké popularizaci horolezectví, ale mimo jiné i k rozšíření samotného provozování různých forem horolezectví širokými masami lidí různých zájmů. Díky komercionalizaci horolezectví vzniká mezi lidmi velký zájem si tento sport vyzkoušet. Dnešní systém usnadňuje těmto většinou nedostatečně informovaným lidem přístup k této specifické sportovní činnosti, což s sebou nese velká rizika.

V posledních letech vzniklo mnoho nových lezeckých center ve všech větších českých městech, kde jsou nabízeny kurzy lezení pro širokou veřejnost. Lezcem se najednou může stát kdokoli a za velmi krátkou dobu. Na umělé lezecké stěně není třeba žádného členství v oddílu, lezci stačí pouze podepsat souhlas s provozním řádem sportovního centra. Opatřit si členství v ČHS, a tím získat povolení k pohybu v horolezeckém terénu, je dnes již pouhou formalitou.

V povědomí veřejnosti začíná být horolezectví zdánlivě něčím dostupným a snadným pro každého. Nezbytnost dobrých znalostí, a hlavně praktických zkušeností z horolezecké metodiky, je velmi podceňována. O důsledcích komercionalizace lezení svědčí stále množící se případy pádů na umělých stěnách, ale i cvičných skalách (pro neznalost metodiky či neadekvátní vybavení lezců) (Frank, 2003).

V dobách minulého režimu výše zmíněná rizika téměř odpadala, neboť na skály a do horských lezeckých terénů se prakticky nikdo nezkušený nemohl

dostat. Umělé horolezecké stěny u nás zatím nebyly a sehnat vybavení na skály bez příslušnosti k některému oddílu bylo prakticky nemožné. V rámci oddílu noví, nezkušení členové, také neměli velkou šanci vystavit se riziku. Zde je třeba vyzdvihnout výhody bývalého socialistického systému tělovýchovné jednoty, který jednoduše nepodporoval individuální výjezdy na skály. Lidé jezdili na skály téměř výhradně organizovaně a lezecké výstupy probíhaly pod dohledem hierarchie vedoucích a metodických cvičitelů různých výkonnostních tříd. Zkušení horolezci tak museli věnovat svůj volný čas školení nových členů. Jejich horolezecké ambice musely ustoupit do pozadí před povinnostmi. Výměnou za to jim bylo alespoň finanční pokrytí výjezdu. „*Než někoho nechali lézt v Tatrách, musel dobře znát metodiku a mít i zkušenosti z cvičných skal. Dnes se například do tatranských skalních terénů může dostat každý, kdo si opatří členství v některém z oddílů ČHS.*“ (Radovan Marek, osobní rozhovor, October 1, 2016). Bývalý systém tělovýchovné jednoty svou organizovaností oproti dnešku výborně zajišťoval bezpečnost horolezectví.

10.2 Srovnání možností specializace v horolezeckých disciplínách

Dnešní podoba horolezectví v ČR je velmi různorodá. Lezení se třídí na různé specializace a disciplíny, kterým se věnují lidé na různých výkonnostních úrovních v oddílech, komerčně i individuálně. Oproti tomu socialistická organizovanost sdružovala všechny horolezce v oddílech a každý jedinec se musel do velké míry přizpůsobit stylu oddílu a podřídit se jeho vedení. Nedostatek informací a stagnace vývoje sportovního lezení oproti Západu eliminovala možnost se nějak výrazně specializovat na dnes již samostatné odvětví lezení, jako je bouldering nebo sportovní lezení. Členové ostravských oddílů se zaměřovali výhradně na horolezectví ve velehorách, zatímco oddíly v oblasti pískovcových skal měly velký náskok ve volném lezení. Zde je opět třeba vyzdvihnout význam regionální historie.

Teprve na činnosti konkrétního oddílu je možné odhalit faktory, které přímo ovlivňovaly vývoj horolezectví. Jeho podoba je velmi ovlivněna právě svou závislostí na podmínkách, ve kterých je sport provozován. Pro Ostraváky byly nejbližším vlakem dostupným cílem Vysoké Tatry, a tak se z beskydských lyžařů

a vítkovických inženýrů stali „Čehuni“, respektovaní a přijímaní mezi tatranskými domácími horolezci.

10.3 Výstava „Historie HO Vítkovice, 1953–2016“

Prvotním cílem práce bylo vytvořit ucelený obraz historického dění více než 60 let staré historie jednoho horolezeckého oddílu. Během procesu vzniku práce však bylo shromážděno tolik materiálu a především fotografií, že vznikl nápad zrealizovat na dané téma výstavu. Texty práce budou sloužit jako podklad ke scénáři plánované výstavy „Historie horolezeckého oddílu Vítkovice“ v prostorách lezeckého centra Hlubina.

Prostředí nové lezecké stěny je dnes jedním z míst, kde se schází komunita ostravských lezců. Probíhají zde přednášky a besedy horolezců a dobrodruhů. Původní oprýskané cihlové zdi průmyslové haly vytvoří přirozenou kulisu plánované výstavy - fotografiím, textům a některým exponátům původního horolezeckého vybavení. Současně bude text práce revidován do podoby vhodné k publikaci sloužící pro potřeby oddílu.

Práce tak nabízí další možnosti doplnění regionální historie. Smyslem historie, byla vždy snaha objevovat minulost, skrze níž přichází porozumění současnosti. Objektivní zachycení minulosti je dobrý komunikační nástroj k pochopení podstaty věcí. Prosté i dobrodružné příběhy našich horolezeckých otců a dědů jsou natolik silné, že v dnešní době komercializace tohoto ušlechtilého sportu, svým klidným poselstvím očišťují pravou podstatu horolezectví.

Dnešní mediální obraz horolezectví, narušený škatulkováním mezi adrenalinové sporty, oklešťuje původní obraz člověka žijícího v souladu s přírodou, zájmem o kulturu a cestování a přírodní krásy. Naši předkové přistupovali k horolezectví s větším klidem, respektem a láskou k horám. Horolezec byl všestranný „skaut“ na laně. Ovládal metodiku, orientoval se v terénu, předvídal změny počasí a uměl si uvařit a přespat třeba i v sedě, za bouře a mrazů. Měli bychom vnímat minulost našich horolezeckých předchůdců jako nedílnou součást nás samotných. Jaké pochopení, poučení či inspiraci si z minulosti našich blízkých odneseme, záleží na každém z nás. Není však třeba vymýšlet dlouhé úvahy, historie mluví sama za sebe.

Závěr

Cílem práce bylo zmapovat více než šedesátiletou historii Horolezeckého oddílu Vítkovice. Jedná se o jeden z nejstarších horolezeckých oddílů v Ostravě. Jeho vznikem roku 1953 se začínají odvíjet příběhy ostravských horolezců na pozadí života v minulém režimu až po současnost.

První kapitola práce nabízí přehled dosavadního poznání v oblasti historie horolezectví, v níž uvedené zdroje byly podkladem ke kapitolám 3 a 4 zabývajících se stručnou historií ve světě i v Československu, čímž uvádí oddílovou historii do kontextu s vývojem lezení obecně. Obsahem druhé kapitoly je rešerše archivních pramenů k regionální historii horolezectví a metodologie. S prameny bylo pracováno pomocí historiografických postupů a vzhledem k charakteru práce bylo využíváno některých metod kvalitativního výzkumu. Postupným skládáním mozaiky minulosti pomocí výročních zpráv, expedičních zpráv a novinových výstřižků z několika archivů, prostřednictvím osobních deníků, oddílových kronik i živých vzpomínek samotných horolezců, se začal postupně rýsovat celistvý obraz šedesátileté historie jednoho oddílu.

Podnikový horolezecký oddíl Vítkovických železáren Klementa Gottwalda byl založen v rámci nového socialistického systému tělovýchovné jednoty. Zakládajícími členy byla vítkovická honorace se zájmem o hory a možnost cestování. První členové oddílu byli především skauti, turisté a lyžaři. Pro nedostatek přirozených skalních terénů v blízkém okolí Ostravy se od cvičných skal na Štramberku a Kružberku přesouvá hlavní působiště oddílu do vlakem dostupných Vysokých Tater. Československé velehory se na několik dalších desetiletí stávají druhým domovem vítkovických horolezců, o jejichž významném působení ve Vysokých Tatrách dnes vypovídají desítky prvovýstupů.

Zkušenosti získané na cvičných skalách i v Tatrách byly zejména v 70. a 80. letech zúročeny na mnoha zahraničních expedicích. V kapitolách 6 a 7 se dočteme o průběhu těch nejvýznamnějších výprav, které dodnes připomínají odvahu, vysokou sportovní úroveň, ale i obrovskou touhu ostravských horolezců po dosažení vrcholu. Jsou jimi expedice z konce 60. let do And, zimní výstup severní

stěnou Eigeru z roku 1976 či himalájské expedice na Nandá Dėví v letech 1978 a 1981. Obě kapitoly uzavírá diskuze, která uvádí samotnou historii oddílu do souvislostí s životem v tzv. normalizaci. Diskuze otevírá zásadní téma nakolik komunistický režim ovlivňoval vývoj československého horolezectví.

Kapitoly 8 a 9 uzavírají dějiny vítkovického oddílu. Politické změny po roce 1989 přinášejí mimo jiné i svobodu cestování a podnikání. Pro horolezce to byla příležitost profesní seberealizace a možnost si postupně plnit své cestovatelské i horolezecké sny. Pracovní vytížení i cestovatelský boom na čas způsobuje rozpad dříve soudržné horolezecké party. Pohledem do současnosti zjistíme, že oddíl již nemůže fungovat jako dříve. Vzhledem k dnešním možnostem odpadá potřeba provozovat lezení organizovaně. Tím bohužel postupně upadá i metodická a školicí činnost oddílu, která se projevuje jeho stárnutím a nedostatkem nových členů. Soudržnost oddílu a společná činnost však dále trvá poněkud neorganizovaně v podobě různých zájezdů a akcí.

Závěrem práce následuje diskuze (10), která volně navazuje na předchozí témata v kapitolách 6 a 7 a nabízí srovnání některých, ještě nediskutovaných, aspektů horolezectví bývalého režimu s vývojem lezení v současnosti. V závěru kapitoly je nastíněna perspektiva dalšího využití shromážděných archiválií a samotných částí textu práce jako podkladu k pánované výstavě „Historie Horolezeckého oddílu Vítkovice“ v prostorách ostravského lezeckého centra.

Cíl práce byl naplněn, neboť dějiny HO Vítkovice nebyly nikdy předtím komplexně zpracovány a jejich zmapováním svítá naděje, že výkony i prosté osudy ostravských horolezců neupadnou v zapomnění. Dějiny jednoho z největších horolezeckých oddílů v bývalém Československu jsou velmi bohaté na dobrodružné výpravy do světových velehor a hodnotné prvovýstupy světového měřítká. Zároveň však pojednávají o partě kamarádů, stmelené silnými zážitky v horách a únikem od každodenních starostí života v socialismu. V době čtyřicetileté vlády totalitního režimu, který usiloval o regulaci všech aspektů veřejného i soukromého života lidí, panovalo v oddíle prostředí vzájemné důvěry a osobní svobody. Důkazem velikosti přátelství, která zde započala, je jejich trvání do dnešních dní.

Seznam použité literatury

Bibliografie

- *Archiv - Vítkovice, a. s. (AV)*, Tělovýchovná jednota Baník VŽKG Vítkovice, inv. č. 2000, sign. 15, ev.č. 23., 1953-1957.
- *Archiv - Vítkovice, a. s. (AV)*, Tělovýchovná jednota Vítkovice, inv. č. 2000, sign. 16, ev.č. 25, 1973-1991.
- *Archiv - Vítkovice, a. s. (AV)*, Tělovýchovná VŽKG Vítkovice, inv. č. 2000, sign. 37, ev.č. 24, 1957-1973.
- *Archiv města Ostravy, (AMO)*, Tělocvičná Jednota Sokol Vítkovice, inv. č. 780, sign. Spolky VII, 1895-1957.
- Ballu, Y. (1997). *Horolezci, z historie evropského horolezectví od konce 15. století po osmdesátá léta našeho věku*. Praha: Brána.
- Casey, M., (2000). *Horolezectví*. Dobřejovice: Rebo Productions CZ.
- Dieška, I. (1984). *Horolezectví zblízka*. Bratislava: Šport.
- Dieška, I., Šírl, V., & Šišovská, B. (1989) *Horolezectvo – encyklopédia*. Bratislava: Šport.
- Dobrovolný, J., Kadlec, S., Klíčnický, M., Kohoutek, F., Maloň, F., Paulus,
- Frank. T., Kublák, T., Rotman, I., Koutecký, B., Lienerth, R., Pala, J., Boček, J. (2007). *Horolezecká abeceda*. Praha: EPOCH.
- Grexa, J. & Strachová, M. (2011). *Dějiny sportu*. Brno: Masarykova univerzita.
- Hendl, J. (1997). *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum.
- Horka, L. (1989). *Nandá Dévi 1978*1981*. Ostrava: Profil.

- Horka, L. (1981). (AV) *Z Vítkovic na nejvyšší vrchol Indie*. Rozhovor pro týdeník Jiskra (28. 10. 1981).
- Hroch, M. (1985). *Úvod do studia dějepisu*. Praha: SPN.
- Kössl, J., Štumbauer, J., & Waic, M. (2006). *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: Karolinum.
- Krzywon, D. (2003). *Horolezec Leopold Sulovský*. Ostrava: Ing. Leopold Sulovský.
- Kubánková, M. (1969). *Z Vítkovic na Andy*. (AV), Týdeník Jiskra (2. 4. 1969).
- Kulhavý, J. (1978). *Severní vrchol Nandá Dévi je pokořen - Velký úspěch našich horolezců*. (AV) Týdeník Jiskra (22. 11. 1978).
- *Národní Muzeum - Archiv sportu a tv*, (NM-ASaTV), Horolezectví 1894 – 2007, inv. č. 20, NAD č. 153.
- Novák, M., & Krejsa, M. (2003). *První československý výstup Severní stěnou Eigeru v zimě*. Adventure, 2003 (2).
- Parma, E. (1915). *Třicet let práce Pohorské jednoty Radhošť ve Frenštátě p.R.* Kroměříž.
- Rebecca, A. B., (2005). *Horolezkyně, z historie světového ženského horolezectví od rku 1808 do šedesátých let 20. století*. Praha: Brána.
- Sýkora, B., (2007). *Písaři*. Náchod: Juko.
- Volný, J. (2013). *Historie HO SSK Vítkovice*. [textový dokument, k příležitosti oslavy 60. výročí oddílu].
- Žárský, B., (1981). *Stěna*. Ostrava: Profil.

Seznam internetových zdrojů

- Brdíčková, K. (2007). *Scénář výstavy – Historie horolezectví*. Retrieved from: http://is.muni.cz/auth/th/67563/ff_b/?studium=631911 (accessed November 14, 2014).
- Český horolezecký svaz. Retrieved from: <http://horosvaz.cz> (accessed November 6, 2014).
- Frank, T. (2003). *Nebezpečný sport ?* Retrieved from: <http://www.lezec.cz/clanky.php?xtem=&key=2504> (accessed November 15, 2016).
- Haráč, J. (2016). *Za zlatou érou polského horolezectví prý stojí komunismus*. Retrieved from: <http://www.pohora.cz/atlas/27265> (accessed October 31, 2016).
- Hendl, J. & Blahuš, P. (2005). *Metodologie historického výzkumu*. Retrieved from: <http://web.ftvs.cuni.cz/hendl/metodologie/> (accessed October 4, 2016).
- Hromas Z. (2011). *Cestování v časech socialismu*. Retrieved from: http://www.totalita.cz/vzp/vzp_0003.php (accessed October 6, 2016).
- Jaroš, R. (2016). *Koruna himaláji*. Retrieved From: <http://www.radekjaros.cz/koruna-himalaje> (accessed November 7, 2016).
- Kočara. J. (2001). *Horolezecký oddíl HO SSK Vítkovice*. Retrieved from: <http://horolezci.cz/vitkovice/historie> (accessed September 15, 2016).
- Krejsa, M. (2012). *Na luftu*. Retrieved from: <https://polar.cz/porady/na-luftu/na-luftu-30-11-2012-18-14> (accessed November 4, 2016).

- Krejsa, M. (2013). *Na ledu*. Retrieved from: <http://polar.cz/porady/na-ledu/na-ledu-16-01-2014-17-29> (accessed September 20, 2016).
- Krejsa, M. (2013). *Na ledu*. Retrieved from: <http://polar.cz/porady/na-ledu/na-ledu-28-11-2013-17-29> (accessed September 20, 2016).
- Kublák, T. (2008). *Vývoj horolezeckých technik*. Retrieved from: <http://horolezeckametodika.cz/horolezectvi/horolezectvi-a-sport/historie-horolezectvi> (accessed November 12, 2014).
- Langer, J. (2009). *Expedice Peru 1970*. Retrieved from: <http://peru1970.cz/expedice.html> (accessed November 14, 2014).
- *Lezec*. Retrieved from: <http://lezec.cz> (accessed November 6, 2014).
- Lukáš, J. (2009). *České drama na Čo Oju. Laviny, sníh a mrtvola*. Retrieved from: http://cestovani.idnes.cz/ceske-drama-na-co-oju-laviny-snih-a-mrtvola-fiq-/kolem-sveta.aspx?c=A090930_110440_igsvet_tom (accessed November 9, 2009).
- Luža, Z. (2003). *Počátky horolezectví na Valašsku*. Retrieved from: http://sklanioblasti.cz/4_history (accessed November 14, 2014).
- Marek, R. (2007). *Česká horolezecká expedice K2 Ostrava 2007*. Retrieved from: <http://www.horolezci.cz/k2/team/radovan-marek> (accessed November 1, 2016).
- Marek, R. (2012). *Mrznul jsem strašným způsobem, popisuje Radovan Marek výstup na Lhotse*. Retrieved from: http://sport.idnes.cz/radovan-marek-o-expedici-czech-lhotse-2012-fch-/sporty.aspx?c=A120619_192201_sporty_ald (accessed November 6, 2016).
- Němec, V. & Berek, D. (2016). *Normalizace v Československu*. Retrieved from: <http://www.dejepis.com/ucebnice/normalizace-v-ceskoslovensku-70-leta> (accessed October 29, 2016).

- Netopilikova, M. (2012). *Torres del Paine* Retrieved from: <http://marienetopilikova.webnode.cz/news/narodni-park-torres-del-paine-na-konci-sveta/#!> (accessed September 28, 2016).
- Nyka, J. (2016). *Tak dziś widzi nas Zachód – głos Józefa Nyki*. Retrieved from: <http://wspiny.pl/2016/05/tak-nas-dzis-widzi-zachod-jozef-nyka/> (accessed November 15, 2016).
- *Pískovcové lezení. Wikipedie: Otevřená encyklopedie*. Retrieved from: https://cs.wikipedia.org/wiki/P%C3%ADskovcov%C3%A9_lezen%C3%AD (accessed September 9., 2016).
- Procházka, V. (2007). *Českému horolezectví je 111 let. Z historie českého horolezectví*. Retrieved from: <http://horosvaz.cz/res/data/04200809.pdf> (accessed November 12, 2014).
- Sajbot, R. (2007). *Libor Uher stanul na vrcholu K2*. Retrieved from: http://www.rozhlas.cz/ostrava/expedice_k2/_zprava/libor-uher-stand-na-vrcholu-k2--365413 (accessed October 3, 2016).
- *Skalní oblasti*. Retrieved from: <http://skalnioblasti.cz> (accessed November 6, 2014).
- Stolárik, M., (2009). *Japonská cesta v severní stěně Eigeru poprvé volně*. Retrieved from: <http://www.horyinfo.cz/view.php?cisloclanku=2009090020> (accessed October 19, 2016).
- Šlofar, O., (1959). *Kronika HO SSK Vítkovice I. díl*. Retrieved from: <http://horolezci.cz/vitkovice/historie> (accessed September 15, 2016).
- Šrámek, L. & Vaněk, J. (2007). *20 let horolezeckého oddílu* Retrieved from: <http://khszlin.sophics.cz/history.htm> (accessed September 23, 2016).

- Wolf, J. (1897) Česka podružnica „Slov. Plan. Družstva“ *Družstevna vestí*. <http://www.horosvaz.cz/exemplare/59-cesky-odbor-slovinskeho-planinskeho-druzstva/> (accessed November 12,2014)
- Žárský, B., (1981). *První český zimní výstup severní stěnou Eigeru*. Retrieved from: <http://www.horolezeckaabeceda.cz/aktualita.php?id=1> (accessed November 9, 2016).

Seznam obrázků

1. Přebal vydání knih Stěna a Nandá Déví. (Žárský, 1984), (Horka, 1989). Retrieved from: <http://www.databazeknih.cz/knihy/nanda-devi-120590> <https://knihy.abz.cz/prodej/horolezec-leopold-sulovsky>. (accessed November 25, 2016).
2. Česká chata. Savenc, F., (2010). *Češka koča*. Retrieved from: <http://gore-ljudje/novosti/57460/> (accessed November 12, 2014).
3. Maják. (Procházka, 2007, p. 18)
4. Jedničková skoba. Mudr. J. Šádka (Procházka, 2007, p. 26)
5. Vysoké Tatry, cestou na Téryho chatu, Foto: archiv Radovana Marka.
6. Zdeněk Záboj, krátce před svou smrtí v Julských Alpách. (Kočara, 2001).
7. „Kladivo.“ Z oddílové kroniky r. 1959 (sken), autor ilustrace: Otakar Šlofar.
8. „Batohy.“ Z oddílové kroniky r. 1959 (sken), autor ilustrace: Otakar Šlofar
9. Výměna víček, Poruba, 60.léta. Oddílová fotokronika r. 1965–1969 (sken).
10. „Rozvinutí praporu.“ Z oddílové kroniky r. 1959 (sken), autor ilustrace: Otakar Šlofar.
11. Valovka u vsetína, zleva: J. Dolenek, J. Volný, F. Weichsel (60.léta). Foto: archiv J. Volný.
12. Zimní tábor, Bílíkova chata 1958. Na fotografii od předu Záboj, Bártková, Houžva, Volná, Koláček, Tomčíková. Retrieved from: <http://horolezci.cz/vitkovice/historie/> (accessed November 6., 2016).
13. Vrchol Černého štítu, srpen 1958. Táboření u Zeleného plesa. Zleva: Wigwam, Vlasta Krenzová, Pavel Vlč. Retrieved from: <http://horolezci.cz/vitkovice/historie/> (accessed November 6., 2016).

14. Volní na Matterhornu, oddílová fotokronika 1965–1969 (sken).
15. Zpráva o expedici Andy 1969 ((NM-ATVaS, 20/153/152, 1969)
16. Výstup na Marmolecho. Foto: Archiv J. Volný
17. Torres del Paine. Netopilikova, M. *Torres del Paine* Retrieved from: <http://marienetopilikova.webnode.cz/news/narodni-park-torres-del-paine-na-konci-sveta/#!> (accessed September 28, 2016).
18. Cestou na Cerro Ostrava. Foto: Archiv J. Volný.
19. Cerro Ostrava. Foto: Archiv J. Volný.
20. Aconcagua, Jiří Leskovjan těsně pod vrcholem z r. 2002, archiv Radovan Marek.
21. Kráčalík, zimní Tatry. Foto: Archiv Radovan Marek.
22. Vysoké Tatry, Ludvík Paleček, 80. Léta. Foto: archiv L. Paleček.
23. Josef Kulhavý – Hvězda. Expedice Nandá Déví 1978. Archiv Jan Marek.
24. Radovan Marek v Chamonix, 1979. Foto: archiv Radovan Marek.
25. Jan Martínek, Pavel Koubek a Petr Gříbek při odpočinku ve stěně. Archiv Martina Nováka. Retrieved from: <http://fast10.vsb.cz/krejsa/psani/ostravaci.pdf> (accessed November 7, 2016).
26. Severní stěna Eigeru. Vlevo: přebal knihy *Stěna*, Žárský 1982. vpravo: Retrieved from: <http://lideahory.cz/clanek/nadupana-trojice-prelezla-nejtezsi-cestu-v-severni-stene-eigeru> (accessed October 19, 2016).
27. Loučení s účastníky expedice „Himalaya 78“ před ostravskou radnicí. Foto: archiv Jan Marek.
28. Členové výpravy „Ostrava – Himalaya 78“ v základním táboře. Foto: archiv Jan Marek.
29. Obrázek č. 26: Výroba provizorního mostu přes řeku Riši. Foto: archiv Jan Marek.

30. Popis ve směru výstupu: výškový tábor č.3 ,následuje hřebínek na severní vrchol (7050 m n. m.), dále po hřebeni na nejvyšší vrchol Nandá Déví West, který roku 1978, pro nepřízeň počasí a časovou tíseň, nebyl zdolán. Foto: archiv Jan Marek.
31. Účastníci expedice Nanda Devi 1981, zleva: Karafa, Rakoncaj, Paleček, Kadlčík, Sing, Srovnal, Charousek, Sulovský, Horka. Sedící zleva: Narain, Martaus, Trpík, Mrozek, Šmída.
32. Výstupová trasa Severním pilířem. Foto: archiv Ludvík Paleček.
33. Kamil Karafa ve 2. Výškovém táboře. Foto: Archiv L. Paleček.
34. Nandá Déví, na fotografii Sulovský. Foto: Josef Rakoncaj. Retrieved from: <http://www.nasepojizeri.cz/sem/fotogalerie/?aktualitaId=31093> (accessed November 7, 2016).
35. Třetí výškový tábor. Foto: archiv L. Paleček.
36. Účastníci expedice Špicberky1987: zleva – horní řada: Romanovský, Cuberek, Lenart, Kapustka, Boháč, Záhoranský, Šumšál, Šedivý. Dolní řada: Lukáš, Jelen, Horka, Ott, Gříbek, Matěj. Foto: archiv Jíří Romanovský
37. J. Romanovský a L. Horka. První lidé na vrcholu Ceresfjellet. Foto: archiv Jíří Romanovský.
38. L. Paleček, cestou na Pumori. Foto: archiv Jíří Romanovský.
39. Ama Dablam. Foto: archiv autorka.
40. Bortel, Sulovský a Marek na vrcholu Cho Oyu, 2009. Archiv Radovan Marek.
41. Nácvič jištění a vytahování spadlého horolezce, Štramberk 2003. foto: Antonín Češka. Retrieved from: <http://horolezci.cz/vitkovice/historie/> (accessed November 6, 2016).

Seznam tabulek

1. Počet členů oddílu v 60. letech
2. Přehled obtížností výstupů v letech 1972–1974.
3. Žebříčky nejvyšších počtů výstupů ve velehorách za rok

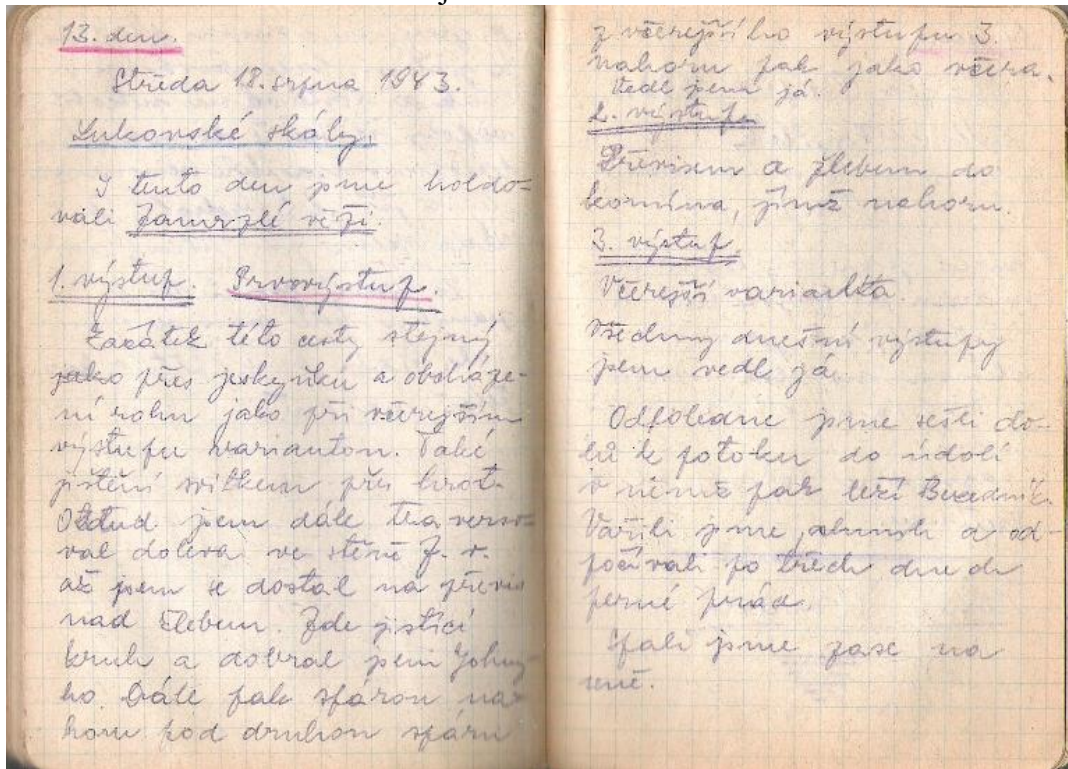

Seznam příloh

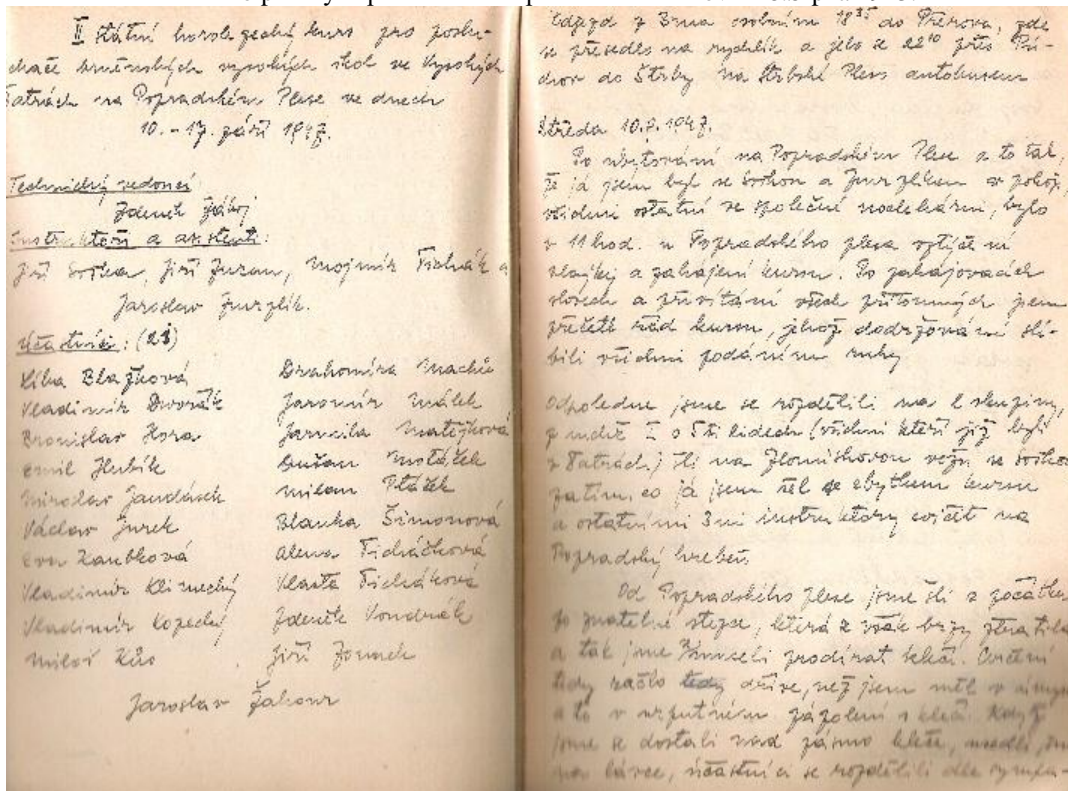
1. Z deníku Zdeňka Záboje.
2. Oddílové kroniky a fotografie z 60. let
3. Archivní novinové výstřižky z oddílových expedic
4. Fotografie z expedice Andy 1969
5. Socialistický závazek a slib, zpráva z expedice Nanda Devi, r. 1978
6. Fotografie z expedic Nanda Devi 1978 a 1981
7. Fotografie z expedice Špicberky 1987

Přílohy

Příloha 1: Z deníku Zdeňka Záboje

Obrázek č. 1 Záznam o prvovýstupu na skalách pod hradem Lukov z 18. srpna 1943.

Obrázek č. 2 Záznam o horolezeckém kurzu ve Vysokých Tatrách, kde byl Zábajda vedoucím.

Příloha 2: Kroniky a fotografie z 60.let.

Obrázek č. 1: Titulní strana oddílové kroniky z let 1958-1959, psal a ilustroval Otakar Šlofar.

Obrázek č. 2: Fotokronika, lyžování na Lysé hoře, duben 1967.

Obrázek č. 3: Fotokronika, letní zájezd do Vysokých Tater, srpen 1967.

Obrázek č. 4: Fotokronika: Dálkový pochod na Hradec, duben 1967 .

Obrázek č. 5: Fotokronika: První Výškové práce v Ostravě-Porubě, výměna víček.

Obrázek č. 6: Kavkaz - Elbrus 1961, uprostřed Zdeněk Vlč. Foto: archiv J. Volný

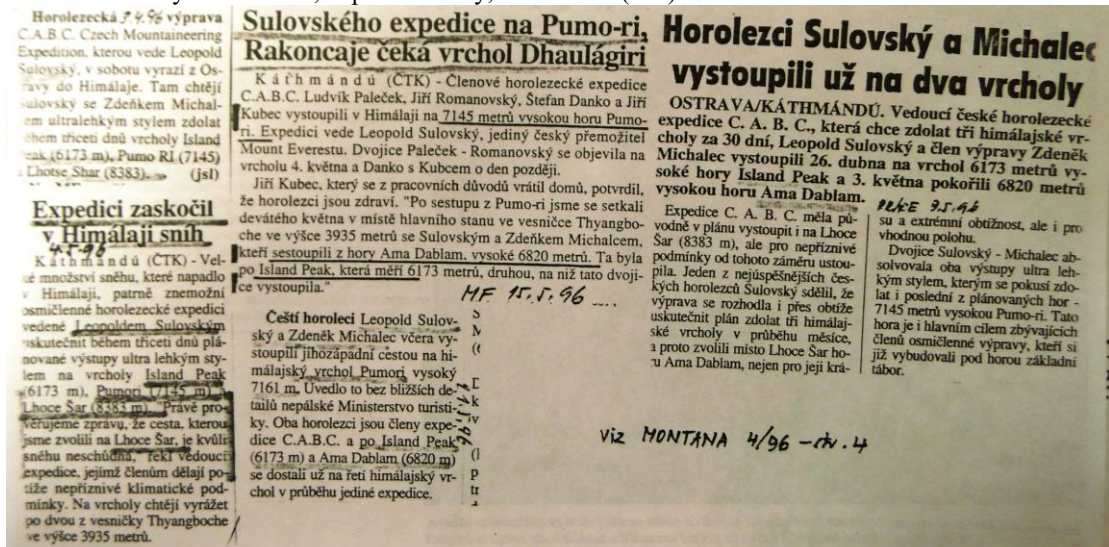

Obrázek č. 7: Vysoké Tatry, Vlastimil a Věra Vichrovi. Foto: archiv J. Volný.

Příloha 3: Archivní novinové výstřižky z oddílových expedic

Obrázek č. 1: Týdeník Jiskra, expedice Andy, 2. 4. 1969. (AV)

Obrázek č. 2: Expedice Sulovského 1996, různé výstřižky (NM a TVaS).

Příloha 4: Fotografie z Expedice Andy 1969.

Obrázek č. 1: Expedice Andy 1969. Archiv: Jaromír Volný

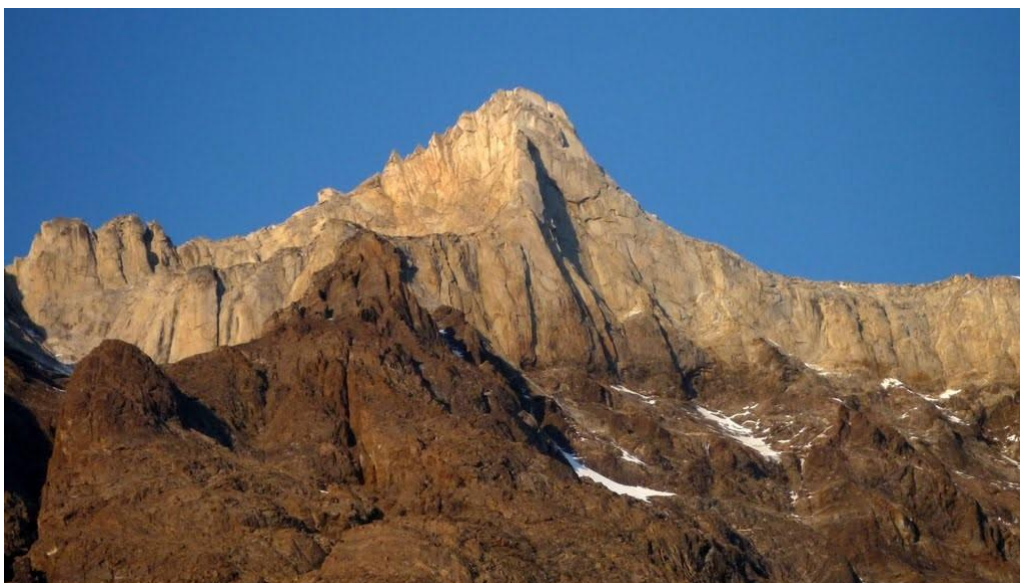

Obrázek č. 2: Čílan Sepulveda , výstup na Marmolejo . Foto: J. Volný

Obrázek č. 3 Ledovec Olguin v NP Torres del Paine.

Obrázek č. 4: Cerro Ostrava dnes. Sanchez Muñiz (2010). Retrieved from: www.panoramio.com/photo/38355498 (accessed November 1, 2016).

Příloha 5: Socialistický závazek, zpráva z expedice Nanda Devi, r. 1978 (NM a TVaS).

O P I S

S o c i a l i s t i c k ý z á v a z e k a s l í b
členů horolezecké výpravy „Ostrava - Himálaj 78“ na počest 30.výročí Vítězného
února.

---

1. Jako první horolezecká expedice Severomoravského kraje do Himálaje se slavnostně zavazujeme: naším cílem bude dobytí sedmitisícového vrcholu, vztyčení vlajky a položení plakety k 30. výročí února.
2. Členové expedice slibují, že vynaloží veškeré síly a snahu na dobytí stanoveného vrcholu.
3. Za podpory orgánů a organizací města a kraje a ve snaze o důstojnou reprezentaci, chceme dokázat, že cílem expedice bude demonstrovat nebývalou podporu, kterou může poskytnout pouze socialistický stát. To chceme dokázat výkonem světové špičkové úrovně.
4. V rozděleném světě, kde na jedné straně je provozování tohoto sportu výsadou bohatých, dokážeme, že i expedice, složená z dělníků a techniků ostravských závodů, dosáhne tohoto vytčeného cíle.
5. Slibujeme, že svým chováním a vystupováním vzdáme státní vlajce a standartě, vztyčené nad stany základního tábora a pak na dobytém vrcholu čest!

Členové horolezecké výpravy
„Ostrava - Himálaj 78“

V Ostravě na den 60. výročí Velké říjnové socialistické revoluce

Příloha 6: Fotografie z expedice Nanda Devi 1978 a 1981

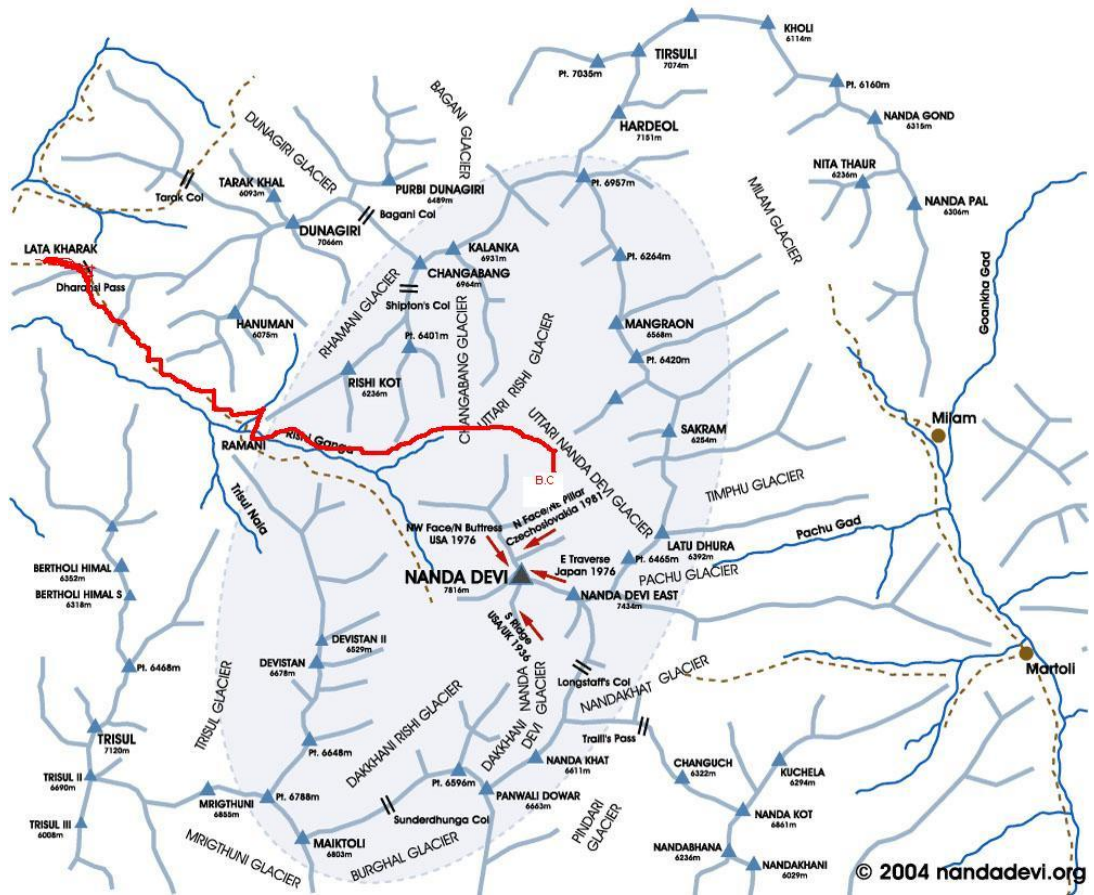

Obrázek č. 1: Základní tábor expedice Nanda Devi 1978. Foto: archiv Jan Marek.

Obrázek č. 2: Výstup do 2. Výškového tábora, expedice Nanda Devi 1978. Foto: archiv Jan Marek.

Obrázek č. 3: Trek do Základního tábora, expedice Nanda Devi 1981.

Obrázek č. 3: Karafa zdolává První žlutou věž. Nanda Devi, 1981. Foto: archiv L. Paleček.

Obrázek č. 5: Úzký hřebínek pod druhou Žlutou věží, zajištěný dvěma paralelními lany.
Nanda Devi, 1981. Foto: archiv L. Paleček.

Obrázek č.6: Tradiční slavnostní uvítání v základním táboře. Zleva: Kadlčík, Srovnal,
Horka, Karafa, Paleček. Nanda Devi, 1981. Foto: archiv L. Paleček.

Příloha 7: Fotografie z expedice Špicberky 1987.

Obrázek č. 1: Plavba lodí z Murmansku na Špicberky. Foto: archiv J. Romanovský.

Obrázek č. 2: Vylodění výpravy v pohoří Atomfjelle. Foto: archiv J. Romanovský.

Obrázek č. 3: Předsunutý tábor, asi den cesty, i se zásobami po předchozí polské expedici.
Foto: archiv J. Romanovský.

Obrázek č. 4: Jiří Romanovský. Foto: archiv J. Romanovský.

Obrázek č. 5: Panenská krajina pohoří Atomfjelle. Foto: archiv Jiří Romanovský.

Resumé

Diplomová práce pojednává o historickém vývoji ostravského horolezeckého oddílu Vítkovice, od doby jeho vzniku v roce 1953, až po jeho dnešní činnost. Práce přináší ucelený obraz o minulosti i současnosti oddílu v kontextu se světovou i československou historií horolezectví. Jedná se o historiografickou práci s prvky kvalitativního výzkumu, jejíž hlavní metodologickou orientací je analýza dokumentů archivního charakteru. Minulost oddílu se odehrává na pozadí společensko-politických změn druhé poloviny 20. století. Na příkladu historie jednoho oddílu je zde připomínán život lidí v totalitním režimu, který výrazně omezoval základní lidská práva a svobody občanů. Konkrétní události z oddílové historie zde otevírají řadu témat, objasňujících vliv socialismu na samotný vývoj horolezectví v Československu i následné proměny horolezectví po roce 1989, v nově vznikající demokratické společnosti.

Summary

The thesis is focused on the history of the Climbing Club Vítkovice, from its foundation in 1953 until today. The thesis shows the present and the past of this Climbing Club including a brief history of rock climbing in Czechoslovakia. This historiographical thesis uses qualitative research methods and is based on analysing archival sources. History of the Climbing Club takes place against the background of socio-political changes in the late 20th century. It reminds us of the life in the totalitarian regime, which restricted fundamental human rights and freedoms of citizens. A range of topics is covered by particular events of the Club's history. These topics explain an influence socialism had on the development of mountaineering in Czechoslovakia and transformation of climbing after 1989, in the new democratic society.